

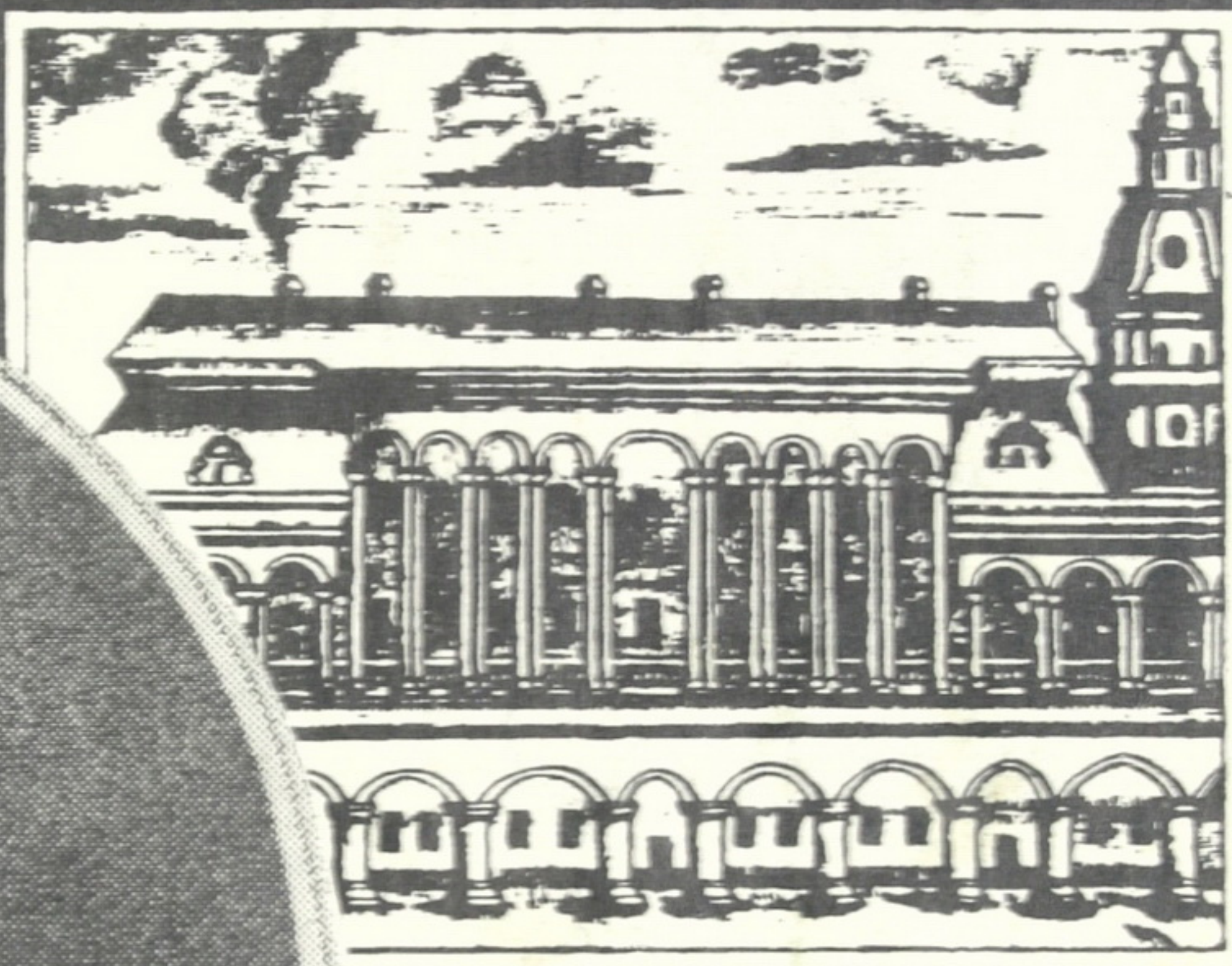
Ж 14595

1995. 6.

В.І.Вернадського
журнал

№6 1995

БІБЛІОТЕЧНИЙ ВІСНИК

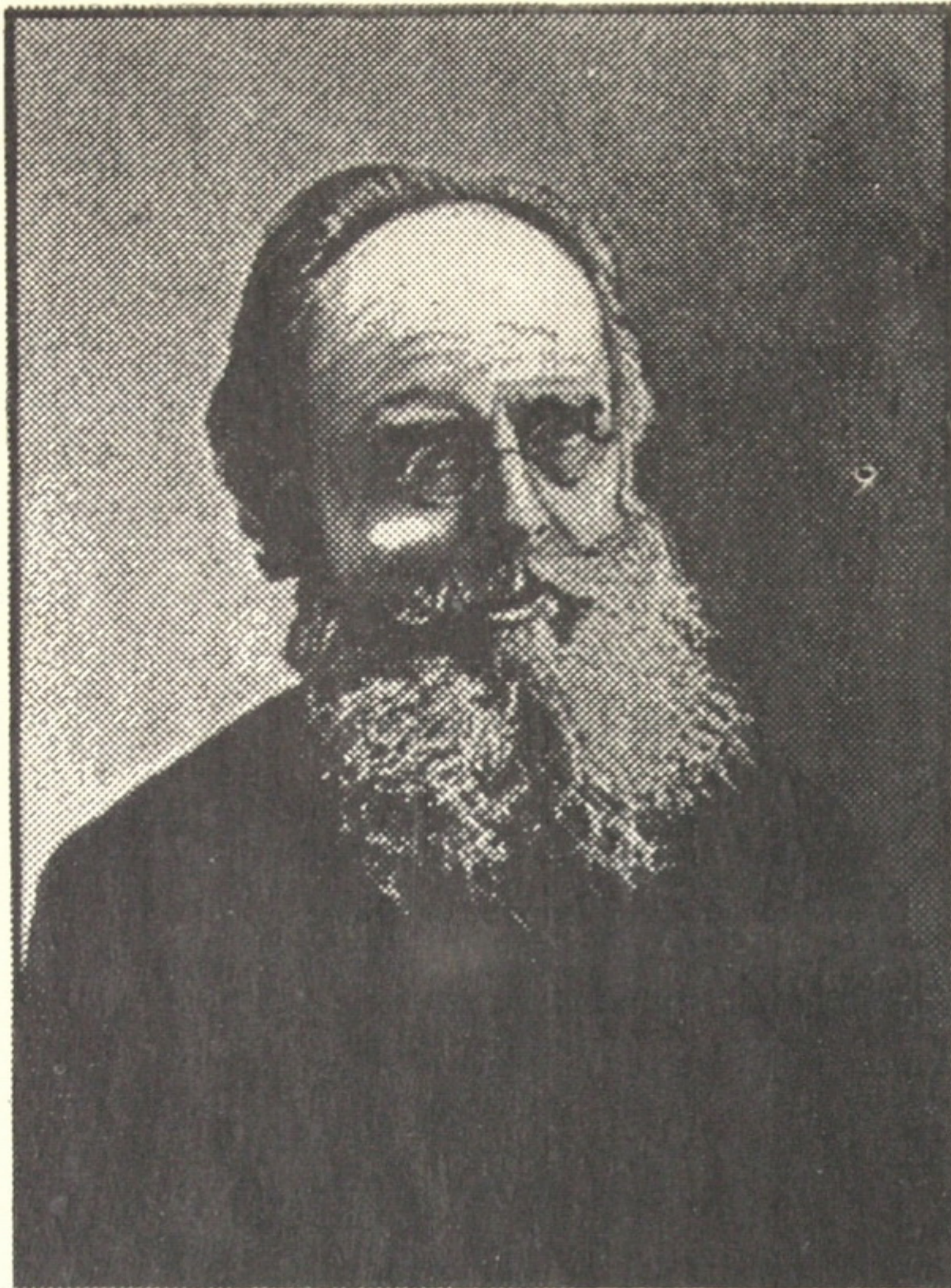

Світової слави Києво-Могилянська академія, перша вища школа Східної Європи, заснована видатним українським просвітним і релігійним діячем Петром Могилою, відзначає своє 380-річчя.

Петро Могила (1596-1647).
Стародавня гравюра з фондів
ЦНБ ім. В.І.Вернадського.

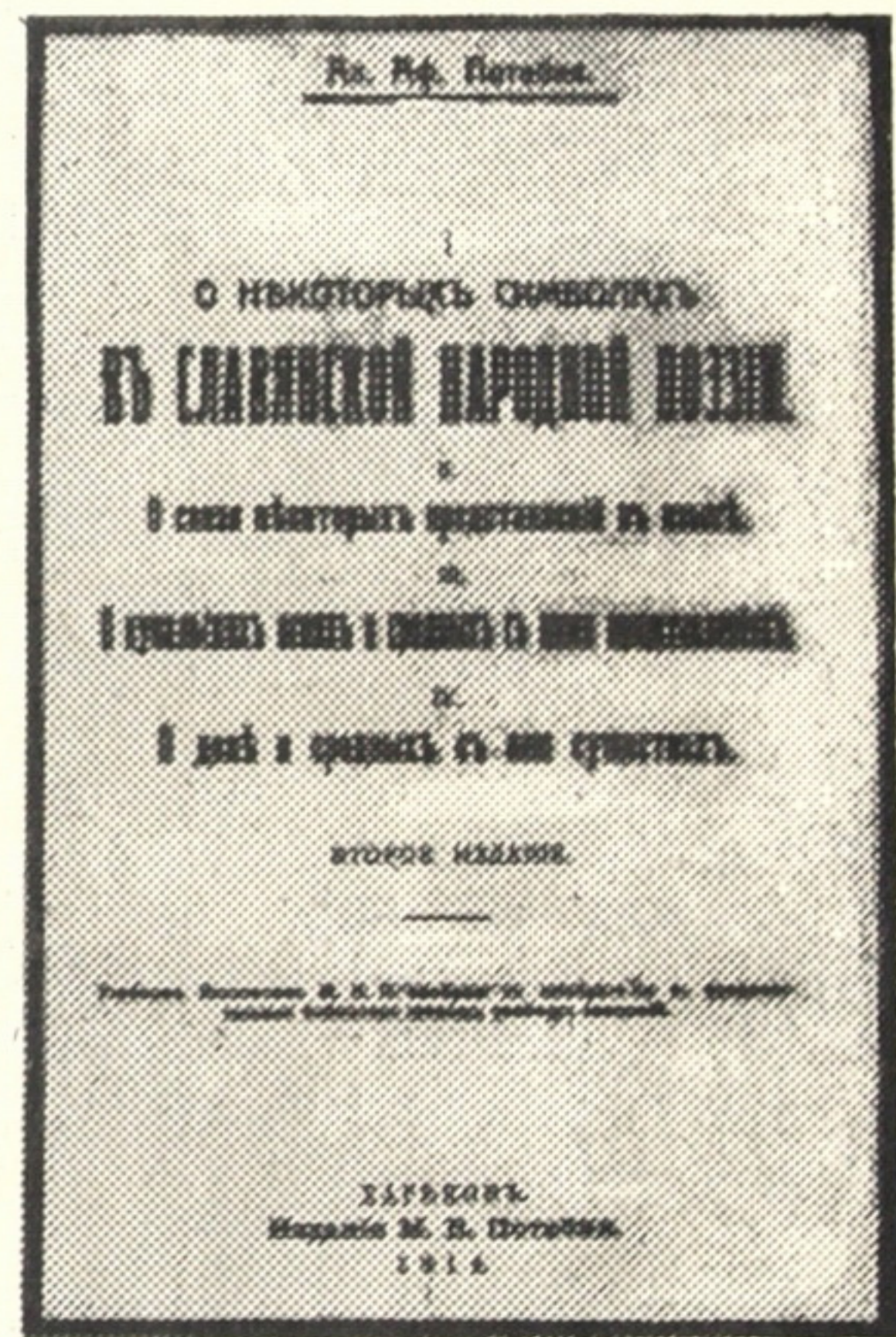
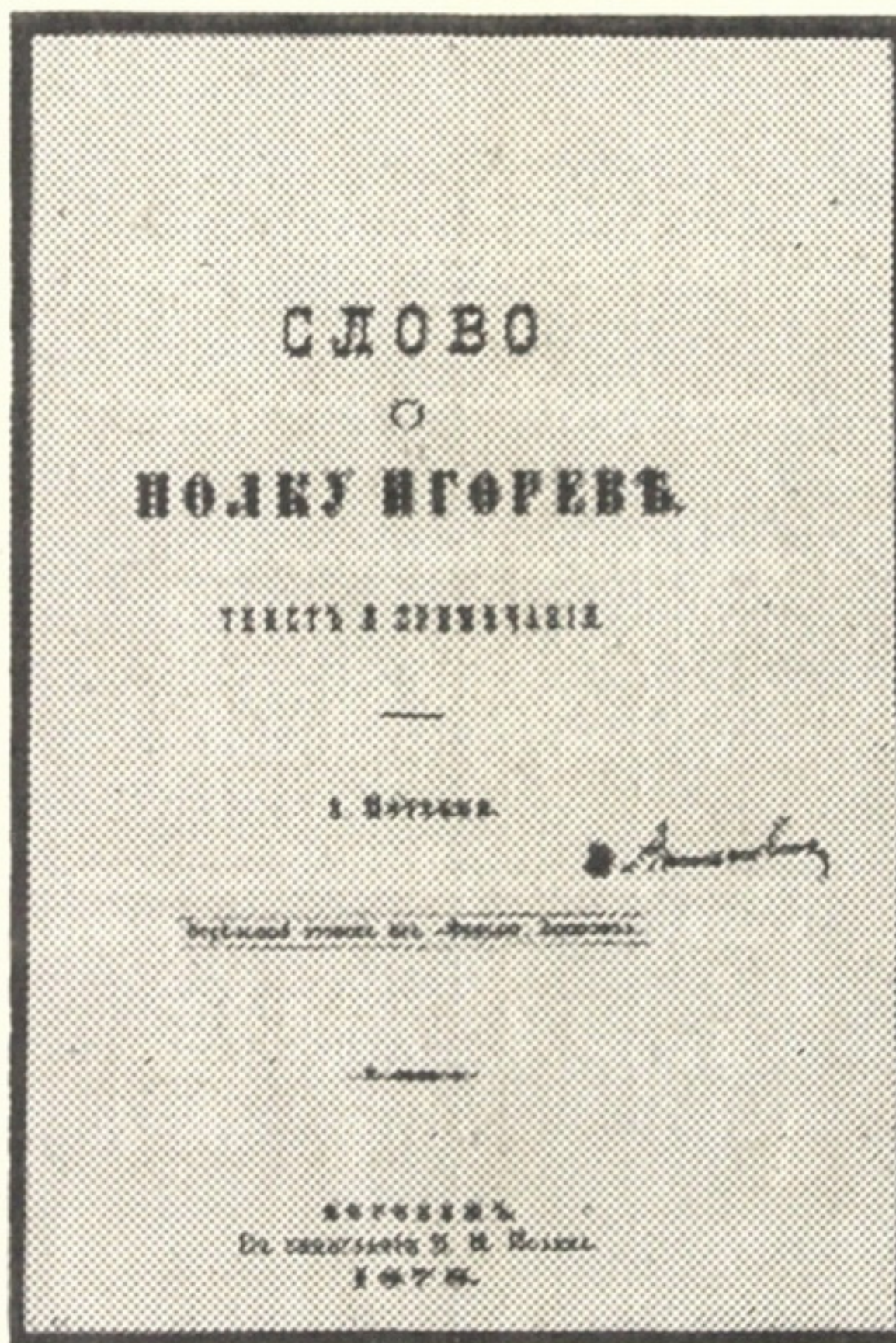
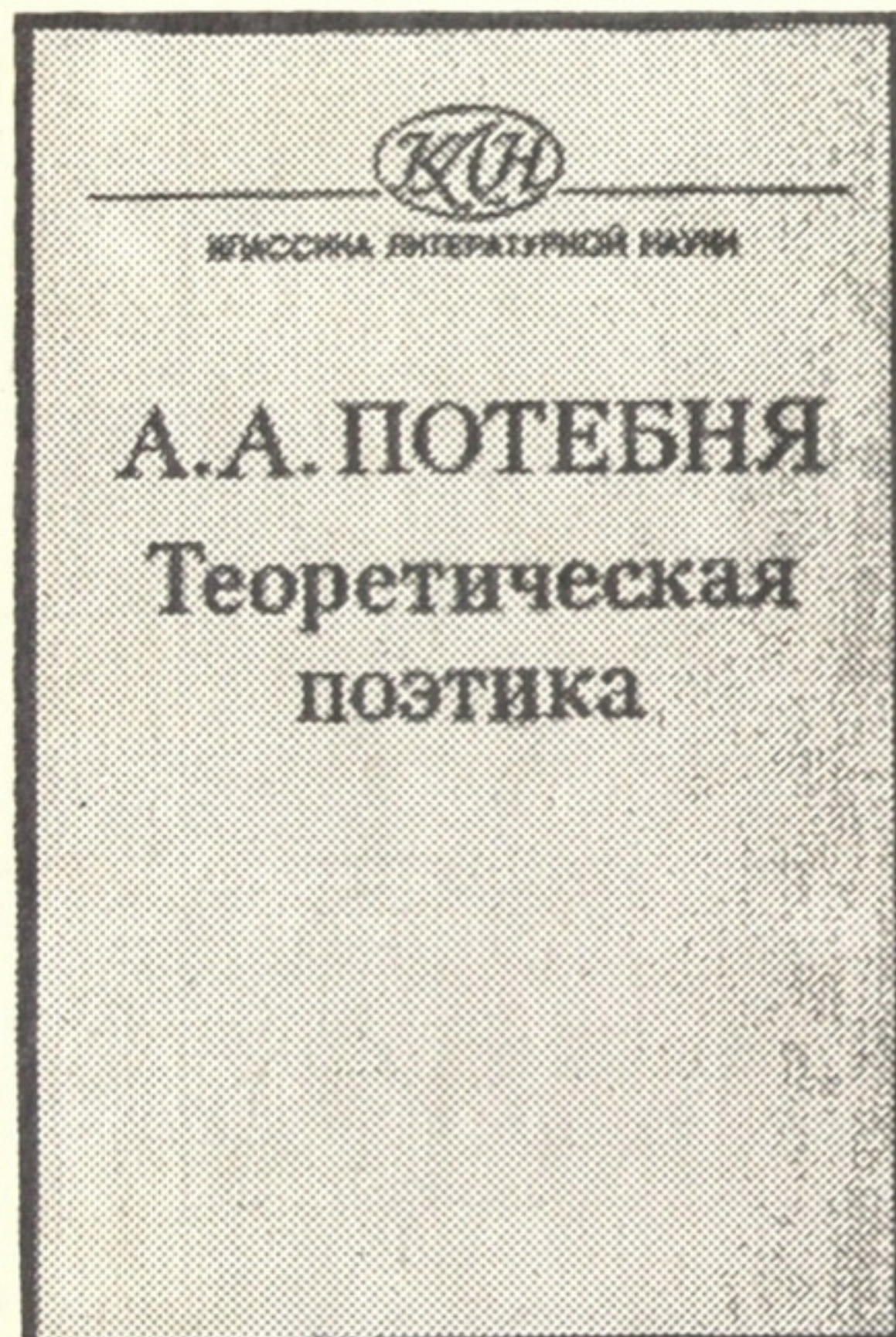
Петро Могила
Київська Академія

ПРИЛОЖЕНИЕ К ЖУРНАЛУ «ВОПРОСЫ ФИЛОСОФИИ»

А.А. ПОТЕБНЯ СЛОВО И МИФ

До 160-річчя від дня народження видатного українського і російського філолога О.О.Потевні (1835-1891) культурно-просвітницьким центром ЦНБ (виконавець - Ірина Прокошина) було підготовлено книжкову виставку.

Головний редактор - член-кореспондент НАН України О.С.ОНИЩЕНКО

Редакційна колегія

БАБИЧ В.С., БРОВКИН А.Г., ГОРДІЄНКО Л.М., ДУБРОВІНА Л.А., ІЛЬГАНАСЕВА В.О., КОСТЕНКО Л.Й., КРУШЕЛЬНИЦЬКА Л.І., НЕСТЕРЕНКО В.Г., ПАШКОВА В.С., ПОПРОЦЬКА В.Г. (заст. головного редактора), СКНАР В.К., СОЛОНСЬКА Н.Г. (заст. головного редактора), ЧЕКМАРЬОВ А.О., ШОВКОПЛЯС І.Г., ПАТРИЦІЯ КЕННЕДІ ГРІМСТЕД (Гарвардський університет), Ілона СЛАВИНСЬКА (Австрійський інститут з вивчення Східної та Південно-Східної Європи, секретар комісії у справах бібліотек при Федеральному міністерстві науки Австрії), Уім ЛАЙНДАЙК (Генеральний менеджер EBSCO)

СТАТУТ УКРАЇНСЬКОЇ БІБЛІОТЕЧНОЇ АСОЦІАЦІЇ *

1. Загальні положення.

1.1. Українська бібліотечна асоціація (далі - УБА) є незалежною всеукраїнською громадською організацією, яка об'єднує на добровільних засадах осіб, професійно пов'язаних з бібліотечною справою, бібліографічною та інформаційною діяльністю, а також тих, хто зацікавлений у їх розвитку.

1.2. УБА в своїй діяльності керується Конституцією України, чинним законодавством та цим Статутом.

1.3. УБА діє на принципах добровільності, гласності, самоврядування, законності та рівноправності її членів.

1.4. УБА тісно співробітничает з державними установами, громадськими організаціями, рухами, фондами та окремими громадянами, зацікавленими в розвитку бібліотечної справи.

1.5. УБА набуває статусу юридичної особи з моменту державної реєстрації, може мати самостійний баланс, відокремлене майно, відкривати рахунки в установах банків України, мати круглу печатку зі своєю назвою та іншу атрибутику, символіку, зразки яких затверджуються Президією і реєструються в установленому законом порядку.

1.6. УБА діє на території України.

1.7. УБА несе відповідальність за своїми зобов'язаннями в межах належного їй майна, на яке згідно з законодавством може бути накладене стягнення.

1.8. УБА репрезентує інтереси її членів у державних органах влади й управління та в національних і міжнародних організаціях.

1.9. УБА не несе відповідальності за зобов'язання своїх членів, держави, державних органів і організацій, так само, як члени УБА, держава, державні органи й організації не відповідають за зобов'язання УБА.

1.10. Місцезнаходження УБА та її керівних органів - м.Київ.

2. Цілі й завдання УБА.

2.1. Основною метою діяльності УБА є всебічне сприяння розвитку бібліотечної справи і забезпеченню права читачів та користувачів інформації на якісне і своєчасне бібліотечне та інформаційно-бібліографічне обслуговування, а також захист соціальних та інших спільних інтересів членів УБА.

2.2. Основні завдання УБА:

- гарантування доступу громадян до всього обсягу накопичених у бібліотеках знань та інформації;
- формування в суспільстві усвідомлення пріоритету бібліотеки як осередку культури, привернення уваги суспільства до її проблем;
- сприяння вдосконаленню бібліотечного законодавства, організації та управління бібліотечною справою.

3. Напрями діяльності УБА

3.1. Для досягнення своїх цілей УБА в установленому законом порядку:

- здійснює громадський контроль за станом бібліотечної справи, бібліографічної та інформаційної діяльності;
- бере участь у проведенні незалежної експертизи планів і програм розвитку бібліотечної справи в країні;
- організовує громадське обговорення актуальних проблем бібліотечної справи;
- забезпечує інформування громадськості з проблем галузі та шляхів їх вирішення;
- підтримує ініціативи громадських рухів, установ та організацій, програми народних депутатів, спрямовані на розвиток культури та бібліотечної справи;
- сприяє задоволенню професійних інтересів членів УБА, зокрема на підставі поширення міжнародних зв'язків;
- сприяє підвищенню професіоналізму членів УБА, формуванню середовища професійного спілкування;
- сприяє професійному й соціальному розвитку бібліотекарів, бібліографів та інформаційних працівників, удосконаленню системи їх безперервної освіти;
- вступає у міжнародні громадські (неурядові) організації, підтримує прямі міжнародні контакти і зв'язки, заключає відповідні угоди, бере участь у здійсненні заходів, що не суперечать міжнародним зобов'язанням України;
- розповсюджує досягнення світового досвіду;
- здійснює видавничу діяльність;
- стимулює теоретичні дослідження і прикладні розробки в галузі бібліотечної справи, бібліографічної та інформаційної діяльності;
- проводить конкурси, семінари, наради, конференції та інші заходи з питань бібліотечно-інформаційної діяльності;
- сприяє обміну досвідом і підвищенню професійного рівня шляхом підготовки навчальних програм, організації курсів, стажувань тощо;

* Затверджено Установчою конференцією Української бібліотечної асоціації 1 лютого 1995 р.

- організовує соціальний захист бібліотекарів, бібліографів та інформаційних працівників, сприяє поліпшенню умов їх праці та побуту, встановленню належної оплати їх праці і пенсійного забезпечення, зміцненню професійної солідарності;

- встановлює особисті премії, призи та інші форми морального й матеріального стимулювання;

- здійснює необхідну господарську та іншу комерційну діяльність шляхом створення госпрозрахункових установ та організацій зі статусом юридичної особи, засновує підприємства;

- здійснює іншу діяльність, незаборонену чинним законодавством України.

4. Членство в УБА.

4.1. Членство в УБА може бути індивідуальним і колективним.

4.2. Індивідуальними членами УБА можуть бути громадяни України, які визнають Статут УБА, професійно пов'язані з бібліотечною справою чи виявляють цікавість до неї, беруть участь у діяльності УБА, підтримують її матеріально.

4.3. Колективними членами УБА можуть бути трудові колективи організацій і установ, громадські організації, які виявляють бажання брати участь у досягненні цілей УБА, визнають її Статут і підтримують матеріально.

4.4. Прийом індивідуальних членів здійснюється за рішенням Президії УБА або президії міських, районних, обласних відділень на підставі письмової заяви вступника.

4.5. Прийом колективних членів здійснюється Президією УБА або президіями її відділень на підставі рішення трудового колективу.

4.6. Особи, які зробили значний внесок у розвиток бібліотечної справи, бібліографічної та інформаційної діяльності можуть бути обрані на конференціях почесними членами УБА.

4.7. Член УБА може вийти з неї у будь-який час за особистим бажанням, згідно з письмовою заявою до Президії УБА або її відділень.

4.8. Членство в УБА може бути припинене за рішенням конференції УБА чи конференції її відділень у тому випадку, коли діяльність члена дискредитує Асоціацію і суперечить її цілям та завданням.

5. Права й обов'язки членів УБА.

Члени УБА мають право:

- вибирати й бути обраними в керівні органи УБА;

- брати участь у всіх видах її діяльності;

- виносити на обговорення керівних органів УБА пропозиції, пов'язані з цілями та завданнями УБА;

- користуватися в повному обсязі інформацією, що є в УБА, та послугами, які вона надає;

- користуватися допомогою і захистом у межах завдань, засобів і можливостей УБА;

- мати вичерпну інформацію про діяльність УБА.

Члени УБА зобов'язані:

- дотримуватися вимог Статуту УБА і сплачувати вступні й щорічні членські внески;

- виконувати рішення, які приймаються органами УБА;

- сприяти вирішенню завдань, визначених у статуті Асоціації;

- брати активну участь у роботі органів УБА, до яких вони обрані.

6. Структура й керівні органи УБА.

6.1. Первинна організація УБА створюється при наявності п'яти і більше членів, діє без статусу юридичної особи на підставі цього Статуту і зобов'язана легалізуватися шляхом повідомлення про заснування у місцевих органах державної виконавчої влади.

6.2. Вищим керівним органом первинної організації є загальні збори її членів, які проводяться один раз на рік. Загальні збори правомочні при наявності половини членів організації. Рішення загальних зборів приймаються голосуванням абсолютної більшості присутніх членів первинної організації.

6.2.1. Загальні збори первинної організації:

- визначають напрями діяльності первинної організації;

- обирають голову первинної організації терміном на один рік;

- обирають делегатів на конференцію УБА;

- обирають ревізійну комісію.

6.2.2. Голова первинної організації:

- керує діяльністю первинної організації;

- скликає її загальні збори.

6.2.3. Ревізійна комісія первинної організації здійснює нагляд за дотриманням Статуту УБА.

6.3. Первинні організації УБА можуть об'єднуватися в регіональні - обласні, районні, міські відділення (організації), які в своїй діяльності керуються положеннями, що не суперечать Статуту УБА. Ці положення затверджуються її Президією та приймаються керівними органами міських, районних, обласних відділень (організацій). Для набуття статусу юридичної особи міські, районні, обласні відділення реєструються місцевими органами державної виконавчої влади у встановленому законом порядку.

6.4. Керівними органами УБА є конференція і Президія.

6.5. Вищим керівним органом УБА є конференція її членів, яка може бути звітно-виборною, робочою і надзвичайною; представництво на конференцію встановлюється Президією УБА.

6.5.1. Звітно-виборна конференція скликається не рідше одного разу на три роки Президією для звіту про діяльність УБА, виборів керівних органів і розробки основних напрямів діяльності УБА.

6.5.2. Робоча конференція скликається Президією за необхідністю для розв'язання поточних справ УБА та інших питань.

6.5.3. Надзвичайна конференція скликається на вимогу ревізійної комісії або за заявою, підписаною не менше, ніж третиною відділень УБА.

6.5.4. Робоча конференція вважається повноважною, якщо в її роботі беруть участь представники більшості членів УБА, звітно-виборна та надзвичайна конференція - за наявності представників двох третин членів.

6.5.5. Компетенцією конференції є:

- затвердження Статуту та внесення змін і доповнень до нього;

- обрання президента УБА, складу її Президії, ревізійної комісії строком на три роки;

- визначення розміру вступного й щорічного членських внесків та порядку їх оплати;

- затвердження звіту Президії про діяльність УБА, президента, ревізійної комісії і фінансового звіту;
- реалізація права власності на майно та кошти УБА;
- реорганізація і ліквідація УБА.

6.5.6. Рішення конференції приймаються простою більшістю голосів, за винятком внесення доповнень і змін до Статуту та припинення діяльності УБА, - ці рішення приймаються двома третинами голосів присутніх членів.

6.6. У період між конференціями керівництво діяльністю УБА здійснює Президія УБА. Президія складається з президента, віце-президентів, секретаря і членів Президії.

6.6.1. Президія обирається установчою, звітно-виборною або надзвичайною конференцією відкритим голосуванням. Обраним вважається кандидат, який набрав просту більшість голосів.

6.6.2. Чисельний склад Президії і кількість віце-президентів визначаються конференцією.

6.6.3. Президія обирає зі свого складу віце-президентів та секретаря.

6.6.4. Президент УБА керує її роботою, організовує роботу Президії і репрезентує УБА в державних органах, громадських та інших організаціях, відкриває рахунки в банківських установах, має право першого підпису фінансових та інших документів УБА.

6.6.5. Віце-президенти репрезентують УБА за дорученням президента в державних органах, громадських та інших організаціях в Україні та за кордоном, виконують інші доручення конференції, Президії, президента.

6.6.6. Повноваження Президії УБА:

- приймає рішення про заснування установ, затверджує їх статuti;
- реалізує програми діяльності УБА;
- створює робочі органи, необхідні для забезпечення діяльності УБА;
- приймає колективних членів УБА;
- забезпечує виконання рішень конференцій;
- здійснює господарське управління майном та коштами УБА.

6.6.7. Засідання Президії повноважне, якщо на ньому присутні більше половини її складу, президент або один з віце-президентів. Президія приймає рішення простою більшістю голосів.

6.7. Ревізійна комісія контролює виконання статутних вимог, фінансово-господарську діяльність УБА.

6.7.1. Ревізійна комісія обирається конференцією відкритим голосуванням, простою більшістю голосів терміном на період між звітно-виборними конференціями з числа делегатів конференції, які не є членами Президії. Склад і кількість членів ревізійної комісії визначаються конференцією.

6.7.2. Члени ревізійної комісії обирають зі свого складу голову та секретаря.

7. Майно та кошти УБА.

7.1. УБА може мати у власності майно та кошти, необхідні для здійснення її статутних завдань.

7.2. УБА набуває право власності на кошти та інше майно, передане їй засновниками, членами або державою у власність в установленому законом порядку, набуто від вступних та членських внесків, пожертвуване громадянами, підприємствами, установами та організаціями, а також на майно, придбане за рахунок власних коштів чи на інших підставах, не заборонених законом.

7.3. УБА може мати у власності майно культурно-освітнього й оздоровчого призначення, фінансові засоби, акції та інші цінні папери, житлові будинки, споруди виробничого й невиробничого призначення, обладнання, оснащення, транспортні засоби та інше майно, необхідне для забезпечення статутної діяльності.

7.4. Кошти УБА витрачаються на:

- премії і матеріальну допомогу;
- проведення конкурсів та інших заходів;
- забезпечення поточної діяльності УБА і утримання її штатних співробітників;
- зовнішні зв'язки УБА з організаціями, товариствами, в т.ч. зарубіжними;
- оплату витрат на відрядження членів УБА;
- інші цілі, які не суперечать Статуту.

7.5. УБА, створені нею установи й організації зобов'язані вести оперативний та бухгалтерський облік, статистичну звітність, зареєструватися в органах державної податкової інспекції та вносити до бюджету платежі в порядку і розмірах, передбачених законодавством.

8. Припинення діяльності УБА.

8.1. Припинення діяльності УБА здійснюється шляхом її реорганізації або ліквідації.

8.1.1. Реорганізація здійснюється за рішенням конференції, якщо за нього проголосувало не менше двох третин присутніх членів.

8.1.2. Ліквідація здійснюється за рішенням конференції, якщо за нього проголосувало не менше двох третин присутніх членів, або за рішенням суду.

8.2. Кошти та інше майно УБА в разі її ліквідації не можуть перерозподілятися між її членами і використовуються для виконання статутних завдань або на благодійні цілі, а у випадках, передбачених законодавчими актами, за рішенням суду спрямовуються в прибуток держави.

У вченій раді ЦНБ ім. В.І.Вернадського

На засіданні спеціалізованої вченої ради в ЦНБ ім.В.І.Вернадського НАН України відбувся захист кандидатських дисертацій: Антошиною ІЛ. «Авторитарний контроль наблизувань установ та організацій в інформаційних системах бібліографічного та археографічного типу»; Зубовою Н.М. «Бібліотека і архів Б.Д.Грінченка як джерело з історії народної освіти України XIX ст. - поч. XX ст.»; Ковтушкою Л.С. «Комп'ютерно-інформаційні аспекти сучасної української лексикографії»; Руквицевою Е.В. «Бібліотека і архів митрополита Євгенія (Є.О.Болховітнова)»; докторської дисертації Слободяєва М.С. «Наукова бібліотека: еволюція структури і функцій в період освоєння інформаційних технологій».

Наталя Кушнарєнко

БІБЛІОТЕЧНЕ КРАЄЗНАВСТВО

(СФЕРА ДІЯЛЬНОСТІ І ПРЕДМЕТ ВИКЛАДАННЯ)

Бібліотечне краєзнавство [БК) як один з пріоритетних напрямів професійної діяльності бібліотек регіонального рівня дедалі більше розвивається. Однак досі не розроблені його теоретико-методологічні засади, не визначене місце в професійній освіті.

Для уточнення сутності та внутрішньої структури БК (теоретичне осмислення [1, 2] розпочалося лише на початку 90-х років) потрібно уявити його як системне утворення, складову частину більшої метасистеми, виділити основні підсистеми та зв'язки між ними. БК виникло на перетині двох базових сфер - бібліотечної справи (галузі, що обслуговує) і краєзнавства (галузі, що обслуговується). Зв'язки між цими галузями забезпечують бібліотеки (виконують функцію посередника між краєзнавчими документами і споживачами краєзнавчої документної інформації, користувачами бібліотеки). БК відбиває певні ознаки обох метасистем, існує і розвивається у взаємодії з ними.

Питання про місце БК у базових галузях остаточно не визначене. Так, Н.Горбачевська розглядала його як один з видів краєзнавства [3, с. 88], К.Селіверстова та О.Талалакіна - як його організаційну форму [4, с. 55; 5, с. 7], Л.Макаренко - як частину краєзнавства, зумовлену специфікою бібліотечної справи [6, с. 13]. З одного боку, загальним об'єктом вивчення (забезпечення) є край, тобто певна місцевість (територія) у межах країни. А з іншого, таким спільним об'єктом для обох галузей є й бібліотека як локальний культурний феномен і як установа, покликана надавати населенню документи (інформацію, знання) про певний край, а також бібліотечна справа певного краю. Отже, можливе включення БК в обидві родові галузі.

У межах бібліотечного соціального інституту формується його основний суб'єкт та об'єкт - бібліотека, документні та інформаційні краєзнавчі ресурси, кадри, матеріально-технічна база, органи управління і преса. Теоретико-методологічні основи БК розробляють переважно бібліотекознавці та бібліографознавці, працівники бібліотек, вузів і училищ культури. Науковим підґрунтям є загальна теорія бібліотекознавства. Основний суб'єкт БК - місцева публічна бібліотека (універсальна наукова, обласна, районна, міська, сільська), яка сама може теж виступати об'єктом краєзнавчої діяльності, виконувати цю функцію з огляду на особливості історії, економіки, природи, науки, виробництва, культури, соціального життя регіону.

У БК відбиваються загальні закономірності обслуговуваної галузі. Краєзнавство «делегує» БК свій краєзнавчий зміст, структуру галузі, формує краєзнавчі потреби суспільства, які бібліотека покликана документно та інформаційно забезпечувати шляхом створення краєзнавчих фондів, бібліографічних і фактографічних банків даних (БД) про край, надання бібліотечних і небібліотечних послуг з краєзнавства. По суті краєзнавчі документи і краєзнавчі потреби користувачів бібліотеки є своєрідними «замінниками» забезпечувальної і забезпечуваної галузей і являють собою системотворний фактор БК. Якщо для інших сфер бібліотечної діяльності територіальна ознака є формальною, то для БК, що має комплексний характер, вона є сутністю.

Таксономічна природа краєзнавства зумовлена просторовою ознакою, пов'язаною зі змістовною. Слабо інституалізований, «урізаний» характер краєзнавства як галузі з неповною соціально-функціональною структурою, в якій більш-менш сформувалися підсистеми науки і практики, а підструктури освіти та управління ще чітко не визначені, з одного боку, приводять до незатребуваності окремих напрямів і ділянок БК, а з іншого - до розширення «поля» краєзнавчого впливу бібліотеки в державному й громадському секторах краєзнавства, на території краю в цілому.

Більшість фахівців зводять БК лише до практичної краєзнавчої діяльності [1, 2]. М.Щерба виділив у структурі БК дві відносно самостійні частини: багатопланову роботу бібліотек з первинними і вторинними краєзнавчими документами та вивчення свого краю. Однак прийняти таку структуру як вихідну, а тим більше як узагальнюючу, неможливо. Передусім тому, що в ній урівноважені і професійні, і непрофесійні види краєзнавчої діяльності бібліотек. Зведення однієї з її форм до самостійного напрямку не можна визнати правомірним. Структура БК (основні підсистеми: краєзнавча бібліотечна практика, наука про БК, підготовка кадрів, організаційно-управлінська діяльність, преса) відображає внутрішню структуру бібліотечної справи як базової галузі. Основною (базовою) підсистемою БК виступає практична краєзнавча діяльність бібліотек, а похідними від неї інфраструктурними підсистемами є дослідницька, освітня, організаційно-управлінська діяльність та преса. Саме ці інфраструктурні підсистеми БК «виходять» поза межі бібліотек - основних ланок, центру БК і локалізуються, крім бібліотек, у вузах, училищах, управліннях культури, міністерствах та ін.

Регіональність - це система ознак, яка включає: а) соціальне походження, викликане потребою суспільства, соціальних груп, окремих осіб у задоволенні «місцевих» потреб через бібліотеки; б) регіональний масштаб діяльності; в) відповідальність за збирання, зберігання і надання у громадське користування документів, забезпечення гарантованої доступності до них; г) фінансову та адміністративну приналежність бібліотеки даному краю. Краєзнавча функція бібліотек виступає як регіонально-особливий вияв загальнобібліотечних функцій.

Необхідно формувати краєзнавчий фонд, вести краєзнавчі каталоги й картотеки, створювати системи краєзнавчих бібліографічних посібників, обслуговувати читачів краєзнавчими й місцевими документами, здійснювати довідково-бібліографічне обслуговування та бібліографічне інформування, популяризувати краєзнавчі документи, проводити науково-методичну й науково-дослідну роботу з БК, організувати цю діяльність та керувати нею у межах окремої бібліотеки, в масштабах краю і поза ним. Бібліотеки втручаються і в сферу діяльності краєзнавчих спілок, архівів, музеїв, видавництва. Тому важливо створити систему краєзнавчої діяльності в кожній бібліотеці, забезпечити розвиток наукової, освітньої та управлінської підсистем БК.

Досвід кращих обласних бібліотек, що мають відділи краєзнавства, доводить, що саме тут якість краєзнавчої діяльності значно вища, ніж у бібліотеках, які їх не мають. Брак таких відділів спричинений, передусім, матеріально-технічними негараздами. Багатолітня практика публічних бібліотек Великої Британії, Австрії, Італії та інших країн з розвиненими краєзнавчими традиціями свідчить про те, що необхідно мати комплексний відділ краєзнавства.

У ЦБС можливе створення спеціальної групи з краєзнавства, сформованої з представників різних відділів на постійній чи тимчасовій основі. Бажано передбачити посаду менеджера з краєзнавства, який має вивчати «краєзнавчий ринок», координувати краєзнавчу роботу, а кожний співробітник повинен володіти теоретико-методичними основами БК. Отже, система краєзнавчих знань потрібна всім студентам бібліотечних факультетів. Назріла потреба в підготовці фахівців для цієї сфери, створенні нових спеціалізацій «бібліотекар-краєзнавець» і «бібліограф-краєзнавець».

Розпорошеність окремих аспектів БК у різних навчальних дисциплінах не сприяє засвоєнню студентами його як цілісної системи.

На початку 60-х років у Харківському державному інституті культури (ХДІК) уперше в Україні було запроваджено курс «Краєзнавча бібліографія». Його становлення і розвиток тісно пов'язані з І. Корнейчиком, який майже 15 років викладав цю дисципліну, опублікував ряд лекцій та посібників. Курс (18 - 36 год.) існував за

рахунок інших дисциплін. У ХДІК цей предмет викладався для всіх студентів бібліотечного факультету, незалежно від їхньої спеціалізації. Власне бібліотекознавчий напрям БК, тобто робота з формування краєзнавчих фондів і обслуговування читачів у цьому напрямі, не читався. Прогалину у викладанні якоюсь мірою було зліквідовано введенням у програму виробничої практики студентів завдання з БК та залученням до практичних занять бібліотечних працівників.

Наприкінці 80-х років стає очевидним, що відсутність налагодженої краєзнавчої підготовки у вузах суперечить потребам практики. Відокремлене викладання бібліотекознавчого та бібліографознавчого аспектів не відповідало комплексній спрямованості краєзнавчої роботи бібліотек.

Зважаючи на це, на початку 90-х років курс «Краєзнавча бібліографія» було розширено за рахунок кількох тем з проблем формування краєзнавчих фондів і обслуговування читачів з краєзнавства. У 1991/92 навч. р. на бібліотечному факультеті починає викладатися комплексний курс «Краєзнавча робота бібліотек» обсягом 30-48 год. (відповідно - на заочному та денному відділеннях). У навчальний план для спеціалізації «Бібліограф універсальних бібліотек» у 1992 р. було введено дисципліну «Краєзнавство» (52 год.).

Однак у курсі «Краєзнавча робота бібліотек» механічно було об'єднано бібліотечний і бібліографічний напрями краєзнавства, предметом викладання виступала лише практична підсистема БК. Отже, студенти не могли опанувати всю його систему.

Інтегрована навчальна дисципліна «Бібліотечне краєзнавство» передбачає не просто збільшення тем та обсягу годин (30 - 72, відповідно на заочному і денному відділеннях), а новий підхід до змісту краєзнавчої підготовки кадрів. Уперше предметом викладання є вся краєзнавча сфера бібліотечної діяльності, про яку йшлося вище. Вже розроблено й видано програму курсу [7], опубліковано два начальних посібники [3, 7]. Готується до друку підручник з курсу «БК» та ін.

Наявність такого курсу не виключає необхідності бібліографічних та бібліотечних краєзнавчих курсів для студентів-випускників. При цьому бажано враховувати регіональні та типологічні особливості бібліотек - заповідниць фахівців, номенклатуру майбутніх посад випускників, конкретну ділянку краєзнавчої діяльності в бібліотеці. Поглиблену краєзнавчу підготовку доцільно вести у межах спеціалізації «Краєзнавча діяльність бібліотек» (кваліфікація - бібліотекар-краєзнавець і бібліограф-краєзнавець).

Нині знання про краєзнавчу сферу бібліотечної діяльності нагромаджуються, розробляються її теоретичні основи у межах бібліотечної науки, формується нова наукова дисципліна - краєзнавче бібліотекознавство (напрями: бібліотечне і вузівське).

1. *Щерба Н.Н.* Библиотечное краеведение: сущность, внутренняя структура и внешние связи // Сов. библиотекосведение. 1992. - № 5 - 6. - С. 67 - 76.
2. *Щерба Н.Н.* Краеведение и библиотека: сущность, внутренняя структура и внешние связи // Теоретико-методолог. проблемы библиотечно-библиогр. науки и практики: Межвуз. сб. науч. тр. - М., 1992. - С. 153 - 177.
3. *Горбачевская Н.Ф.* Библиотечное краеведение в системе организационно-методического руководства библиотеками РСФСР // Сов. библиотекосведение. - 1980. - №5. - С. 85 - 95.
4. *Селиверстова Е.Т.* К проблеме создания единого краеведчес-

- кого фонда библиотек Украинской ССР // Краеведческая работа библиотек - фактор патриотического і интернаціонального виховання населення: Матеріали респ. наук. - практ. конф. працівників обл. б-к УРСР. - К., 1990. - С. 54 - 61.
5. *Талалакина О.И.* Краеведческая работа библиотек: Учеб. пособие по спецкурсу для студ.-заочн. библ. ф-та / Моск. гос. ин-т культуры. - М., 1973. - 94 с.
6. *Макаренко Л.Л.* Библиотечное краеведство в республике: стан і завдання в процесі перебудови, демократизації суспільного життя // Краеведческая работа библиотек - фактор патриотического і интернаціонального виховання населення: Матеріали респ.

наук.-практ. конф. працівників обл. б-к УРСР. - К., 1990. - С.13 - 29.

7. *Бібліотечне краєзнавство: Програма курсу для студентів бібліотечного факультету / Укл.: В.П.Богданова, Н.М.Кушнарєнко. - Х.: ХДІК, 1993. - 23 с.*
8. *Кушнарєнко Н.М. Історія бібліотечного краєзнавства в*

Україні: Навч. посібник для студентів вузів та училищ культури. - Х.: ХДІК, 1993. - 112 с.

9. *Кушнарєнко Н.Н. Краеведческая деятельность библиотеки: Учеб. пособие. - М.: Изд-во Моск. гос. ин-та культуры, 1994. - 90 с.*

Олена Кудєнко

КУРС «ОБСЛУГОВУВАННЯ В БІБЛІОТЕЦІ»

Незаперечна істина - випускники вищої школи мають поєднати глибокі фундаментальні знання і хорошу практичну підготовку, орієнтовану на конкретну галузь людської діяльності. У бібліотечній справі, зокрема, сьогодні неможливо чітко визначити вимоги до підготовки майбутніх кадрів, чим пояснюються численні підходи, і, відповідно, моделі підготовки спеціалістів.

Проаналізуємо останній варіант програми курсу «Обслуговування в бібліотеці» (читається в ХДІКу з 1992 р.), який є одним з основних у загальнопрофесійній підготовці студентів. Концептуальні положення про суспільну роль бібліотеки, її соціальні функції та побудову узгоджені згідно з процесом обслуговування, враховано найкраще з курсів «Робота з читачами», «Теорія і методика роботи з читачами», «Обслуговування читачів», де добре розроблені психолого-педагогічні аспекти читання.

Принциповою відмінністю цієї програми від попередніх є те, що ми розглядаємо процес бібліотечного обслуговування з позиції посилення його соціально-комунікативного аспекту, зміни спрямованості діяльності, визнання суб'єкт - суб'єктивних відносин користувача і бібліотечного працівника на основі аналізу процесів формування і функціонування інформаційних потреб користувача. Інформаційна функція бібліотечного обслуговування є системоутворюючою.

Методологічною основою пропонованої програми є системно-діяльний підхід, причому він застосовується не тільки при розгляді системи бібліотечного обслуговування на рівні елементів, різних підсистем, а й різних видів обслуговування. Тобто, будь-який вид обслуговування (інформаційний, довідково-бібліографічний та ін.), що реалізується в структурі системи бібліотечного обслуговування, є складовою цього процесу. Власне, правомірність подібного підходу підтверджує і рівень сучасного стану ресурсів системи бібліотечного обслуговування, що зумовлює об'єднання різних видів обслуговування в його структурі.

Мета курсу - сформувати системні знання про процеси обслуговування в бібліотечних установах. Це досягається розкриттям сутності феномену звернення людей до документів і інформації; виявленням закономірностей формування мотивів читання та інформаційних потреб; оцінкою можливостей бібліотек

щодо задоволення різноманітних інформаційних потреб і запитів; описується система обслуговування в бібліотечних установах різного типу та їх взаємозв'язок з іншими документально-інформаційними структурами; система обслуговування подається як динамічне співіснування різних ситуацій звернення користувачів бібліотеки до документів та інформації; викладається методика побудови систем обслуговування. Визначаються потреби у читанні, документах та інформації, їх задоволення з допомогою використання бібліотечних фондів, довідково-пошукового апарату, вторинних джерел інформації, каналів зв'язку з банками та базами даних різного призначення.

Практична основа курсу - оволодіння методами ідентифікації інформаційних потреб та їх вивчення, методикою вибору різних послуг, залежно від ситуації обслуговування, методикою побудови системи обслуговування в бібліотечних установах різного типу і виду.

Програма складається з таких розділів:

1. Організація читання в бібліотеці (теми: «Читання як суспільне явище», «Обслуговування в бібліотеці: організація, завдання, вимоги», організаційні форми обслуговування (стаціонарні, нестаціонарні форми та МБА).

2. Соціальна зумовленість читання в бібліотеках та інших документально-інформаційних структурах (теми, що висвітлюють різні аспекти формування, реалізації та вивчення інформаційних потреб: «Інформаційні потреби (загальна характеристика)», «Характеристика користувачів бібліотечно-інформаційних систем», «Вивчення інформаційних потреб і запитів». Простежується, як нове інформаційне середовище впливає на процес споживання інформації. На практичних заняттях студенти оволодівають методами вивчення і фіксації інформаційних потреб).

3. Методика бібліотечно-інформаційного обслуговування (теми: «Методика індивідуального обслуговування», «Методика масового і групового бібліотечно-інформаційного обслуговування». Будь-яка форма розглядається як структурний компонент системи бібліотечного обслуговування, відповідна або превентивна реакція системи обслуговування на запит користувача).

4. Обслуговування в бібліотечно-інформаційних структурах як система (теми: «Система обслуговування: загальна характеристика, склад, структура і взаємодія основних елементів», де розглядаються різні види систем, еволюція документальної системи, різні рівні сис-

тем з задоволення інформаційних потреб та «Основні підсистеми обслуговування в бібліотечно-інформаційних установах». Включено теми, що розкривають процеси довідкового та інформаційного обслуговування, спрямованого на задоволення різних професійних і непрофесійних потреб користувачів бібліотеки).

5. Створення, експлуатація і розвиток систем обслуговування (теми: «Моделювання і вибір моделі обслуговування», «Розробка алгоритмів ситуацій обслуговування», «Аналіз ефективності і розвиток системи обслуговування»).

Кожний розділ курсу завершується практичними

заняттями. Для спеціалізації «Бібліотекар відділу обслуговування» його зміст розвивають і поглиблюють курси «Диференційоване обслуговування читачів з галузевими інформаційними потребами», «Маркетинг у відділі обслуговування», «Практикум з психології спілкування» тощо.

Відсутність фундаментального навчального посібника позначається на якості освіти бібліотекарів. Тому підготовка нової програми є її своєрідним етапом формування основ процесів безпосереднього контакту з користувачами бібліотеки і надання їм можливості одержати необхідні послуги та продукцію документально-інформаційного середовища.

РЕЦЕНЗІЇ

Олена Дзюба

КАТАЛОГ ПАЛЕОТИПІВ

Каталог палеотипов: Из фондов Центральной научной библиотеки им. В.И.Вернадского НАН Украины / НАН Украины. Центральная научная библиотека им. В.И.Вернадского, Ин-т украинской археографии; Сост. М.А.Шамрай при участии Б.В.Грановского и И.Б.Торбакова. - К.: Наук. думка, 1995. - 545 с.

Вийшов у світ підготовлений ЦНБ ім. В.І. Вернадського та Інститутом української археографії і джерелознавства ім. М.С.Грушевського НАН України «Каталог палеотипов» (видає до середини ХУІ ст.), які зберігаються у фондах бібліотеки. Поява його - помітна подія в науковому житті, яка знайде належну оцінку не лише в нашій державі.

Такі складні за підготовкою видання, як каталоги стародруків, а йдеться про західноєвропейські стародруки, можуть бути здійснені лише висококваліфікованими книгознавцями. Таким спеціалістом є головний упорядник М.Шамрай, яка й провела (при допомозі Б.Грановського та І.Торбакова) цю багатолітню копітку працю.

ЦНБ володіє великою колекцією палеотипів. У каталозі описано 2532, виданих у Західній та Центральній Європі протягом першої пол. ХУІ ст. Найповніше представлено продукцію німецьких, французьких, італійських видавців, меншою мірою слов'янську - польську і чеську. Як сказано в передмові, переважає латиномовна антична література та філософія, реформаційна, зокрема твори М.Лютера, праці європейських гуманістів, «отців церкви», теологів. Наявні також граматики, словники, природничі праці.

Каталог укладено за прийнятим у європейській науці стандартом. Опис палеотипу побудовано так, щоб читач міг одержати максимальну книгознавчу інформацію - автор, назва, рік і місце видання, формат, сигнатури, наявність гравюр, провенієнції, маргіналії, характеристика оправи, бібліографія. Книжки описано за алфавітом авторів, при відсутності автора - за основним ключовим словом назви. В дужках наводяться роки життя автора, псевдоніми. У передачі назви твору укладачі слідували прийнятим у книгознавчій науці правилам. Прізвище автора подавалося за латинізованою формою. Опис не переобтяжений деталями, водночас дає повне уявлення про книгу. Скажімо, укладачі не розшифровували записи на полях книги, а лише вказували на їх наявність, інколи авторство, час та мову, якою вони написані. Ця інформація також цінна для дослідника, саме тут можливі наукові відкриття.

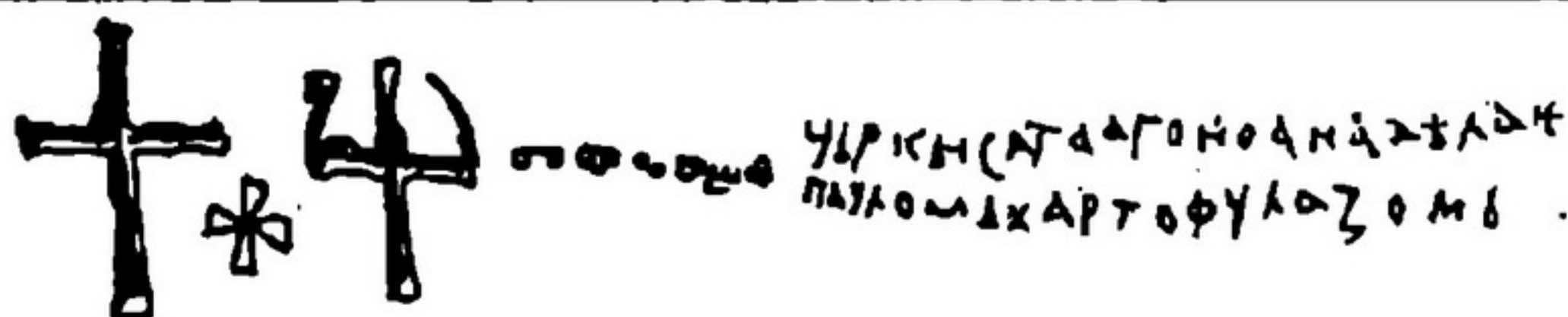
Роботу з каталогом значно спрощують численні покажчики - хронологічний, видавців та друкарів, осіб, згаданих у описах, граверів, провенієнцій тощо. Останні для істориків культури особливо цінні. Завдяки їм можна прослідкувати не лише міграцію книг з Західної Європи на українські землі, а й читачські інтереси,

формування великих книжних зібрань, їх подальшу долю, шляхи зосередження у фондах ЦНБ. З провенієнції видно, що західноєвропейські видання першої пол. ХУІ ст. ставали відомими у нас уже невдовзі після їх появи. Цьому сприяли культурні контакти з країнами Західної та Центральної Європи, зокрема, така поширена форма, як навчання українців у європейських університетах. Інтерес до західноєвропейської книжної продукції особливо зріс у ХУІІ ст., коли українська культура активно засвоювала досягнення доби Ренесансу та Реформації. У цьому важливу роль відіграв Києво-Могилянський колегіум, заснований за типом західноєвропейських тогочасних університетів. Його вихованці добре знали латину, а пізніше й західноєвропейські мови, мали інтерес до античної літератури та філософії, гуманістичних ідей. У бібліотечі колегіуму, початок якій поклав митрополит Петро Могила, було немало палеотипів. З його бібліотеки вони перейшли до бібліотеки колегіуму, а сьогодні деякі з них зберігаються у фондах ЦНБ.

«Каталог палеотипов» викличе інтерес і в тих зарубіжних дослідників, які вивчають історію європейського книгодрукування першої пол. ХУІ ст., міграцію книг, загалом культуру й культурні зв'язки. Тим більше, що подібних видає не так уже й багато. У нас це друге видання після «Каталога палеотипов», що зберігаються у фондах Львівської наукової бібліотеки ім. В.Стефаника (Львів, 1985. - 195 с.; описано 792 книги). Це перші кроки до створення в майбутньому зведеного каталогу палеотипів, що зберігаються в Україні.

Треба зазначити, що видання каталогу здійснено за допомогою фонду «Відродження». Це забезпечило якісний поліграфічний рівень, книгу ілюстровано ініціальними літерами, заставками, кінцівками, гравюрами та друкарськими знаками з видає першої пол. ХУІ ст. Є також кольорові ілюстрації. Проте такі роботи не бувають без помилок, і найбільш вразливі місця - латинська орфографія. На жаль, ділянка класичної філології продовжує залишатися занедбаною, а знавці грецької та латинської мов рідкісні, тому упорядник з повним правом міг би повторити слова римських консулів: «Teci quod potui, faciant meliora potentes» (Я зробив усе, що міг, хто може, хай зробить краще).

© Дзюба Олена Миколаївна, Київ, 1995

Найдавніші кирилично-глаголичні написи кінця ІХ - початку Х ст., знайдені в м.Преславі (Болгарія).

Юлія Лазоренко

ДОЛЯ БІБЛІОТЕК ПІД ЧАС ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

Мета статті - певною мірою доповнити дослідження історії винищення і вивезення бібліотек за часів нацистської окупації, висвітлити стан бібліотечної справи в Україні в 1941-1945 рр.

Стан бібліотечної справи в Україні періоду Великої Вітчизняної війни потребує пильного дослідження, узагальнюючих праць, котрих на сьогодні фактично немає.

Деякі матеріали з цього питання зустрічаємо в підручниках [1-3], навчальних посібниках [4-8], наукових збірниках [9,10], на сторінках документальних збірників з питань культурного будівництва в Україні [11, 12], а також у документальному виданні «Книга и книжное дело в Украинской ССР» [13] (відбито діяльність українських видавництв у роки лихоліття, картини пограбування бібліотек, опубліковано постанови, розпорядження Раднаркому УРСР щодо перебудови бібліотечної справи у воєнний час).

Безперечно, сприяють відновленню правди тих днів також видані обласними архівами документальні збірники: «Культурне будівництво на Херсонщині (1921 - 1987 рр.)» [14], «Культурне будівництво в Черкаській області (1917 - 1980 рр.)» [15].

На широкому архівному матеріалі створено праці З.В.Гімалдінової, О.М.Мазурницького, С.В.Сороковської [7, 8, 16-18], в яких автори висвітлюють перебудову роботи бібліотек України на воєнний лад, розкривають заходи по збереженню бібліотечних фондів, їх відновленню в 1943-1945 рр. та особливості обслуговування читачів у ті роки.

Доповнюють джерельну базу з даної теми газетні матеріали. Так, «Правда» у листопаді 1942 р. писала, що в складі німецьких збройних сил були спеціальні формування, які мали знищувати всі культурні та історичні цінності на захоплених територіях [19].

Восени 1941 р. архівіст доктор І.Вінтер прибув в Україну і наприкінці 1942 р. очолив Крайове управління архівами, бібліотеками й музеями. Підпорядковуючись Еріху Коху та Архівному управлінню рейху, Вінтер водночас був представником Айнзацштабу Розенберга, спеціальні підрозділи якого займалися вилученням найзначніших культурних цінностей. Окупанти спалили, розграбували, вивезли до Німеччини понад 50 млн. книг [20, 21]. Тільки з київських бібліотек було вивезено 4 млн. книжок [22].

Бібліотека АН України мала до війни понад 5 млн.

книг. На її початку було знищено й пограбовано 7 тис. книжок, потім вивезено до Німеччини ще 150 тис. та інвентар бібліотеки [23], а у вересні 1943 р. - 50 тис. книжок з відділу рукописів і стародруків. Викрадено Горностаєвське євангеліє XVI ст. в срібній з позолотою оправі, друге Горностаєвське євангеліє, Югославське (сербське) євангеліє XVI ст., вивезено науковий архів, фототеку документального матеріалу, в якій зафіксовано десятки тисяч пам'яток культури й багаторічних археологічних пошуків [24]. Є відомості, що всього з цієї бібліотеки вивезено понад 320 тис. різних цінних і унікальних книг, журналів та рукописів [25]. Архівні матеріали свідчать: близько 100 тис. томів з секретного фонду академічної бібліотеки було спалено ще до окупації; евакуйовано до Уфи 1200 скринь книг разом з деякими матеріалами бібліотеки педагогічного інституту; 30 скринь з університетської бібліотеки відправлено до Харкова. Частина втрачено й розграбовано в дорозі.

Спеціально створена група Кюнсберга на чолі з доктором Паулсеном протягом двох місяців готувала до евакуації величезний масив економічної, статистичної, географічної та етнографічної літератури, яка, за оцінками нацистів, могла становити військовий та політичний інтерес. Вивозилися цінні першодруки та рідкісні книги, зокрема прихоплено 50 скринь книг з колекції Бібікова [26].

Доля евакуйованих фондів бібліотеки АН УРСР нерозривно пов'язана з ім'ям колишнього її співробітника Миколи Володимировича Геппенера, за походженням балтійського німця (до речі, ця людина, яка врятувала безцінні для України матеріали з історії середньовіччя, поневірялася з сім'єю все життя). Півтора року він перебував у полоні, пересуваючись разом з захопленими нацистами цінностями на Захід. Нещодавно виявлені в інституті рукопису ЦНБ ім. В.І.Вернадського нотатки та автобіографічні матеріали свідчать про евакуацію цих матеріалів та їх шлях додому [27]. У січні 1945 р. рукописи ЦНБ разом з іншими цінними архівами потрапили до одного з замків у Західній Чехії. Їх знайшла 3-тя американська армія. На початку 1946 р. вони повернулися до Києва.

Особливо постраждали від акцій бібліотечних команд штабу Розенберга Київська обласна бібліотека ім. ВКП(б) (нині Національна парламентська бібліотека України), Державна історична бібліотека України та Харківська наукова бібліотека ім. В.Короленка.

Першу з названих книгозбірень гнані з Києва фашисти висадили в повітря [28]. Сотні тисяч книг, що збиралися протягом 75 років, серед яких чимало

унікальних колекцій, близько 7 тис. стародруків, багату збірку дореволюційної періодики, згоріли за одну ніч, а разом і тисячі звезених сюди книг, каталоги [29].

Інформація про збитки, завдані Харківській бібліотеці ім. В.Короленка, публікувалася на сторінках газет «Красное знамя», «Известия», «За Радянську Україну», «Литература и искусство» та ін.

Ще до окупації міста ворожою бомбою було зруйновано частину книгосховища. В березні 1943 р. від вибуху потерпів читальний зал. Згоріло 400 тис. томів, потім есесівці спалили ще 50 тис. [30]. Було вивезено систематичний каталог (1200 тис. карток), усі географічні карти, атласи, чимало географічної та економічної літератури, цінні та рідкісні художні видання [31]. Грузьку вулицю фашисти вимостили книгами для проїзду [32]. За актом урядової комісії збитки становили 18 504 461 крб. [33].

З пограбованої і спаленої бібліотеки Київського університету ім. Т.Г.Шевченка вивезено до Німеччини картки, атласи, книги, праці з географії, статистики й економіки. У вересні 1943 р. Вінтер вивіз у Кам'янець-Подільський найдавніші документи [25]. А 5 вересня 1943 р. у висадженому в повітря Київському університеті згоріло понад 2 млн. книг, у тому числі фонди медичної обласної бібліотеки, частина книг академічної бібліотеки [20]. У вогні опинилося понад 1300 тис. книг [34].

Перед війною Херсонська наукова бібліотека ім.М.Горького налічувала 300 тис. томів основного книжкового фонду. Найціннішу літературу з нього, майже весь газетний фонд було спалено, частину вивезено. Збитки - понад 7 млн. крб. [35]. Сильно потерпіла й Волинська обласна бібліотека [36]. Її завідувача М.Шевякова згадує: «В одному з підвалів ми натрапили на велику кількість книжок - понад 26 тисяч. Ці книжки були закидані дошками, ганчір'ям, ватою. Мабуть, фашисти збиралися їх спалити, але не встигли. Біля залізничного вокзалу відшукали ми велику купу книжок, засипаних снігом. Це були шкільні підручники» [37].

За роки війни було знищено книжкові фонди в сільських та районних бібліотеках Вінницької області, спалено обласну бібліотеку ім. Тімірязєва (нараховувала 470 тис. томів), вивезено рідкісні екземпляри середньовічної рукописної літератури і перші друковані книги XVI та XVII ст. Спалено бібліотеку обласного краєзнавчого музею. В клубах і бібліотеках окупанти тримали коней [38].

Пограбовано Полтавську обласну бібліотеку. Вивезено книги найдавнішої в Україні книгозбірні Переяславської духовної семінарії [39].

У циркулярі шкільного відділу Сарненського гебітс-комісаріату (Рівненська обл.) від 5 травня 1942 р. читаємо: «В сільських школах залишилося багато книг політичного змісту. Наказую всі бібліотеки зібрати в райони, а районам доставити в шкільний відділ м. Сарни для знищення» [40].

За півроку «господарювання» в Міловському районі Луганської області гітлерівці зруйнували майже всі школи, бібліотеки, кінотеатри, клуби [41]. Така сама картина спостерігалася в Тернопільській, Полтавській, Сумській та інших областях [42]. Перестало існувати майже 30 тис. бібліотек. Ті, яким удалося вціліти, працювали в скрутних умовах. Діяли філіали, пункти видачі, пересувки для військових частин та госпіталів

[43]. Приміром, Львівська обласна бібліотека шефствувала над 24-ма госпіталями. У військових частинах і госпіталях працювали співробітники Одеської наукової бібліотеки ім. М.Горького, Харківської наукової бібліотеки ім. В.Короленка, бібліотеки АН України [43]. Проводилися читання, бесіди, огляди літератури, інші заходи [44].

Тепер нарешті почали відкриватися засекречені раніше архіви в Україні, Росії, інших державах, зокрема документи окупаційних властей у країнах Східної Європи. Щодо вивезення окупантами на Захід бібліотечних цінностей з Києва, Харкова, Полтави, Дніпропетровська, Миколаєва і Криму збереглося чимало документів: телеграм, рапортів, звітів, записів телефонних переговорів тощо, завдяки яким можна встановити маршрут слідування матеріалів, кількість ящиків, написи на етикетках і навіть номери вантажних вагонів, якими вони перевозилися [45].

Деякі дані суперечливі, їх потрібно уточнювати. Детальна картина нацистських і адміністративно-командних операцій, спрямованих на вивезення цінностей, допоможе встановити масштаби трагедії національної культури.

Одним з основних джерел вивчення міграції в період другої світової війни українських культурних цінностей, зокрема бібліотечних, є архівні матеріали відомства А. Розенберга, сконцентровані переважно в Німеччині (Федеральний архів у Кобленці), Києві (Центральний державний архів вищих органів влади та управління України). Деякі матеріали знаходяться в Москві. Та частина архіву Розенберга, що осіла в Німеччині, певний час перебувала в Національному архіві США, куди потрапила як трофейний матеріал. Там були серійно виготовлені мікрофільми, які потім надійшли в продаж. Архівне управління через Раду Міністрів УРСР у 60-х роках придбало їх. Матеріали архіву Розенберга знаходяться в ЦДАВОУ в таких фондах: ф. 3676 Штаб імперського керівника (Рейхсляйтера) Розенберга для окупованих східних областей, м. Берлін, м. Київ; ф. 3674 Штаб Розенберга для окупованих західних областей і Нідерландів (1940 - 1943 рр.); КМФ - 8 Колекція мікрофотокопій документів німецько-фашистських адміністративних закладів (це матеріали, що були в Національному архіві США); окремі документи, що стосуються відомства Розенберга, зустрічаються у ф. 3206 Рейхскомісаріат України м. Рівне.

Матеріали архіву Розенберга цінні своєю об'єктивністю, точністю, інформативністю та документують факти безпосереднього вивезення і розкрадання культурних цінностей гітлерівцями. Створення якомога повнішого банку даних про їх переміщення сприятиме поверненню скарбів в Україну. Неповний перелік міст, з яких вивозилися бібліотеки: Київ, Харків, Дніпропетровськ, Кривий Ріг, Крим, Сімферополь, Херсон, Запоріжжя, Одеса, Луганськ, Миколаїв, Бердичів, Умань, Маріуполь.

Рада з питань реституції бібліотечних фондів при Національній комісії з питань повернення в Україну культурних цінностей при Кабінеті Міністрів України сприятиме розв'язанню даної проблеми. Наукові бібліотеки, інші зацікавлені установи мають підключитися для спільного опрацювання архіву Розенберга з метою його оперативного вивчення.

1. Библиотечное дело в СССР в период Великой Отечественной войны (1941-1945) // *Абрамов К.И.* История библиотечного дела в СССР. - 3-е изд., перераб. и доп. - М., 1980. - С. 259-271.
2. Библиография в период Великой Отечественной войны (1941-1945) // Библиография: Общий курс / Под. ред. О.П. Коршунова. - М., 1981. - С. 218-223.
3. Политико-просветительная работа в годы Великой Отечественной войны (1941-1945) // *Пиналов С.А., Чернявский Г.И., Виноградов А.П.* История культурно-просветительной работы в СССР. - К., 1983. - С. 166-176.
4. Материалы к истории библиотечного дела в СССР (1917-1959): Учеб. пособие для студ. библ. ин-тов / М-во культуры РСФСР, Ленинград. гос. библ. ин-т им. Н.К. Крупской. - Л., 1960. - С. 137-143.
5. *Корнейчик И.И.* Красневческая библиография на Украине: Лекция по курсу «Красневческая библиография». Развитие красневческой библиографии в советское время (1941-1967 гг.) - Харьков, 1968. - С. 3-4.
6. *Королевич Н.Ф.* Бібліографія в Українській РСР у період Великої Вітчизняної війни // Українська радянська бібліографія. - К., 1980. - С. 87-91.
7. *Гімальдінова З.В.* Бібліотечна справа на Україні у період Великої Вітчизняної війни (1941-1945): Лекція для студентів з курсу «Історія бібліотечної справи в СРСР». - Х., 1963. - 34 с.
8. *Мазурницький А.М.* Деятельность библиотек в годы Великой Отечественной войны (1941-1945 гг.): Лекция / Моск. гос. ин-т культуры. - М., 1988. - 25 с.
9. Українська радянська культура в роки Великої Вітчизняної війни // Розвиток української культури за роки радянської влади. - К., 1967. - С. 191-230.
10. Розвиток бібліотечної справи в Українській РСР за роки радянської влади: Наук. зб. - К., 1979. - 108 с.
11. Культурне будівництво в Українській РСР в період Великої Вітчизняної війни (червень 1941 - травень 1945 рр.) // Культурне будівництво в Українській РСР. 36. докум. і матеріалів (червень 1941-1960 рр.). - К., 1961. - Т. 2. - С. 3-80.
12. Культурне будівництво в роки Великої Вітчизняної війни (червень 1941 - травень 1945) // Культурне будівництво в Українській РСР: червень 1941-1950: 36. докум. і матеріалів. - К., 1989. - С. 14-202.
13. Книга и книжное дело в Украинской ССР: Сб. докум. и материалов. 1941-1984 / Сост.: Л.И. Гольденберг, Т.Н. Кольяк, Е.М. Кравец. - К., 1986. - С. 7-36.
14. Культурное строительство на Херсонщине, 1921-1987: Сб. докум. и материалов. - Симферополь, 1988. - С. 85-101.
15. Культурное строительство в Черкасской области: 1917-1980 гг.: Сб. докум. и материалов. - Днепропетровск, 1989. - С. 80-93.
16. *Сороковська С.В.* Велика Вітчизняна війна Радянського Союзу (1941-1945 рр.) і перебудова бібліографічної діяльності // Українська радянська історична бібліографія. - К., 1980. - С. 32-34.
17. *Гімальдінова З.В.* Бібліотеки України в роки Великої Вітчизняної війни // Бібліотекознавство і бібліогр. - 1985. - Вип. 25. - С. 10-16.
18. *Гімальдінова З.В.* та ін. Розвиток бібліотечної справи на Радянській Україні // Там само. - 1987. - Вип. 27. - С. 10-19.
19. Преступная клика Гитлера грабит и уничтожает культурные богатства Советского Союза // Правда. - 1942. - 17 ноября.
20. Судьба книг // Сов. Украина. - 1943. - 12 дек.
21. Украинская ССР в Великой Отечественной войне Советского Союза 1941-1945 гг.: В 3-х т. - К., 1975. - Т.3. - С. 157.
22. *Дубина К.* Київ оживає // Україна. - 1944. - №7. - С. 13.
23. В бібліотеці Академії наук // Література і мистецтво. - 1944. - 23 бер.
24. Советская Украина в годы Великой Отечественной войны, 1941-1945: Докум. и материалы: В 3-х т. - К., 1985. - Т. 3. - С. 296.
25. О разрушениях и зверствах, совершенных немецко-фашистскими захватчиками в г. Киеве, - о разграблении библиотек // Сб. сообщений Чрезвычайной гос. комиссии о злодеяниях немецко-фашистских захватчиков. - М., 1946. - С. 155-156.
26. Рапорт Бенцінга від 6. VI. 1942 (ЦДАВОУ, ф. 3206, оп. 5, спр. 4, арк. 73-74).
27. Особистий фонд Миколи Геппенера: Інститут рукопису ЦНБ ім. В.І.Вернадського, ф. 169, спр. 161-167.
28. Тут була бібліотека ім. ВКП(б) // Література і мистецтво. - 1944. - 16 бер.
29. Скарбниця людського розуму: 1866-1966 / Держ. респ. б-ка УРСР ім. КПРС; Авт. колектив: К.М. Грибовська, Є.С. Дерман, Г.В. Каган. - Х., 1966. - С. 74.
30. *Сафронов П.* Наша книжная сокровищница // Красное знамя. - 1944. - 10 сент.
31. *Эвентов А.* Дом, в котором мы росли // Известия. - 1943. - 9 дек.
32. *Науменко Д.* Руйначі культури // За Рад. Україну. - 1942. - 24 черв.
33. *Ильченко А.* В Петровском переулке // Литература и искусство. - 1943. - 13 ноября.
34. Німецько-фашистський окупаційний режим на Україні: 36. докум. і матеріалів. - К., 1963. - С. 333.
35. *Полива О.* Херсонській бібліотеці - 75 років // Культурно-освітня робота. - 1947. - №1. - С. 43.
36. *Морозець В.* В обласній бібліотеці // Рад. Волинь. - 1944. - 7 трав.
37. *Шевякова М.* Обласна бібліотека // Рад. Волинь. - 1945. - 12 січ.
38. Вінниччина в роки Великої Вітчизняної війни 1941-1945. - Одеса, 1971. - С. 14.
39. Злочинна зграя Гітлера грабує і нищить культурні багатства України // За Рад. Україну. - 1942. - 28 лист.
40. *Новоплянський Д.* Так было при немцах... В школах Западной Украины // Известия. - 1944. - 30 марта.
41. *Юрченко Т.* Їх буде судити народ // Рад. Україна. - 1943. - 10 лют.
42. Від Радянського Інформбюро // Комуніст. - 1943. - 29 січ.
43. У бібліотеках міста // Комуніст. - 1941. - 23 лип.
44. В бібліотеці Академії наук // Комуніст. - 1941. - 6 вер.

Зразок фігурного письма (малюнок з історичного кодексу Ботуріні).

Ім'я цього історика відоме у нас здебільшого вузькому колу спеціалістів, тоді як за кордоном про нього написано великі наукові розправи.

О.Оглоблин народився 24 листопада (6 грудня) 1899 р. в Києві. Після закінчення з золотою медаллю 3-ої Київської чоловічої гімназії вступив на історико-філологічний факультет Університету св. Володимира. Далі творчий пошук Оглоблина був пов'язаний з лекційною працею в Київському інституті народної освіти та у Всеукраїнській Академії наук.

У 1930-31 рр. репресивні органи зважилися на його арешт. Тюремне ув'язнення, а потім тривалі роки цькування та ідеологічні проробки - ось той фон, на якому проходила подальша наукова діяльність Оглоблина. У передвоєнні часи він працював в Інституті історії АН УРСР. Здобувши ступінь доктора історичних наук, викладав курс історії України в Київському та Одеському університетах, мав чимало аспірантів.

В умовах окупаційного режиму О.Оглоблин деякий час очолював Київську міську управу, директорствував у Музей-архіві переходової доби м.Києва, а у вересні 1943 р. перебрався до Львова, де співпрацював з історичною секцією Наукового товариства ім.Т.Шевченка. Переїхавши до Праги, викладав в Українському Вільному Університеті, а з 1945 р. оселився в Німеччині, де розгорнув інтенсивну науково-педагогічну діяльність. У 1951 р. йому запропонували переїхати до Сполучених Штатів Америки й очолити історичну секцію Української Вільної Академії наук. Стояв науковець і біля джерел створення Українського Історичного Товариства та його друкованого органу - часопису «Український історик».

О.Оглоблин виховав цілу генерацію талановитої наукової молоді. Тривалий час він викладав українознавство в

Гарвардському університеті, куди його запросив провідний суспільствознавець О.Пріцак (тепер іноземний член НАН України), лунав його голос на багатьох міжнародних конференціях та симпозиумах.

Перетнувши 90-літній рубіж, Олександр Петрович продовжував завзято працювати, ладнав до друку свої високопрофесійні візії. Однак роки брали своє. 16 лютого 1992 р. він упокоївся в м.Лудлові (США).

Перу О.Оглоблина належить щонайменше 1000 досліджень з різних ділянок української історії. Серед них світового звучання набули його студії «Думки про Хмельниччину», «Петрик і Орлик», «Гетьман І.Мазепа та його доба», «Люди Старої України». Нині вони становлять золотий фонд української історіографії.

Пропоновану розвідку історика віднайдено нами в Центральному архіві вищих органів влади та управління України.

Учений написав її в 1922 р. на прохання свого колеги і приятеля, тодішнього ректора Київського інституту народної освіти М.І.Лободи. Ця доповідна записка Олександра Петровича стала кваліфікаційною відповіддю інститутської адміністрації на зазіхання польського уряду відносно повернення до Кременця Волинської бібліотеки. Згадана візія має авторські правки. При археографічному опрацюванні тексту нами були опущені окремі затухаючі місця, які істотно не впливають на зміст розвідки.

Подається за згодою Любомира Винара (США) як спадкоємця друкованої архівної та рукописної спадщини історика.

© Верба Ігор Володимирович, Київ, 1995

БІБЛІОТЕКА ВОЛИНСЬКОГО ЛІЦЕЮ

Олександр Оглоблин

Бібліотека Волинського ліцею - безперечно, одна з найцінніших книжкових колекцій. Сучасники не дарма, захоплюючись лицеем Волинських Афін, любили відзначати його бібліотеку. Степан Руссов підкреслював: «Кременецька гімназія, бібліотекою своєю і кабінетами нату-

* ЦДАВО України, ф.3561, оп.1, спр. 262, арк. 45 - 51. Машинописна копія. Відомості, що не мають посилань, запозичені або з загальновідомих творів з історії Волинського ліцею, Київського університету і Міністерства народної освіти, або з архіву бібліотеки та загального архіву університету.

ральних творів, математичних інструментів, зібраних невтомним Чацьким, поступається рідко якому університетові; всі манускрипти, класичні творіння, давні та рідкісні видання, які могли знайтися в усьому тутешньому краю, туди зібрані» («Вольнские Записки, сочинення Степаномъ Руссовымъ въ Житомирѣ. Спб. 1809, стр. 119 - 120). Франтишек Ковальський, вихованець ліцею, відомий письменник і перекладач, в своїх споминах малює яскравими фарбами лицейську бібліотеку та її бібліотекаря Янковського.

Осинський подає цікаві дані про книгозбірню. Густав

Олізар присвячує їй та її бібліотекареві захоплені рядки. За свіжими споминами, описуючи Кременець, Тадеуш Єжи Стецький подав доволі цікаві факти про бібліотеку. Дещо повідомив вихованець Волинської гімназії, з часом викладач лицю та ад'юнкт-професор Київського університету Антоній Анджейовський. В цій низці інших описів, повних зворушливих спогадів про життя лицю, значне місце приділяється його бібліотеці.

Отже, до бібліотеки ставилися з великим пієтетом. Мало того, її любили, і цьому значно сприяла особистість Ярковського. Але в Кременці бібліотека, та й інші колекції (нумізматична тощо), не могла бути науково опрацьована, і це, звичайно, пояснює нам слабку обізнаність сучасників з її історією. Сам Ярковський, страж бібліотеки протягом цілих сорока років, про яку Олізар влучно сказав, що за нею він послідував би і в країну Ногаїв або Самоїдів, у середині 30-х років мало пам'ятав про початок бібліотеки, якою він завідував з 1805 р. (майже з часів виникнення гімназії). У звіті за 1835 р. він писав: «Для відновлення ціни книгам, котрі, як придбані за гроші, так і зібрані з пожертвувань, відправлені були в бібліотеку з 1805 по 1813-й рік покійним візитатором Чацьким без жодного повідомлення про ціну їхню <...> потрібно, насамперед, не тільки переглянути бібліотечний, Візитаторський і колишньої Кременецької дирекції архіви й осягнути різні бібліографічні твори та каталоги книгопродавців, а навіть для визначення справедливої ціни всім книгам, що надійшли до бібліотеки безкоштовно, які не показані в згаданих творах і каталогах, оглянути ці книги і побачити, в якому вони стані перебувають». І це повторював Ярковський у звітах за 1836 і 1837 рр.

Захоплене ставлення до бібліотеки заважало виявленню глибших наукових інтересів. Ранні її роки відійшли в минуле; деталі життя стиралися в людській пам'яті. Сучасники значно перебільшували її обсяги. Цифра фон-Брадке - 100 тисяч томів - фантастична. Ближчий до істини Стецький, який указує цифру понад 50 000 томів. Це також неточно. Насправді бібліотека була меншою (24 379 творів у 34 378 томах). Пізніші твори, що так чи інакше відтворювали її історію, повинні були враховувати обмаль історичних даних, що змусило їх припуститися багатьох помилок. Нині ця початкова історія бібліотеки та її окремих частин може бути відновлена тільки шляхом тривалих і копітких архівних пошуків. Основну частину її фонду становило книжкове зібрання, що утворилося з колекцій короля Станіслава-Августа, князя Йосифа, Олександра Яблоновського, Кунігунди Чацької, племінниці Тадеуша Чацького, і окремих пожертвувань Чацького, Коллонтая Потоцького та ін. Безперечно, в центрі цієї бібліотеки знаходилася куплена Чацьким у князя Йосифа Понятовського так звана (у Волинській гімназії) колишня Королівська бібліотека, точніше, та її частина, яка дісталася спадкоємцям Станіслава-Августа. Вона була куплена за 7 500 червоних золотих. Інша частина цієї цікавої бібліотеки (одна четверта), котру було переведено в Гродно, була після смерті короля подарована Павлом Ієпископу Белоруському, з часом архієпископу Астраханському - Анастасію Братановському-Романенку, ним вивезена в Астрахань, де знаходилася пізніше в бібліотеці Духовної семінарії під наглядом Альбертранді.

Це була приватна бібліотека Станіслава-Августа Понятовського, одне з найцінніших і чудово підібраних книжних зібрань другої половини XVIII ст. Зобов'язана своїм розвитком одному з представників культурного товариства Просвітницької Епохи, вона потрапила в дбайливі та розумні руки близького Понятовському вченого єпископа Альбертранді, який склав короткий каталог у двох томах, що зберігся й донині. Бібліотеку охоче показували різним іноземцям.

Станіслав-Август дуже широко відкрив своєму двору і близьким до себе людям доступ до неї. Уціліла матеріальна книга дає нам ряд цікавих записів 80-х років. Окремі записи з них датовані 1776 - 1792 р. З заміток видно, яку увагу було виявлено до бібліотеки короля. Якщо навряд чи з серйозною метою її книгами користувалася близька королю мадам Грабовська, родичка його, графиня Тишкевич, і легковажна княгиня de Ligne, які переважно заглядали у відділ красеного письменства, то записи взятих книг зі спеціальних питань - королем, князем Йосифом Понятовським (воєнне мистецтво), Альбертранді (нумізматика), Нардшевичем (історія), графом Яном Потоцьким і, нарешті, самим Чацьким - свідчать про відповідні наукові інтереси й праці на підґрунті матеріалів бібліотеки короля. Далеко не всі особи, які користувалися нею, були цілком справні щодо повернення взятих ними книжок. Якщо простимо було власнику бібліотеки губити ті чи інші книги, то це зовсім незручно було коронному маршалку Мошинському, і зовсім неприпустимо було, щоб камергер Тромбоцький, граф Inruh обер-шталмейстер Кіскі не повертали книг <...>. Бібліотека щодалі зменшувалася. Князь Йосиф Понятовський навряд чи міг приділяти їй багато уваги.

Чацький давно знав цю книгозбірню. Тому, коли необхідно було потурбуватися про створення гімназійної бібліотеки, він у 1803 р. мав певний намір придбати її. Однак справа дещо затягувалася. Остаточо питання було вирішене в 1805 р. під час перебування Чацького у Варшаві. Перевезення бібліотеки розпочалося у тому ж році. Книги прибували в Кременець поступово. Головну частину бібліотеки Станіслава-Августа було доставлено в Кременець, напевне, в 1805 р. Окремі книги з неї доставлялися протягом 1805-1807 рр., головню з Петербурга.

Колекція Яблоновського є старшою у складі бібліотеки Волинської гімназії. Можливість придбання її намітилася ще в 1803 р., коли дочка князя Йосифа-Олександра княгиня Теофілія Сапега, яка успадкувала цю бібліотеку після смерті свого брата «князя-козака» Августа Доброгоста-Яблоновського, вирішила пожертвувати її майбутній гімназії*. Однак дар цей стався тільки в 1805 р. Крім того, що бібліотеку було розграбовано, вона прибула в Кременець у вельми незадовільному стані.

Розбирання книг ускладнювалося ще й тим, що не було організоване управління бібліотекою. Перший бібліотекар, Павло Йосипович Ярковський, очевидно, став офіційно завідувати нею лише наприкінці 1805 р. До того він брав участь у розбиранні її як викладач гімназії. На його долю припала дуже складна робота над колекцією Яблоновського, доставленою в безпорядку. За дорученням Чацького, Ярковський з викладачем історії та географії Мировським зайнялися її розбиранням. Напевно, цю роботу було закінчено до офіційного відкриття гімназії - 1 жовтня 1805 р. Але то було звичайне розпакування ящиків і тюків з книгами.

Колекція Кунігунди Чацької надійшла, мабуть, одночасно з зібранням Яблоновського, можливо й раніше. Вона була невелика (135 т.) і перемішана з іншими книжками. Крім цих трьох зібрань, надійшли книги від Чацького. Є свідчення, що чимало книг зі скасованих монастирів та інших установ краю було взято ним у бібліотеку Волинської гімназії. Сучасники кажуть, що він не спинявся і перед крадіжкою книг. Цікава також історія Острозької біблії, екземпляр якої був подарований Чацьким і записаний під 31

* Іконников помилково говорить про те, що Кременецьку бібліотеку було придбано Чацьким на засоби, пожертвовані, між іншим, кн. Сапегою. В Журн. Мін. Нар. Прос., на який у даному разі посилається Іконников, йдеться про пожертвування кн. Теофілією Сапегою колекції Яблоновського.

липня 1808 р. Походження цього «дару» ми, здається, можемо встановити. Зберігся лист митрополита Київського Серапіона до Чацького, написаний у 1806 р. Він є відповіддю на лист Чацького, в якому той просив митрополита дозволити передачу одного примірника Острозької біблії з бібліотеки Києво-Печерської лаври в бібліотеку Волинської гімназії. Митрополит люб'язним листом погодився виконати прохання Чацького. Невідомо точно, чи одержав Чацький обіцяний Серапіоном екземпляр, але в 1808 р. перший передав у бібліотеку Острозьку біблію. Ймовірно, що то дар Серапіона. Це листування вказує шляхи, якими Чацький добував книги для бібліотеки. Родичі Чацького взяли участь у її поповненні. Крім дару Кунігунди Чацької, відомі пожертвування Фелікса й Михайла Чацьких. Їм наслідували місцеві поміщики. Частину книжок було подаровано Коллонтаєм. У матеріальній книзі за 1805 - 1807 рр. відзначені пожертви графа Яна Потоцького, генерала Вишковського, біскупа Ієроніма Стройновського, князя Іосифа Понятовського, Іосифа Перетятковича, графа Мих. Тарновського, гр. Яна-Фелікса та Валерії Терновських, гр. Софії Потоцької, Станіслава Урсин-Немцовина, Бодуена, Тадеуша Витковського, Петра Ключевського, митрополита Станіслава Сестренцевича-Богуша, Василя Анастасевича, кн. Адама Чарторийського і цілої низки авторів, видавців та перекладачів, які надсилали свої твори, видання й переклади. Російські генерали Дерфельден і Кутузов подарували бібліотеці ряд творів з воєнної техніки та історії, що склали особливий воєнний відділ, котрий передбачалося поставити доволі широко. Все разом ще до відкриття гімназії становило велике зібрання.

1 жовтня 1805 р., з помпезністю відкриваючи гімназію, Чацький говорив: «Ми маємо славу бібліотеку (ту, що залишилася) після померлого короля, збільшену жертвами, особливо княгині Теофілії Сапеги. Зарубіжні письменники, на знак поваги, починають надсилати свої твори. Деякі генерали, вкриті сивиною, шрамами і славою, запропонували надіслати твори, за якими вони вчилися правилам одержання перемог». Ось початковий фонд бібліотеки і найцінніша її частина. Подальші надходження йшли двома напрямками: придбання цілих колекцій та окремих книг. Однак поповнення відбувалося не так успішно, ніж з початку існування гімназії, за Чацького. З понад 34 000 томів, що числилися в бібліотеці ліцею в момент його переведення з Кременця в Київ, не менше 30 000 томів зібрано було ще за життя Чацького, до 1813 р. Отже, за перші вісім років було зібрано в півтора рази більше, ніж за наступне двадцятиліття. Але й у межах цих восьми років поповнення відбувалося вельми нерівномірно. За перші два роки (1805 - 1807) надійшло не менше 18 000 томів, тобто понад 90 %, і це було якраз найцінніше придбання. З пізніших надходжень слід відзначити: зібрання Микошевських (838 томів), пожертвуване до 1816 р.; збірку професора Волинської гімназії Франциска Шейдта (912 томів), куплену бібліотекою після його смерті (до 1816 р.); цікаве зібрання гр. Мошинського (2587 томів), що надійшло, ймовірно, офіруванням близько 1820 р. та ін. (наприклад, зібрання Лонета, Шодуара). У двадцятих роках були куплені зібрання викладачів ліцею Вишневецького, Фричинського та ін. Водночас бібліотека одержувала й окремі книги, виписуючи їх через своїх російських і зарубіжних комісіонерів, одержуючи від Департаменту Народної Просвіти, Віленського університету (свого патрона) та інших установ за плату й безкоштовно, нарешті, від приватних осіб у вигляді пожертвувань чи в обмін на свої дублети (обмін з гр. Тарковським). <...>

Нагальним є питання про долю деяких невеликих колекцій

(Кунігунди Чацької, Шейдта та ін.). Названі й перераховані в деяких друкованих виданнях, вони не існують нині як окремі колекції, а розпорошені. Відбулося це ще в Кременці і, видається, досить рано. Шляхом певних пошуків мені вдалося встановити, що зібрання Шейдта було перемішане з колекцією Станіслава-Августа. Документальні дані засвідчують, що книги зі збірок Чацької були приєднані до колекції Яблоновського близько 1813 р. Мабуть, та ж сама доля спіткала й деякі інші колекції. Це дає нам можливість зробити такі висновки. Колекції Станіслава-Августа і Яблоновського, користуючись відомою автономією, водночас не були змертвою частиною бібліотечного тіла. Вони поповнилися знову, приймаючи в своє середовище свіжі сили, навзамін втрачених або неіснуючих. До того ж, здається, ряд книг з колекції Яблоновського (дублети, наприклад) було віднесено до Королівської колекції (про це відомо, й пише Чацький у листі від 26 червня 1805 р.), і, таким чином, Королівська колекція є бібліотечним фондом, який багато разів поповнювався (щодо цього можна судити з записів у матеріальній книзі). У колекцію Станіслава-Августа находили й книги, що були колись її власністю і чомусь вибули з неї. Очевидно, спочатку, з огляду на записи у матеріальній книзі, до колекції Станіслава-Августа приєднувалися всі поточні видання. Цікаво, що подарований Чацьким примірник Острозької біблії знаходиться теж там. Коли ж бібліотеці тряплялася нагода придбати те чи інше зібрання, ті чи інші видання, вона завжди виходила з наявності Королівської колекції і необхідності нових придбань мотивувала неповнотою її відповідних відділів. До останнього часу в «колишню Королівську бібліотеку» надходили придбання університетської бібліотеки головно для поповнення деяких видань. Можна припустити, що цифра 15 з лишком тисяч - напевно чи визначає кількість книг з бібліотеки Станіслава-Августа, привезених у Кременець, яка, мабуть, була значно меншою, згідно з каталогом Альбертанді. Колекцію Яблоновського доставлено було в Кременець (2 980 книг; у 80-х роках було 5655 томів). Дійсно, в так званій колекції Яблоновського є два види книг: з бібліографічними та бібліологічними помітками, зробленими, можливо, самим кн. Іосифом Яблоновським, і тих, що не мали цих поміток, які надійшли, ймовірно, пізніше, переважно в Кременці. Отже, враховуючи усі зміни, які зазнали ці колекції і до Кременця й після нього, ми можемо сказати: те, що ми тепер називаємо Королівською колекцією і Колекцією Яблоновського є, безперечно, не те, що розумілося під цими назвами в Кременці й до нього. Бібліотеки Станіслава-Августа і Яблоновського, особливо друга, припинили своє існування як колекції задовго до надходження у Волинську гімназію, куди вони надійшли у вигляді розрізаних книжкових зібрань, попросту кажучи, у вигляді великої кількості окремих книг. Цікаво відзначити, що ряд книг з бібліотеки Станіслава-Августа потрапило в Порицьку бібліотеку Чацького і в бібліотеку Карвицьких, а частина бібліотеки Яблоновського - в Порицьк. Ймовірно, спеціальні пошуки підтверджують і деталізують цей висновок. Цифра Осинського для 1816 р. - 32 468 томів - надміру велика. Документи вказують, що до 1 вересня 1823 р. в бібліотеці знаходилося понад 30 тис. томів. За рік прибуло 344 назви в 656 томах. З них куплено було - 339 томів, пожертвувано - 111 томів; 206 томів (49 назв) одержано було від гр. Тарновського за дублети, видані йому з бібліотеки ліцею. На наступні дев'ять років припадає всього близько 4 тис. томів <...>.

До 1 липня 1826 р. в бібліотеці було 31 320 томів. З 1 липня 1825 по 1 липня 1826 р. надійшло пожертв на суму 62 крб., 279 томів на 965 крб. - куплено, а всього 358 томів

на суму 1027 крб. і таким чином до 1 липня 1826 р. значилося 31670 томів.

Двадцять років не принесли нічого нового. Бібліотека, так само, як і ліцей, жили старими запасами і старими враженнями. Після блискучої епохи Чацького для них настали кепські часи. Тільки переведення ліцею в Київ дещо оживило справу і спрямувало її зовсім інакше. Бібліотека, зрозуміло, розділила його долю.

Перевозили її в Київ восени 1833 р. Перші київські записи в матеріальній книзі починаються з 8 вересня того року. Неперервно тривали кременецькі надходження, які, між іншим, здійснювалися паралельно з київськими деякий час і після 8 вересня. Перевезення взяв на себе підрядчик Зейлик Бродчин, з яким було підписано відповідний контракт. Книги перевозилися в ящиках, здається, без належного порядку, причому частину ящиків було доставлено пізніше. Це, звісно, відбилося на цілості й збереженості бібліотечного майна. Під час перевезення ряд книг було пошкоджено: «Від надмокання листи вкрилися різнокольоровими плямами та жовтизною і втратили міцність паперу», - про що ґрунтовно, з точними вказівками книг, що постраждали, доповів 26 січня 1834 р. Тимчасовому Комітету управляючий справами Волинського ліцею, помічник бібліотекаря Микульський. виявилися пошкодження і в 15 шафах, 4 «галарейках ламперіях» і 4 столах бібліотеки. Спочатку і бібліотека, і правління університету були зайняті з'ясуванням і відшкодуванням збитків <...> (серед книг були й видання ХVІІ ст.). <...>

Перші кроки бібліотеки в Києві були мало успішні. Їй, як і ліцею, а згодом університету, довго довелося поневірятися, доки не було зведено власну будівлю університету. Спочатку бібліотеку було розміщено на Печерську, разом з іншим ліцейським майном. Але 7 листопада 1833 р. адміністрація Волинського ліцею, на підставі розпорядження попечителя Київського учбового округу, запропонувала бібліотекареві прийняти «у тимчасове ведення училищного відомства кам'яний будинок, що стояв у Києві на Подолі в 4-й частині під назвою міського магазину для розміщення в ньому бібліотеки Волинського ліцею». В грудні того ж року розпорядження було виконане, і Ярковський доповідав адміністрації ліцею про прийом цього будинку. При повідомленні він подав «здаточний цього будинку опис». Оскільки «в будинку нема чим двері замикати і 90 шибок вставити треба» <...>, то просив адміністрацію зробити належне розпорядження. Водночас продовжували надходити речі з Кременця. Частина їх, очевидно, складалася в центральному приміщенні для ліцейських речей. Але більшість ящиків було на Подолі. 5 грудня 1833 р. Ярковський доповів адміністрації ліцею, що ящики, розміщені в нижньому поверсі міського магазину, перебувають у небезпеці. Їх треба було перенести на верхній поверх. Крім того, дванадцять ящиків з ліцейськими книгами і шість ящиків зі скляними «павуками» (полицями), привезені раніше, знаходилися в сінях будинку, в якому розставлялися книги. Їх потрібно було перенести в будинок на Подолі, призначений для розміщення ліцейської бібліотеки (він був

не першим і не єдиним її притулком у Києві). Очевидно, не все приміщення міського магазину було надане в розпорядження ліцейської бібліотеки. Довелося орендувати ще чотири дерев'яних склади, що належали купцю Подгаєвському і також знаходилися на Подолі, в районі набережної. Бібліотеці недовго довелося пробути тут. Магістрат у 1834 р. поставив вимогу звільнити будинок, і бібліотека переїхала на Печерськ, у будинок спадкоємців купця Бухтеєва. Це було, здається, зручніше приміщення. Втім, двоповерховий кам'яний будинок не вмщував бібліотеки, якій довелося зайняти частину будинку полковника Саколовника.

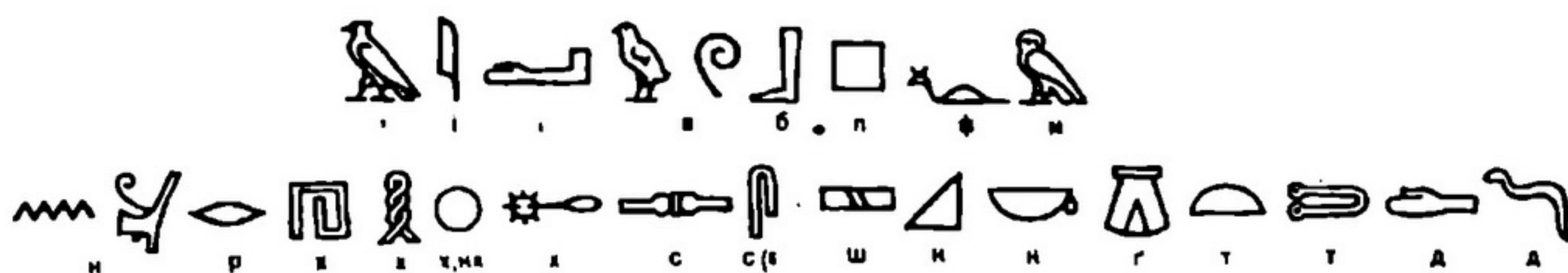
Садиба Бухтеєва мала, однак, великі недоліки. Адміністрація бібліотеки накреслила ряд різних будівель для захисту бібліотеки. Правління університету затвердило не всі, вважаючи, що витрати на ремонт приватного майна є невинуватими. Виникло тривале листування між бібліотекою та правлінням, правлінням і місцевими властями, нарешті, між бібліотекою і «п. п. опікунами спадкоємця Бухтеєва». Однак опікуни змінювалися доволі часто, мало думаючи про доручене їм майно. Правління університету було заклопотане іншими справами; ходатайство бібліотеки часто залишалось без уваги. Тому розбирали її протягом 30-ти років. Навряд чи варто буквально розуміти слова Ковальського, що в 1841 р. він знайшов Ярковського на нерозпакованих ящиках бібліотеки. Переведення її в будинок Корта знову затримало правильне розміщення колекції, і тільки переїзд її у власне приміщення університету на початку 40-х років поклав кінець її поневірянням. Ярковський навряд чи встиг багато зробити для систематизації бібліотеки. Він помер 19 травня 1845 р., і ця робота припала на долю його наступників.

Попри важкі умови перших років свого існування, бібліотека продовжувала працювати. Як навчально-допоміжна установа ліцею та університету вона довго не могла функціонувати нормально. Але поповнювалася неперервно. Налагоджувала стосунки з новими книгопродавцями, розширювала їх з колишніми своїми комісіонерами. До 1 січня 1835 р. в ній нараховувалося 34 751 том, до 1 січня 1837 р. - 46 632 томи, до 1 січня 1841 р. - 52 157 томів. У рік смерті Ярковського (1845) бібліотека складалася з 80 755 томів. Якщо порівняти ці цифри з цифрами 20-х років, то стане ясно, що в Києві, в найнесприятливіших умовах бібліотека продовжувала розвиватися. На початку 50-х років знайшовся її друкований каталог.

За повідомленнями бібліотеки правління розшукувало книги, втрачені при перевезенні або ще в Кременці. Деякі особи опинилися в доволі складному становищі, коли їм було запропоновано повернути взяті книги (напр., ректор Віленської академії ксьондз Інфулат Осинський). Багато книг не було повернуто. Але бібліотека не тільки стягувала старі борги. Їй також доводилося платити свої.

Цілий ряд дрібніших даних указує на те, що бібліотека Волинського ліцею продовжувала без перерви своє існування в Університеті св. Володимира.

© Переклад з рос. Н. Солонської

Єгипетські фонетичні ієрогліфи.

«ЦЕЙ ШЛЯХ ВІВ ДО УКРАЇНИ»

В аспекті планомірного введення в науковий і культурний обіг фондів у залі зарубіжної українки ЦНБ ім. В.І.Вернадського було розгорнуто книжкову виставку «Павло Скоропадський та його доба». Експонувалося чимало цінних видань, цікаві матеріали про важливі історичні події в Україні, видатних її діячів.

Цей складний період у житті нашої держави, та й саму особу Павла Скоропадського - політичного і військового діяча - до недавнього часу обходили мовчанкою. А якщо й згадували, то в зневажливо-лайливому тоні, різко негативно, знецінюючи навіть очевидні заслуги, ігноруючи факти.

Натомість Енциклопедія українознавства об'єктивно висвітлює діяльність П.Скоропадського, подаючи відомості про гетьманський рід, що сягає своїм корінням у другу половину XVII ст.

На жаль, у Генеральному каталозі ЦНБ (тобто, в загальному фонді) є лише одна праця П.Скоропадського «Спомини» (К.: «Україна», 1992). Текст книги підготовлено за експонуванням на виставці часописом «Хліборобська Україна» (Відень, 1922-1925, видання Українського союзу хліборобів-державників).

«Спомини» - найгрунтовніша як за змістом, так і за обсягом праця, створена без упереджених міркувань і визначень майже відразу після описуваних подій. У ній знаходимо відповіді на багато запитань на підставі фактичних даних, спростування закидів, котрих упродовж життя гетьмана було більш ніж достатньо.

Чимало його приятелів і знайомих, які не переживали разом початкового періоду революції, ніяк не могли втямити, як він, кадровий військовий, далекий від політики аристократ, раптом виявляє активність в українському політичному рухові. Але П.Скоропадський переконливо доводить, що: «Цей шлях вів до України, йшов я без честолюбивих замислів, од етапу до етапу, поступово все більше і більше приймаючи той український світогляд, який і привів мене до ідеї української державності».

В уряді, в якому були репрезентовані продуктивні сили краю, він намагався втілити провідну ідею української політики, базуючись на національних і демократичних засадах («Хліборобська Україна», зб. II-IV, 1920-1921).

Крім «Споминів», у експонованих виданнях вміщено матеріали, написані чи підписані П.Скоропадським. Це, зокрема, його лист до В.Липинського з приводу заяви останнього до Ради присяжних Українського союзу хліборобів-державників (листопад 1929 р.), видрукований у «Бюлетені Гетьманської управи» (виходив на правах рукопису в Берліні у 30-ті роки).

Грамоту гетьмана про його програму державного будівництва на найближчий час (29.04.1918), Універсал про відновлення козацтва (16.10.1918), декілька промови 1918 р. та думки про події 1917-1918 рр. вміщено в книзі «У 60-річчя відновлення гетьманства» (Торонто, 1978).

Промови, звернення та цікаві матеріали, виголошені й написані П.Скоропадським в еміграції, знайдемо в книгах «За всенациональну єдність», виданій у Торонто (1983) до 110-річчя народження гетьмана і 65-річчя відновлення гетьманства та «Договір з Москвою проти гетьмана Павла Скоропадського» П.Солухи (США, 1973).

Про його добу написано чимало монографій, серед яких: «Скоропадщина» С.Доленги (Варшава, 1934), «Влада Павла Скоропадського» П.Федюка (Лондон; Мюнхен, 1968), «Великий зрив» К.Левинського (Нью-Йорк, 1968 - за текстом львівського видання «Червоної Калини», 1931 р.), «Світло в темряві» В.Личманенка (Лондон, 1973), уже згадувана книга «Договір з Москвою проти гетьмана Павла Скоропадського», «Державним

руслом гетьманщини» Б.Ковалю (Торонто, 1981) та ін.

Другий том ґрунтовної праці відомого українського вченого Д.Дорошенка «Історія України» (Ужгород, 1930; Нью-Йорк, 1954) повністю присвячено Українській гетьманській державі. А в монографії того ж автора «Мої спомини про недавнє минуле» (Мюнхен, 1969) з 4-х частин книги одна стосується періоду Гетьманщини.

Ідея Української гетьманської держави, на думку Дорошенка, не замирала протягом XVIII, XIX і початку XX століть і була реалізована, як тільки з'явилася для цього можливість. Це підкреслює й Н.Полонська-Василенко в «Історії України. Т.2» (Мюнхен, 1976).

Оцінці діяльності гетьмана та його особі чимало місця відведено в чотирьох томах семитомного видання М.Стахівця «Україна в добу Директорії УНР» (США, 1962-1966), у працях «Україна в огні й бурі революції: 1917-1921» І.Мазепи (Прага, 1942), «Українська державність. 1917-1920» П.Мірчука (Філадельфія, 1967), «Ідеї і люди визвольних змагань 1917-1923» (Нью-Йорк, 1968), «Тернистий шлях українського уряду» О.Брика (Вінніпег, 1969).

Про збройні сили гетьманату йдеться в праці З.Стефаніва «Українські збройні сили 1917-1921 рр. Ч.1» (Б.м., 1947), а про культурно-освітню програму й роль П.Скоропадського в українізації шкільних різних ступенів та заснуванні вищих освітніх установ (Державні українські університети в Києві та Кам'янці-Подільському, приватний університет у Полтаві), закладів культури (Український національний музей, Український національний архів, Державний драматичний театр, Національна бібліотека, Українська Академія наук) - у монографії Н.Полонської-Василенко «Українська Академія наук: Нарис історії» (Київ, 1993).

Не можна не згадати й ще одного багато ілюстрованого й майстерно оформленого видання - «За Україну: Опис подорожі гетьманця Данила Скоропадського до Злучених Держав і Канади 1937-1938» (Едмонтон, 1938, вийшло в світ накладом Союзу гетьманців-державників Америки й Канади).

Аналізуючи життя й діяльність П.Скоропадського, дослідники висловлюють часом цілком протилежні думки - від беззастережної підтримки і схвалення до прямого осуду й несприйняття. Одні називають його гетьманом-відновителем, інші - зрадником. Навколо його особи завжди точилися нескінченні суперечки, аж до створення міфів і легенд. Проте всі сходяться на тому, що сім з половиною місяців Української Держави на чолі з П.Скоропадським були періодом відносного соціального й громадського спокою. Гарантом цього була не тільки окупаційна австро-німецька армія, а й внутрішня політика гетьмана.

Стосовно німців П.Скоропадський, як він пише у «Споминях», мав складні почування: з одного боку, вони врятували Україну від повної анархії, оборонили її від зовнішніх і внутрішніх руйнівних сил. Але водночас були й ворогами, і терпіти їх в Україні можна було доти, доки не настане період стабілізації.

Цілком зрозуміле шире бажання гетьмана створити в Україні спокій, вивести державу на міжнародну арену, відродити культуру й освіту. «Грамота до всього українського народу», «Закони про тимчасовий державний устрій України», «Універсал про відновлення козацтва» вказують на шляхетні наміри гетьмана боротися за «вільність і спокій України», відновлення порядку, забезпечення населенню «спокою, закону і можливості творчої праці», формування національної військової сили.

І хоча цим високим пориванням, благородним прагненням не судилося здійснитися, та вони не пропали марно, не загубилися у вирі тих буремних складних років, а були закладені в підмурівок державної незалежності України.

Леонід Костенко, Валентина Навроцька

НОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА НОВІ ФОРМИ СПІВРОБІТНИЦТВА

З 12 по 16 червня 1995 р. у Євпаторії відбулася 2-га міжнародна конференція «Бібліотеки й асоціації в мінливому світі: нові технології та нові форми співробітництва». В її роботі взяли участь понад 600 фахівців з 30 країн. Основний організатор - Державна публічна науково-технічна бібліотека (ДПНТБ) Росії, серед співорганізаторів - Міністерства культури України й Російської Федерації. Голова оргкомітету - президент Міжнародної асоціації користувачів (МАК) CDS/ISIS, перший заступник директора ДПНТБ Росії Я.Л.Шрайберг.

Президент України Л.Кучма надіслав учасникам конференції вітального листа.

Начальник відділу бібліотек та інформаційних систем Міністерства культури України В.Навроцька і начальник управління бібліотек Міністерства культури Російської Федерації Є.Кузьмін доповіли про стрижневі напрями розвитку бібліотечної справи, підкреслюючи, що збільшується кількість відвідувачів бібліотек і відповідно - книговидача. Це свідчить про соціальну значущість і зростання ролі бібліотек у суспільстві. Водночас надходження асигнувань у бібліотечну сферу неадекватне інфляційним процесам, що негативно впливають, насамперед, на комплектування. Бібліотечна справа має розвиватися в напрямі впровадження нових інформаційних технологій і нових форм взаємодії бібліотек.

13-16 червня працювали сім секцій і вісім семінарів та круглих столів.

На секції «Міжбібліотечне співробітництво: плани, перспективи, соціо-культурний аспект, інформаційна взаємодія і ресурси» відзначалося, що бібліотеки країн СНД ще не знайшли ефективних форм співробітництва. Втім, Я.Л.Шрайберг розповів про формування та використання інформаційних ресурсів Російського зведеного електронного каталогу науково-технічної літератури, Є.І.Кузьмін - про проект організації загальнодоступного центру кооперативної каталогізації та теледоступу для російських бібліотек, а зав. відділом Російської державної бібліотеки (РДБ) (Москва) О.О.Лавренова запропонувала створити Російську службу ведення авторитетних (нормативних) записів. Значний інтерес викликали доповіді українських фахівців, зокрема заступника директора Харківської державної наукової бібліотеки ім. В.Короленка (ХДНБ) Т.Гладкової та директора НБ Національного університету «Киево-

Могилянська академія» Т.Ярошенко з питань міжбібліотечного співробітництва.

На секції «Комплектування і збереження бібліотечних фондів. Проблеми передплати та книгообміну» жваво обговорювалося повідомлення заступника генерального директора Російської книжкової палати Г.А.Попова «Про створення Російського «Books in print», який, у першому наближенні, можна вважати електронним аналогом тематичних планів видавництва.

Книжкова палата ім.І.Федорова, вважають українські фахівці, усунулася від виконання своїх функцій, проте економічні негаразди не можуть виправдати її бездіяльності.

Відзначаючи необхідність вітчизняних «Books in print», учасники конференції у той же час наголошували, що сьогодні для всіх бібліотек проблема комплектування - насамперед, фінансова. Директор Російської національної бібліотеки (Санкт-Петербург) В.М.Зайцев проаналізував питання формування національного бібліотечного фонду, а директор Бібліотеки Російської академії наук (РАН) В.П.Леонова підкреслила, що їм для збереження бібліотечних фондів у нинішніх умовах потрібно орієнтуватися, передусім, на так звану превентивну консервацію (підтримку нормальних умов зберігання), а реалізацію масштабних проектів слід відкласти до поліпшення економічного становища. З повідомлень українських фахівців становила інтерес спільна доповідь декана факультету БІС Київського державного інституту культури В.Бабица і доцента В.Загуменної «Національна бібліографія як основа національної системи інформаційно-бібліографічних ресурсів України».

На 2-й секції було також заслухано доповіді про можливості передплатних агентств EBSCO та «Мартінус Найхофф» (Нідерланди) і «Lange & Springer» та «Swets International» (Німеччина). Останнє займається передплатою журналів та інших видань для багатьох бібліотек). У БД цього агенства (доступ до них відбувається в он-лайнному режимі) зберігається інформація про 105 тис. назв журналів, 40 тис. видавництв і тисячі замовників зі всього світу. На основі інформаційних ресурсів БД служба доставки документів «Swets International» здійснює всі операції з комплектування бібліотек періодичними виданнями. З 1993 р. агенство пропонує своїм замовникам новий вид послуг - інформацію на машинних носіях про назви статей у журналах. Для кожної статті наводиться: ISSN, том, номер періодичного видання, прізвища авторів і номе-

ри сторінок. Бібліотека за додаткову плату може замовити повний текст потрібної їй статті і отримати його електронною поштою чи за допомогою факсимільних апаратів. Поєднання старих традицій з сучасною комп'ютерною технікою характерне й для агентств EBSCO, «Мартінус Найхофф» та «Lange & Springer», які допомагають бібліотекам виявити потрібні їм видання, оформляють замовлення, контролюють їх виконання та інформують своїх клієнтів про хід операцій.

Директор міжнародного агентства ISBN Х. Валравенс і заступник директора міжнародного центру ISSN П. Годафрой провели семінар з міжнародних реєстраційних систем ISBN та ISSN. Відзначалося підвищення ролі і функцій нумераційних систем у глобальних комп'ютерних мережах (2-га секція).

Найбільш представницькою на конференції була 3-тя секція - «Автоматизовані бібліотечні системи та інформаційні технології». Доповіді і повідомлення відбили інтенсивне розгортання робіт з автоматизації обласних бібліотек.

Висловили свої погляди щодо подальшого розвитку автоматизованих систем і представники найбільших бібліотек Росії та України. Вони заявили про намір забезпечити комплексну автоматизацію процесів бібліотечної технології і надати читачам та абонентам можливість виходу в глобальні інформаційні мережі.

При цьому:

РНБ (Санкт-Петербург) і РДБ (Москва) мають намір використовувати для підтримки мережових інформаційних ресурсів та технологій потужну програмну систему VTLIS (США), а для автоматизації локальних технологічних процесів - пакет прикладних програм CDS/ISIS (ЮНЕСКО);

ЦНБ ім. В.І. Вернадського обрала відому програмну систему Alerh (Ізраїль) як засіб підтримки мережових інформаційних процесів та технологій і згадуваний CDS/ISIS для автоматизації локальних технологічних процесів. Крім того, в рамках виконання спільного проекту бібліотеки з її німецькими партнерами використовуватиметься програмний комплекс Allegro, розроблений Брауншвейським університетом;

Російська книжкова палата, ДПНТБ Росії, Державна центральна наукова медична бібліотека (ДЦНМБ) Росії, Центральна наукова сільськогосподарська бібліотека Російської академії сільськогосподарських наук, ДПНТБ Сибірського відділення РАН і ЛНБ ім. В. Стефаніка НАН України підтвердили свою схильність до CDS/ISIS;

Всеросійська державна бібліотека іноземної літератури ім. М.І. Рудоміно надає перевагу програмній системі TinLib (Великобританія).

Бібліотека з природничих наук РАН (єдина серед найбільших бібліотек) орієнтується на власні програмні продукти.

Змістовними були доповіді українських фахівців: головного конструктора автоматизованих систем з Херсона О. Баранова («Створення зведеного електронного каталогу обласних бібліотек України»), зав. відділом Національної парламентської бібліотеки (НПБ) В. Александрова («Формування Автоматизованої інформаційно-бібліотечної системи бібліотек Мін. культури України») та директора Українського мовно-інформаційного фонду канд. техн. наук В. Широкова («Електронна бібліотека й лексикографічний процесор Українського мовно-інформаційного фонду»).

Жваве обговорення викликала доповідь головного

бібліотекаря РДБ Т.О. Бахтуріної «Основні положення перегляду ГОСТ 7.1-84 «Библиографическое описание документа. Общие требования и правила составления». Доповідачка повідомила про засідання Міжрегіонального комітету з каталогізації, на якому було прийняте рішення припинити розробку нового стандарту на бібліографічний опис документа до отримання (орієнтовно в 1996 р.) нових рекомендацій ІФЛА, що враховуватимуть вимоги сучасних інформаційних технологій. Отже, затримується і розробка та прийняття стандарту на формат бібліографічного запису. Зав. відділом ЦНБ канд. техн. наук Л. Костенко запропонував прийняти тимчасові міжвідомчі методичні рекомендації щодо формату бібліографічного запису. Їх розробку на основі MARC-сумісних форматів і погодження на рівні бібліотек - методичних центрів бібліотечних мереж - можна провести в стислі строки.

На 4-й секції «Он-лайн технології та бази даних на CD-ROM у бібліотеках» розгорнулася дискусія щодо переваг і недоліків цих технологій. Одні наголошували на економічності роботи з базами даних CD-ROM, інші - на можливості оперативного отримання найновішої інформації за допомогою телекомунікаційних систем. Утім, ці технології не є альтернативними. Бібліотеки мають комплектуватися і базами даних на CD-ROM, і надавати читачам та абонентам можливість проводити інформаційний пошук у віддалених БД. Доповідей українських фахівців на 4-й секції не було, що свідчить про певне відставання вітчизняних бібліотек у впровадженні цих найновіших технологій. А от головний бібліограф РДБ Є. Ю. Єласіна розповіла про досвід використання оптичних компакт-дисків у довідково-бібліографічному обслуговуванні, а зав. відділом ДПНТБ Росії М.В. Гончаров доповів про телекомунікаційну систему своєї бібліотеки, яка забезпечує вихід і на бази даних провідних московських бібліотек, і в глобальні інформаційні мережі.

5-а секція «Обслуговування користувачів бібліотек, МБА та служба доставки документів» була малочисловою. Це зумовлено незначними обсягами інформаційних ресурсів в автоматизованих системах бібліотек країн СНД. Привернули увагу доповіді заступника директора ДПНТБ Росії О.О. Єроніної про перспективи розвитку електронної доставки документів, зав. сектором І.Ю. Образцової про систему автоматизованого пошуку й замовлення документів, зав. відділом бібліотеки з природничих наук РАН Т.С. Колерової про нові форми обслуговування абонентів по МБА.

Нечисельною була і 6-та секція «Біомедична, фармацевтична та екологічна інформація: проблеми збору, обробки, використання». Фахівці ДЦНМБ розповіли про створення і використання ЕК для медичних бібліотек (зав. лабораторією М.М. Старкова), методичне керівництво мережею наукових медичних бібліотек у Росії (головний методист М.Ю. Циганова), інформаційно-бібліографічне обслуговування користувачів медичною інформацією (заступник директора О.Г. Петровська).

У роботі 7-ї секції «Бізнес-інформація та інформаційний менеджмент» брали участь і бібліотечні фахівці, і співробітники інформаційних центрів, і представники різних фірм. Зав. кабінетом ділової інформації ДПНТБ Росії О.М. Путіліна підкреслила, що бібліотеки можуть успішно працювати в цій новій для них сфері діяльності. Вони мають переваги перед рядом інформаційних органів, оскільки забезпечують

користувачів не лише спеціалізованою довідковою інформацією, а й відповідними першоджерелами з бібліотечних фондів.

У програмі конференції був передбачений семінар «UNIMARC, USMARC та інші MARC-формати в бібліотеках». Головні доповіді - координатора програми ІФЛА М.-Ф.Плассар «Універсальний бібліографічний облік і Міжнародна програма MARC (UBCIM)» та віце-голови Постійного комітету по UNIMARC М.Віллер «Формат UNIMARC/Authorities: структура та використання». М.-Ф.Плассар розповіла про мету й завдання програми UBCIM та стан її реалізації. Основна ідея цієї програми - кожна країна має здійснювати бібліографічний облік своєї інформаційної продукції і обмінюватися даними реєстраційної бібліографії з іншими державами в MARC-сумісних форматах. М.Віллер обґрунтувала необхідність організації системи авторитетного (нормативного) контролю заголовків бібліографічних записів для врахування розбіжностей у їх поданні та пояснила особливості структури формату UNIMARC/Authorities. Член Постійного комітету по UNIMARC Б.Холт поінформував про перевидання в 1994 р. документації по цьому формату, зав. відділом ДПНТБ Росії С.А.Беляніна повідомила про діяльність робочої групи при ДПНТБ Росії по організації перекладу й видання матеріалів по UNIMARC та USMARC російською мовою.

На семінарі «Універсальна система класифікації Д'юї: сучасний стан і перспективи» центральною була доповідь головного редактора системи класифікації Д'юї Д.Мітчела (США). Він розповів про 20-е (!) видання цієї найпоширенішої в світі системи, яка підтримується в актуальному стані Бібліотекою Конгресу США. Зав. відділом ДПНТБ Росії Л.С.Соловйова відзначила можливість використання десяткової класифікації Д'юї в складі лінгвістичного забезпечення ЕК бібліотеки. Проте більшість присутніх на семінарі, позитивно оцінюючи подану класифікаційну систему і, зокрема, сучасність термінологічного апарату, не схвалювали наміри її використання, бо з цим пов'язані суттєві додаткові витрати.

Значний інтерес викликав семінар «Он-лайнний комп'ютерний бібліотечний центр (OCLC) - електронний доступ до бібліотечних та інформаційних ресурсів». На ньому віце-президент OCLC Ф.Спіс (США) і директор його європейського офісу Д.Бакл (Великобританія) розповіли про історію і сучасний стан центру. Він надає 20-м тис. бібліотек з 61 країни можливість користуватися ресурсами 50 бібліографічних, фактографічних і повнотексових БД. Інформаційним ядром OCLC є зведений ЕК 6700 бібліотек - членів OCLC, в якому нагромаджено понад 29 млн. записів, що розкривають їх сукупний фонд (обсяг 524 млн. од. зб.). Інформаційний експерт компанії Info Technology Supply Ltd Л.Берет (Великобританія) продемонструвала учасникам конференції можливості двох систем: OCLC - PRISM, яка забезпечує каталогізацію та колективне використання ресурсів (зокрема, МБА), і FirstSearch, що являє собою просту довідково-пошукову систему, розроблену для кінцевих користувачів (працюють без допомоги бібліотекарів). Дещо несподіваним для наших фахівців виявився інтерфейс OCLC. Він не мав розвинутої системи «вікон» та «меню» і, на перший погляд, поступався інтерфейсам вітчизняних програмних комплексів. Але саме мінімально необхідна кількість інформації на екрані дисплея і є однією з основних

позитивних рис інтерфейсу OCLC. Отже, нашим програмістам слід менше захоплюватися псевдодизайном на екранах дисплеїв, а більше уваги приділяти їх оптимальному функціональному наповненню.

На одному з круглих столів, а саме: «Діяльність і доєвід ІФЛА» було поінформовано присутніх про основні програми Асоціації та участь у них бібліотек колишнього СРСР, про залучення до роботи в ІФЛА бібліотек обласної ланки, про візит президента ІФЛА Р.Веджворта і її генерального секретаря Л.Фогта в Україну й Росію в лютому 1995 р. та ін. До речі, сьогодні участь бібліотек України в діяльності ІФЛА неадекватна їх потенціалу. Однак, повідомила президент Української бібліотечної асоціації В.Пашкова, членами ІФЛА в цьому році стали НПБ, ХДНБ і Державна бібліотека для дітей (Київ). З 1991 р. членом цієї організації є ЦНБ.

На круглому столі «Дитячі та юнацькі бібліотеки: проблеми і нові рішення» обговорювалися теми «Організація роботи й проблеми дитячих та юнацьких бібліотек» і «Нові рішення та нові технології в дитячих та юнацьких бібліотеках». Зав. відділом Державної бібліотеки для дітей І.Торлін розповів про досвід побудови тезауруса для дитячих бібліотек.

У формі круглого столу пройшло засідання Міжнародної асоціації користувачів CDS/ISIS, популярність якої зумовлена безкоштовністю отримання її версій у світовій мережі дистриб'ютерських центрів (в Україні дистриб'ютером CDS/ISIS є Інститут програмних систем (ІПС) НАН України). Після звіту виконавчого директора Асоціації Б.І.Маршака зав. відділом ДПНТБ Росії О.Й.Бродовський доповів про створену на основі інструментальних засобів CDS/ISIS інтегровану бібліотечно-інформаційну систему ДПНТБ-ІБІС, а також про отриману з ЮНЕСКО останню версію CDS/ISIS, яка функціонує в середовищі Windows (багатозадачної операційної системи з графічним інтерфейсом) і підтримує довільну кількість абеток (латиницю, кирилицю, готику, арабіку тощо). Віце-президент Асоціації, заступник генерального директора Російської книжкової палати Г.А.Попов розповів про випуск оптичного компакт-диску з базою даних поточної реєстраційної бібліографії під управлінням CDS/ISIS (ємність цього диску - 500 тис. записів). Аналогічні диски створили також ДПНТБ і ДЦНМБ Росії.

Мали що сказати про використання цього пакета прикладних програм і українські фахівці. Віце-президент Асоціації, зав. відділом ІПС В.Різниченко повідомив, що в нашій державі понад 100 зареєстрованих користувачів CDS/ISIS (серед них бібліотеки всіх систем і відомств, архіви, музеї, інформаційні служби органів державної влади та управління), а доц. ХДІК І.Фоменко поділився досвідом використання CDS/ISIS у навчальному процесі.

Президент МАК CDS/ISIS Великобританії А.Хопкінсон продемонстрував програмно-технологічний комплекс UNIBASE, що використовує міжнародний комунікативний формат UNIMARC як внутрісистемний формат, повідомив про підготовлений до друку членами Асоціації посібник «The CDS/ISIS Handbook».

Відбулися вибори керівних органів МАК. Її президентом знову обрано Я.Л.Шрайберга.

Під час роботи конференції працювала постійно діюча виставка «Бібліотечні системи, інформаційна і

видавнича продукція». На ній експонувалися програмні системи VTLIS (США), Alerph (Ізраїль), TinLib (Великобританія), Liber (Франція), CDS/ISIS (ЮНЕСКО), «Бібліотека» (Московський університет ім. М.В.Ломоносова), «Марк» (Інформсистема, Москва) і «Бібліофіл» (Головний інформаційно-обчислювальний центр Міністерства культури РФ), орієнтовані на створення автоматизованих бібліотечних систем.

Фахівці дали високу оцінку VTLIS і Alerph, які підтримують багато абеток, графічні зображення, повні тексти, MARC-сумісні формати, ISO-стандарти, інформаційно-пошукові мови класифікаційного та дескрипторного типу і, крім того, забезпечують роботу в глобальних інформаційних мережах на основі он-лайнної системи World-Wide Web. VTLIS до того ж підтримує технологію «мультимедіа», що дає змогу працювати з документами, в яких зафіксовано текст, кольорові ілюстрації, анімації і «живе» відео зі звуком. Дещо менші функціональні можливості у TinLib: ця програмна система сьогодні не підтримує он-лайнних протоколів World-Wide Web, тобто не може ефективно працювати в глобальних мережах. Базовий комплект її поставки коштує 20 тис. доларів США. Представники фірми Liber оцінюють свій програмний продукт у 5 тис. доларів США за базовий комплект поставки. Це простіший пакет прикладних програм. У ньому не підтримується багато абеток та графічні зображення і відсутня он-лайнна система World-Wide Web для роботи в глобальних мережах. Однак збалансоване співвідношення між вартістю і функціональними можливостями дозволило Liber вийти на ринок Росії - цей пакет прикладних програм встановлено в Державній публічній історичній бібліотеці Росії, Московському енергетичному інституті, Красноярському державному університеті та кількох обласних бібліотеках РФ. У першому наблизенні, на один щабель з Liber можна поставити і CDS/ISIS, який сьогодні використовують Російська книжкова палата та переважна кількість найбільших бібліотек Москви.

Національна інформаційна корпорація Росії показала на виставці свою нову розробку - документально-фактографічну інформаційно-пошукову систему «Ар-

тефакт». Хоч остання не є бібліотечною системою, закладені в ній лінгвістичні алгоритми і, зокрема, алгоритми нормалізації лексики заслуговують на вивчення та використання в автоматизованих бібліотечних системах.

Учасниками конференції були, в основному, представники центральних і обласних бібліотек. Очевидно, цим можна пояснити незначний інтерес до програмних систем «Бібліотека», «Марк» і «Бібліофіл», орієнтованих на автоматизацію малих бібліотек.

Видавницьку продукцію на виставці представляли найбільші компанії Європи, серед яких «Springer Verlag» і «K.G.Saur Verlag GmbH & Co» (Німеччина). Новою для наших фахівців була інформаційна продукція на оптичних компакт-дисках, продемонстрована американською компанією «Interloc Systems Group Inc.». Ця продукція включала і бази даних з різних галузей знань, і електронні книги та журнали.

На конференції відбулися презентації нових книг у галузі бібліотечної справи. Передусім це «*Библиотечно-библиографические процессы в системе научных коммуникаций*» В.П.Леорова та «*Автоматизированные библиотечно-информационные системы России: состояние, выбор, внедрение, развитие*» Я.Л.Шрайберга та Ф.С.Воройського. Учасники конференції мали змогу познайомитися з російськими перекладами матеріалів ІФЛА по UNIMARC та UNIMARC/Authorities (ДПНТБ Росії.) Безперечно, що нашим бібліотекам доцільно придбати ці видання.

Конференція проходила на високому рівні. Ні запізнення потягів, ні переноси часу рейсів літаків, ні поломки автобусів, ні тимчасове відключення електроенергії під час сеансу теледоступу до OCLC, ні інші, такі знайомі нам, негаразди сьогодні не змогли погіршити святкову атмосферу на цьому форумі бібліотечних та інформаційних працівників. Від багатьох відомчих та регіональних нарад конференція в Криму вигідно відрізнялася системністю в розгляді всіх аспектів освоєння нових інформаційних технологій та організації нових форм взаємодії бібліотек. Тому одностайною була думка про доцільність її регулярного проведення.

Ірина Якімова

Франківські читання

У науковій бібліотеці Львівського державного університету широко відзначені Дні пам'яті великого українського письменника, літературознавця, наукового та громадського діяча Івана Франка. Його жертвоне служіння рідному народові гідне достойного шанування.

На Франківські читання були запрошені бібліотекарі з усіх областей України та вузівських бібліотек Львова. Учасники читань покладали квіти на могилу Великого Каменяра, що на Личківському цвинтарі, та відвідали літературно-меморіальний музей Івана Франка.

У гарно прикрашеному залі відкрили читання голова зонального методичного

об'єднання бібліотек вищих та середніх спеціальних навчальних закладів західного регіону України, директор НБ ЛДУ М.Божко. В урочистостях взяли участь письменники: лауреат Державної премії України ім. Т.Шевченка Р.Лубківський та голова спілки письменників Л.Рівик, композитор, народний артист України Б.Янівський, а в наукових читаннях - декан філологічного факультету університету, доц. П.Білоніжка, директор наукової бібліотеки Львівської Академії мистецтв, доц. С.Черепанова. Заслухано доповіді: «Незвичайна історія «звичайного чоловіка», «Габілітаційна лекція І.Франка у Львівському університеті», «Творчість І.Франка в контексті українсько-

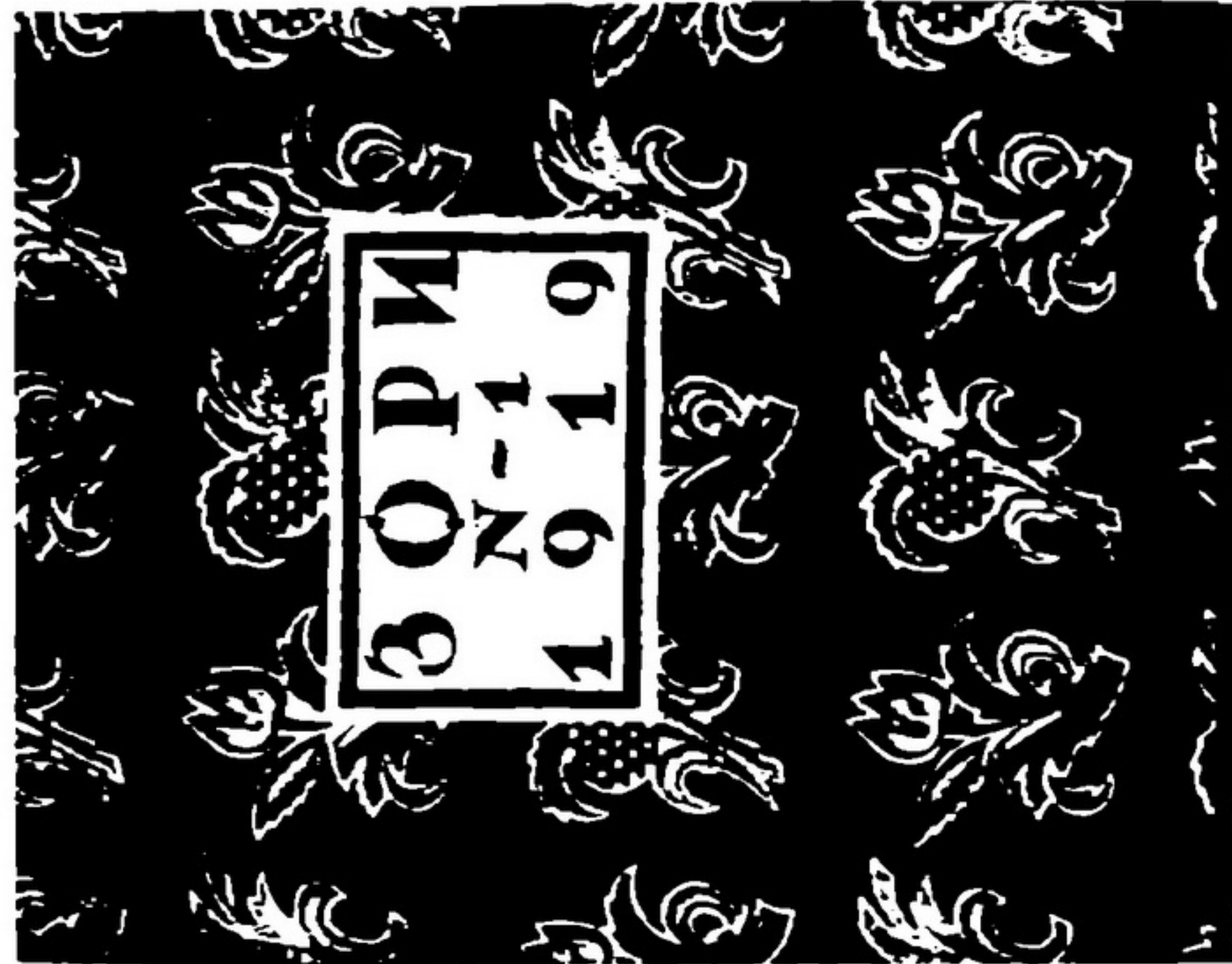
європейських культурних зв'язків» та ін.

Студенти філологічного факультету показали виставу за п'єсою «Профілі і маски». У науковій бібліотеці було розгорнуто книжкові виставки: «Іван Франко - великий український письменник», «Іван Франко і Львівський університет».

Другий день учасники читань провели на батьківщині письменника, де були щиро зустрінуті ректором Дрогобицького педінституту, проф. В.Скотним, зав. кафедрою укр. літератури М.Шалатою та хором Дрогобицького музучилища. В с.Нагусівці бібліотекарі ознайомилися з експозицією музею-садиби Івана Франка, взяли участь у службі Божій, відвідали Франківський ліс та пройшли стежками Каменяра.

У 1996 р. виповнюється 110 років від дня народження світової слави видатного українського графіка, блискучого майстра книжкового оформлення Георгія Нарбута (1886-1920).

- || Обкладинка альманаху "Зори". 1919.
- || Заставка до журналу "Мистецтво". 1919.
- || Титульна сторінка книжки В.Нарбута "Аллилуя".
- || Обкладинка. 1915.
- || Сторінки журналу "Мистецтво". 1919.
- || Заставка до білки І.Крилова "Осел і Соловей".
- || Віньєтка. 1917 (1).
- || Обкладинка. 1915.
- || Обкладинка журналу "Мистецтво". 1920.
- || Заставка до журналу "Мистецтво". 1919.

1996

Січень

1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

Лютий

1	2	3	4
5	6	7	8
9	10	11	12
13	14	15	16
17	18	19	20
21	22	23	24
25	26	27	28
29			

Березень

1	2	3
4	5	6
7	8	9
10	11	12
13	14	15
16	17	18
19	20	21
22	23	24
25	26	27
28	29	30
31		

Квітень

1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30					

Травень

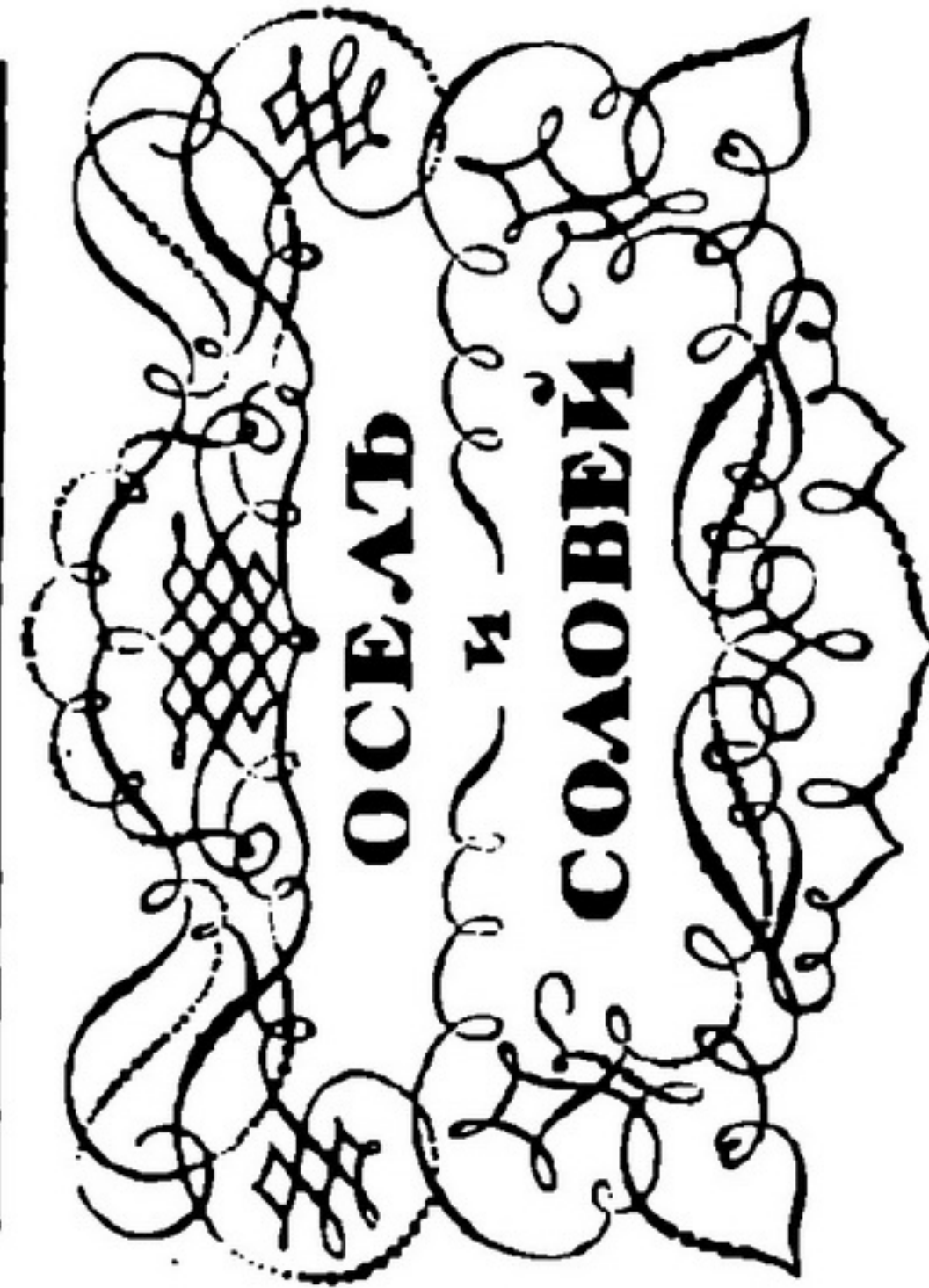
1	2	3	4	5
6	7	8	9	10
11	12	13	14	15
16	17	18	19	20
21	22	23	24	25
26	27	28	29	30
31				

Червень

1	2
3	4
5	6
7	8
9	10
11	12
13	14
15	16
17	18
19	20
21	22
23	24
25	26
27	28
29	30
31	

МИСТЕЦТВО

літературно-мистецький тиждень
визначат мистецтво при
НАРКОМПРОСІ

Липень

1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

Серпень

1	2	3	4
5	6	7	8
9	10	11	12
13	14	15	16
17	18	19	20
21	22	23	24
25	26	27	28
29	30	31	

Вересень

1						
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30						

Жовтень

1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30
31					

Листопад

1	2	3
4	5	6
7	8	9
10	11	12
13	14	15
16	17	18
19	20	21
22	23	24
25	26	27
28	29	30

Грудень

1						
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

Дні слов'янської писемності

Віталій Русанівський

ВИТОКИ УКРАЇНСЬКОГО СЛОВ'ЯНОЗНАВСТВА

Початки українського слов'янознавства - у 20-30-х роках XIX ст. На відміну від слов'янофільства, яке фактично було русифіковане, українське слов'янознавство ґрунтувалося на вивченні слов'янських мов і культур як самобутніх і самостійних відгалужень на єдиному дереві слов'янства. У Східній Україні першими слов'янознавцями були вчені-історики й етнографи, більшість яких згодом утворили Кирило-Мефодіївське братство (В. Білозерський, М. Гулак, М. Костомаров та ін.). У Західній Україні підвалини слов'янознавства заклала «руська трійця» - М. Шашкевич, І. Вагилевич, Я. Головацький. І тих і других слов'янознавців живило одне джерело - західно-і південнослов'янська славістика, що здобула визнання в працях П.-Й. Шафарика, Й. Ганки, Я. Коллара, Ф. Палацького, В. Караджича, Й. Юнгмана, Ф.-Л. Челаковського та ін. Саме під впливом цих учених поряд з російським слов'янофільством (усі слов'яни повинні злитися в єдиному російському морі) розвивається справді наукове слов'янознавство (О. Бодянский, І. Срезневський), а східно-й західноукраїнські наукові студії створюють спільну всеукраїнську славистику.

Відзначення дня слов'янської писемності збігалося цього року з 200-річчям від дня народження одного з видатних зачинателів наукової славістики - Павла-Йосипа Шафарика. Цей учений підтримував тісні на-

укові контакти з О. Бодянським, який переклав російською мовою його працю «Слов'янські старожитності» й сприяв створенню нової - «Слов'янський народопис». Саме О. Бодянский давав чеському вченному український матеріал. Допомогали й інші дослідники з України - М. Максимович, М. Шашкевич, Я. Головацький, а особливо І. Вагилевич. Останній, зокрема, дав відомості про східнослов'янські діалекти та про межі між східнослов'янськими мовами. Серед зразків народних пісень, уміщених у додатку до «Слов'янської етнографії», П.-Й. Шафарик навів і українські записи, здійснені в Наддніпрянщині О. Бодянським та М. Максимовичем, а в Галичині - І. Вагилевичем. Так уже сталося, що чеський і словацький дослідник поєднав в одній книжці вчених зі Східної та Західної України. Одним з наслідків цього стало те, що в 60-70-ті роки XIX ст. українські славісти хіба що за походженням поділялися на східних і західних. О. Потебня, І. Франко, К. Михальчук, О. Огоновський, П. Житецький, С. Смаль-Стоцький, М. Драгоманов, М. Грушевський були вже спільноукраїнськими славістами. Отже, від Шафарика починається єдина українська славістика, яка існує й сьогодні. Це, звісно, не означає, що кожен університет, кожна славістична кафедра повинні мати єдині наукові заміри й єдину тематику. Багатство славістики виявляється в різноманітності її ідей та концепцій. Їх має гуртувати тільки подальша розбудова.

Вікторія Захаржевська

УКРАЇНА І СЛОВ'ЯНСЬКИЙ СВІТ

Духовні, моральні та культурні цінності нагромаджуються і збагачуються протягом віків. Історична місія слов'янських просвітителів Кирила й Мефодія полягає в тому, що, проповідуючи християнство слов'янською мовою в 60-80-ті роки IX ст. у слов'янських країнах, вони не лише подарували

світові слов'янську абетку та переклали з грецької на слов'янську найважливіші християнські книги, а й виховали плеяду учнів, своїх послідовників.

Щорічне святкування Днів слов'янської писемності й культури - це ще одна нагода наблизитися до нашої історії, можливість визначити наші духовні орієнтири. «Нині, коли склались умови для повного національного відродження, - зазначав Олесь Гончар, - ... станьмо, нарешті, самими собою! Повернімо собі й дітям

України історичну пам'ять, глибоко гуманне почуття національної гідності й повноправ'я»¹.

200-річчю від дня народження П.-Й.Шафарика було приурочено круглий стіл «Україна і слов'янський світ», проведений Українським комітетом славистів (УКС), ЦНБ ім. В.І.Вернадського та Київським слов'янським університетом (КСУ). У заходах взяли також участь учені академічних інститутів та з-за кордону, вузів країни (Національного університету Тараса Шевченка, Львівського університету ім. І.Франка, Київського педагогічного університету ім. М.Драгоманова).

Зі вступним словом «Витоки українського слов'янознавства» виступив голова УКС академік НАН України В.Русанівський. З творами П.-Й.Шафарика, що є у фондах ЦНБ, познайомив її директор, член-кореспондент НАН України О.Онищенко, про КСУ як вищий навчальний заклад нового типу, котрий має поєднувати інтелектуальну, соціальну й освітню місію, розповів його ректор Ю.Алексеев.

Учасників круглого столу привітали представники посольств ближнього й дальнього зарубіжжя, зокрема Болгарії, Польщі, Чехії, Хорватії, Румунії, студенти КСУ.

Наукову розмову було розпочато виступами: «Ідеї слов'янської спільності в джерельній спадщині України» (П.Сохань) та «Відомий учений-славист П.-Й.Шафарик і Україна» (В.Захаржевська). Людина широкого світогляду й різнобічних інтересів - історик і філолог, поет і перекладач, журналіст та літературознавець, етнограф і статистик, педагог і бібліограф - П.-Й.Шафарик в історію славистики увійшов передусім як автор наукових слов'янознавчих досліджень, народознавчих праць («Історія слов'янських мов і літератур на всіх наріччях», «Слов'янські старожитності», «Слов'янський народопис» та ін.), котрі сприяли пробудженню національної самосвідомості, взаєморозумінню й взаємоповазі слов'янських народів, пов'язаних не лише етнічною, а й культурною спільністю. «Будьмо справедливі і возлюбимо свій народ без ненависті до чужого народу», - закликав П.Шафарик. Не випадково «Слов'янський народопис» проф. К.Студинський свого часу назвав «золотою книгою» для українців, автор якого, на його думку, визначив «малоруському наріччю, зокрема, самостійне місце поміж слов'янськими мовами», ніби перегукуючися зі словами Кирила, з якими той звернувся у Венеції до противників слов'янської писемності, котрі визнавали лише латинську, грецьку й давньоєврейську мови: «Чи не для всіх однаково падає дощ Божий. І не для всіх однаково сонце світить?! Чи не дихаємо всі ми одним повітрям? Як же не соромно вам визнавати лише три мови і залишати інші народи у сліпоті й глухоті». Кирило-Мефодіївська традиція - принцип рівноправності всіх мов і культур народів. Вшанування пам'яті просвітителів - духовний стимул для спрямування зусиль на дослідження місця й ролі слов'янських народів у загальноєвропейському та світовому культурному процесі.

Круглий стіл «Україна і слов'янський світ» об'єднав мовознавців і літературознавців, фольклористів та істориків, культурологів-славистів, котрі звернулися до різнобічних аспектів славистичної науки: а) мовознавства («Риси української мовно-ментальної своєрідності на слов'янському тлі» (О.Ткаченко), «Прослідки язичництва в лексиці українських замовлянь (у порівнянні

з білоруськими та російськими)» (Т.Лукінова), «З історії лексики будівництва й архітектури у найдавніших східнослов'янських пам'ятках писемності» (О.Прискока), «Розмовні елементи в сучасних слов'янських літературних мовах (чеській, словацькій, українській)» (В.Федонюк), «Українські лексико-фразеологічні джерела для слов'янських перекладних словників» (О.Паламарчук), «Семантична адаптація запозичень у мові засобів масової інформації» (О.Коваль-Косинська); б) літературознавства: «Літературоцентризм» як образ мислення (в болгарській літературі)» (С.Стоянов, Болгарія); в) фольклористики: («Обрядова творчість болгар України» (Н.Задорожнюк), «Польські пісні в Центральній Україні» (Л.Вахніна); г) історії та культурології «Українсько-російські відносини у 1917-1927 рр.» (М.Держалюк), «З питання про українсько-польський союз 1920 р.» (І.Лисевич), «Ідеї слов'янської взаємності та національно-культурне відродження закарпатських русинів-українців» (С.Віднянський, П.Білак), «Чехи на Україні в українсько-чехословацькому спілкуванні. 1918-1920 рр.» (І.Євсеєнко), «Внесок вихідців з України в розвиток болгарської освіти й науки міжвоєнного періоду» (В.Павленко), «Київ у наукових зв'язках з країнами слов'янського світу на сучасному етапі» (Н.Рибак), «Українська школа в Пряшеві» (Славка Ройко, Словаччина), «Україніка в Загребському університеті» (Ваня Швачко, Хорватія), «Про принципи укладання довідника «Українське слов'янознавство» (В.Чорній).

На форумі було презентовано нові славистичні видання: «Українсько-чеський словник» (Прага, 1994); збірник «Відродження мов і культур західних та південних слов'ян в Україні» (К., 1995), де розглянуто проблеми збереження, відродження й розвитку мов і культур південних та західних слов'ян в Україні, питання створення підручників, програм і методичних розробок з викладання рідної мови, літератури, народознавства слов'янських меншин, які мешкають у нашій державі; збірник «Славистичні науково-освітні центри в Україні: вчора - сьогодні - завтра» (К., 1994), а також «Всесвітня історія ХХ ст.» (Ю.Алексеев та ін.).

Конференції, підготовка до Міжнародних конгресів поступово активізують думку, урізноманітнюють форми та розширюють межі проведення Днів слов'янської писемності й культури (приміром, Міжнародні славистичні читання, присвячені пам'яті академіка Л.Булаховського, організованих Інститутом мовознавства ім. О.О.Потебні НАН України та кафедрою слов'янської філології Національного університету Тараса Шевченка). Завершено видання п'ятитомної праці «Українська література в загальнослов'янському й світовому літературному контексті» (Інститут літератури ім.Т.Шевченка). Четверті міжнародні славистичні наукові читання (Львів) було присвячено солунським братам (організатори - Інститут славистики Львівського університету ім. І.Франка, Інститут українознавства ім.І.Крип'якевича НАН України, Львівське відділення Інституту літератури ім.Т.Шевченка НАН України, Славистична комісія наукового товариства ім.Т.Шевченка). З ініціативи Одеського державного університету і Генерального консульства Республіки Болгарії в м. Одесі було влаштовано студентську наукову конференцію (у рамках Днів слов'янської писемності й культури), де розглядалися такі теми: «Кирило-Мефодіївська спадщина» й «Слов'янські мови в їх взаємозв'язках».

¹ Культура і життя. - 1995. - 17 травня.

Сподіваємося, «слов'янський хід» не припинить свого руху. І знову зійде на п'єдестал, як на початку ХХ ст., княгиня Ольга, а поряд з нею Андрій Первозванний і слов'янські просвітителі Кирило та Мефодій*. День слов'янської писемності й культури стане всенародним святом і в Україні.

І збудуться заповітні слова поста-пророка Тараса Шевченка, звернуті до Шафарика: «Щоб усі слов'яне стали добрими братами, і синами сонця правди». І на витвореному ним новому слов'янському морі «попливе човен з широкими вітрилами і з добрим кормилом, попливе на вільнім морі, на широких хвилях»².

КНИГОЗНАВСТВО. КНИГОВИДАВНИЧА СПРАВА

Федір Погребенник

РІДКІСНІ УКРАЇНСЬКІ ПЕРІОДИЧНІ ВИДАННЯ ЗА РУБЕЖЕМ

У приватній колекції доктора філологічних наук Федора Погребенника є рідкісні альманахи, збірники, збірки, журнали - сьогодні раритетні.

Свого часу для п'ятого тому восьмитомної «Історії української літератури» (К., 1968) учений написав розділ про періодичні видання кінця ХІХ - поч. ХХ ст. Звичайно, в тих умовах не було змоги багато видань навіть назвати - вони були заборонені. А над оцінками тих чи інших часописів тяжіли цензурні шори, і важко було сказати про українську пресу об'єктивне, виважене слово.

Продовжуючи вивчати українську періодику, що відіграла винятково важливу роль у розвитку громадсько-політичної та літературно-естетичної думки, Ф. Погребенник обстежив сотні видань майже за сторіччя існування журналістики, підготував до друку довідник про значні видання, більшість з яких раніше заборонялося описувати, а тим більше - популяризувати.

«*Стрільцький календар-альманах*» - військовий, ілюстрований громадсько-культурний і літературно-мистецький збірник. Охоплює твори «артистичної горстки і пресової квартири УСС в полі» (тобто групи митців-воїнів і журналістів, які перебували на фронті першої світової війни). Вийшов у Львові 1917 р. як героїко-трагічний літопис боротьби українських січових стрільців з окупаційними військами царської Росії. Це багате змістом і мистецькою формою видання складається з двох частин - календарної та літературно-мистецької, що має назву «Тим, що впали». Уклав М. Голубець, художнє оформлення титульної сторінки О. Куриласа, рисунки І. Іванця.

Основну частину альманаху займають твори безпосередніх учасників воєнних подій - митців, які становили похідну групу письменників і художників: поет і композитор Л. Лепкий (вірш «Ой видно село, широке село», нарис «Із настроїв з-над Стрипи»), Р. Купчинський («За рідний

край», «Стрільцька пісня» («Ой там на долині»), М. Гайворонський («Іхав стрілець на війноньку», «Ой впає стрілець»), І. Балюк («Скошений цвіт»), Г. Трух («Шуміли там лози злегенька»), І. Іванчук (новела «На стрічу ясної царівни»), П. Франко (нарис «В літаку»), Д. Вітовський (спогад про бої на Маківці) та ін. Художні твори сповнені почуттям любові до України, самопосвяти в ім'я її волі й незалежності, глибокого болю за полеглими бойовими побратимами, щирим співчуттям до поневірянь народу. Водночас панує атмосфера національно-патріотичного піднесення молоді західноукраїнських земель: О. Маковей (вірш «Брати»), Ю. Шкрумеляк («Зі скорбних пісень»), Д. Лукіянович («Під свій прапор»), Т. Мелень (стаття «Український легіон»), В. Дзіковський («Бої під Бережанами»).

Великої мистецької вартості альманаху надають репродукції художніх робіт О. Куриласа, О. Кульчицької, Р. Сорохтея, Л. Лепкого та ін. Численні фотографії січових стрільців, місць боїв створюють візуально-документальну галерею образів реальних учасників визвольних змагань, пам'ятних історичних подій (битва на Маківці, Лисоні тощо), відбивають хроніку явищ тогочасної дійсності в Галичині. Альманах підготував ґрунт для фундаментальної праці «Золоті ворота. Історія січових стрільців», що вийшла 1937 р. у Львові.

«*Веселка*» - один з найкращих табірних журналів інтернованих воїнів армії Української Народної Республіки в Каліші (Польща) (видавництво «Веселка», 1922-1923 рр., ред. Є. Маланюк, М. Селегій та ін.). Цей літературно-мистецький місячник містив вірші, оповідання, літературно-критичні статті, мемуари митців - переважно учасників національно-визвольної боротьби. Творчість їх відбиває перипетії, що випали на долю воїнів УНР, насичена духом військових походів і битв, сповнена героїчних поривань.

У вступному слові від редакції («Веселка», 1923, № 1) констатувалося: «Ви мусите ввести нашу національну культуру в перші шереги національних культур Європи, бо тільки національна культура поставить світ перед фактом: Самостійна Україна». Під цими словами стоять підписи Є. Маланюка, І. Зубенка, М. Селегій та ін.

* Пам'ятник створений у 1911 р. І. Кавалерідзе. Зруйнований у 20-х роках. Його макет за ініціативою УКС, Меморіального фонду І. П. Кавалерідзе, Українського товариства охорони пам'яток історії та культури, Міністерства культури та за підтримкою державної адміністрації Києва було в минулому році поставлено на Михайлівській площі (Солонська Н. І. Яким шляхом іти далі // Бібл. вісн. - № 5-6. - 1993).

² Шевченко Т. Єретик: Посма слов'янськими мовами. - К., 1991. - С. 40-41.

У «Веселці» дружувалися поетичні твори, новели, драми, статті Є.Маланюка (вірші «Максимо́ві Рильському», цикл «Чорне», критичні роздуми «Павло Тичина»), М.Селегія (вірші, поезії в прозі, стаття «М.Осика і його поезія»), Ф.Крушинського (трагедія в п'яти актах «Мотря Кочубейна»), п'єса «Остання жертва» І.Зубенка (на теми повстанського руху), вірші Ю.Дарагана, мала проза К.Поліщука (псевдонім «К.Лавринович»), Галини Орлієни, В.Лімниченка, А.Подолиста, Б.Гомзіна, публіцистично-історична розвідка О.Карманюка «Українська політична еміграція», його драма «Максим Свєней», поезія в прозі «Молитва до Тараса» тощо.

Журнал подавав в українських перекладах твори зарубіжних письменників (А.Міцкевича, Р.Тагора, Гі де Мопассана та ін.).

«Веселка» прагнула об'єднати навколо себе «найрізномірніші наші літературні течії», «вишукувати, популяризувати й удосконалювати українські питомості (характерні, властиві риси. - Ф.П.) у сучасному українському мистецтві, а також підносити й прищеплювати їх на ґрунті кращих здобутків західноєвропейського і світового мистецтва». Графіку тут представляють молоді маляри В.Дядинюк, А.Жуків, В.Цимбал, П.Омельченко та ін.

Нам удалося розшукати архів журналу, що є цінним джерелом для вивчення історії національно-визвольного руху в Україні. В архіві зберігаються автографи (часто з поправками Є.Маланюка), творів М.Осики, І.Блакитного (псевдонім О.Рубанівець), Ю.Дарагана, М.Оверковича (з його ілюстраціями), Юрія Сірого, В.Хмелюка та ін. На окремих віршах О.Блока є помітки перекладача Є.Маланюка, а також присвята: «Поету М.Селегію від цехового Євгена Маланюка. 20.IX.22. Польща». Тут же зберігається стаття Маланюка (без назви), де є така констатація: «Без Шевченка трудно уявити собі національну революцію 1917-1920 років у нас на Україні» (Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (далі - ЦДАВОУ), ф. 4465, оп. 1, спр. 88).

«Нова Україна» - «місячник письменства, мистецтва, науки і громадського життя» (Прага, 1922-1928 рр., під ред. В.Винниченка й М.Шаповала). Спочатку це був «безпартійний двотижневик» (1922). Видавав його В.Мартос, редагувала колегія. «Стежачи за життям чужих народів», намагався «об'єктивно розглядати становище на Україні». Згодом (1925) журнал виходив під редакцією М.Галагана, Н.Григорієва, М.Шаповала.

З 1923 р. часопис «поширюється обсягом і змістом» за рахунок публікацій творів літературно-мистецьких, даючи змогу «вияву творчої праці і корифеям нашого письменства і молодшим силам, що йдуть їм на підмогу та заміну» (зі звернення «До читачів», 1922, № 1-2). Редколегія констатувала: «Наш журнал є органом демократії, передовсім соціалістичної, яка взяла на себе тягар його організації ... «Нова Україна» відкриває свої сторінки для вільної дискусії над пекучими проблемами дня соціалістів, не беручи на себе й не накладаючи на ту чи іншу течію відповідальності за висловлені в дискусійному порядку погляди окремих авторів». 1925 р. часопис підтвердив, що головним

завданням його буде «розкривання змісту органічної визвольної програми українського руху, висвітлення основ тактики й організації української трудової демократії ...»

У галузі суспільного й громадсько-культурного життя тон журналові задавали статті В.Винниченка («Єдиний революційно-демократичний фронт», «Знаменна подія» (з приводу виходу в Україні журналу «Червоний шлях», який автор називає «Чекістський шлях»), «Єврейське питання на Україні»), М.Шаповала («Складка сил», «Єдиний національний фронт на культурному рівні», «Куди вони йдуть», «Еміграція і Україна» та ін.), М.Сріблянського («Від III Інтернаціоналу до III Риму»), П.Богацького («Під баштою зі сломаної кості»), І.Борщака «Україна і французька дипломатія».

Літературу й мистецтво було представлено творами О.Олеся («Проходять дні», «Одспівав я пісні свої», «Залишила гори, кинула смереки»), В.Винниченка (драми «Грїх», «Закон», оповідання «По той бїк»), М.Черемшини («Помічник»), О.Кобилянської (оповідання «Василка», «Вовчиха», «Зійшов з розуму», роман «Апостол черні»), Є.Маланюка (цикл віршів «Вересень - осінь», «Полинь» (шкци до поеми), В.О.Коннор-Вілінської («Понад Сулою»), К.Гриневичевої («Весілля Карапульки», «Марїна дорога»), Н.Лівицької-Холодної («В останніх відгуках мелодій»), М.Диканька (повість «Роман», оповідання «Дезертири»), Г.Журби (драматичний етюд «В перелеті років»), О.Стефановича (поетичний цикл «Співи», «Плач Ярославни»), Ф.Дудка (роман «Чорторий»), А.Павлюка (цикли «Спіралі осені», «Дні на полях»), М.Вороного («З малярської вистави»), Д.Антоновича («Український театр», «Українське мистецтво»), В.Сімовича («На теми дня» - мовознавчі роздуми), Л.Білецького («Поетико-психологічна школа та перспективи літературно-наукової критики»), П.Богацького («Сучасний стан світового мистецтва»), М.Возняка («Листування П.Куліша з О.Кониським») та ін.

Зі спогадами тут уперше виступили В.Самійленко («З українського життя в Києві в 80-х роках XIX ст.»), В.О.Коннор-Вілінська («Децо зі спогадів про М.Лисенка»), Л.Драгоманова-Шишманова («Спомини про Михайла Драгоманова»), М.Шаповал («Знайомство з Ольгою Кобилянською» та ін. Верленовий «Останній спів» переклала В.О.Коннор-Вілінська, М.Обідний - вірші Я.Врхлицького. Публікувалися надбання зарубіжних письменників-класиків XIX ст. і митців новішого часу. Журнал передрукував твори Г.Косинки («Анархисти»), В.Підмогильного («Іван Босий»), Т.Осьмачки («Казка»), М.Смужки (псевдонім А.Риндюга) (з циклу «Полям») тощо. Розділ «Хроніка» охоплював культурне життя вітчизняне та інших країн, інформував про діяльність емігрантських центрів і осередків.

«Нова Україна» стежила за політичним і культурним розвитком подій в тодішній Радянській Україні, симпатизуючи певною мірою ідеям соціалізму, водночас гостро критикуючи більшовистський терор, політичні репресії проти національно-патріотичних діячів. Надавала місце письменникам різних художніх шкіл і напрямів, політичних поглядів.

Значним надбанням часопису, безумовно, є багата художня частина, відділи літературної критики й мистецтва. Журнал у Радянській Україні був заборонений, критикувався в офіційних періодичних виданнях. Частина матеріалів, що стосуються «Нової України», зберігається в архіві одного з його редакторів - М.Шаповала (ЦДАВОУ).

У №5 журналу (1995) на стор.35 після назви рецензії Івана Смоляка «До проблеми формування Збройних сил України» читати: Афонін Є.А. Становлення Збройних сил України: соціальні та психологічні проблеми / НАН України. Ін-т соціології. - К., Інтерграфік, 1994. - 304 с.

ЮВІЛЕЙНИЙ КАЛЕНДАР НА 1996 Р.

У 1996 р. відзначаємо:

1991, 24 серпня - Акт проголошення незалежності України

1926 - засновано літературну групу укр. письменників «Авангард».

Алчевська Христина (1841 - 1920) - укр. педагог, діячка нар. освіти.

Афанасьєв-Чужбинський Олександр (1816 - 1876) - укр. етнограф, історик, мовознавець, письменник.

1881 - засновано «Бібліотеку найзнаменитих повістей», літ. додаток до газети «Діло».

1596 - Берестейська унія, утворення Української католицької церкви на території Речі Посполитої.

Багрянний Іван (1906 - 1963), укр. письменник.

Барський Василь (1701 - 1747), укр. мандрівник-письменник.

Бекон Френсіс (1561 - 1626), англ. філософ.

Бирчак Володимир (1881 - !) - укр. педагог, письменник, історик літератури, редактор.

Бораковський Григорій (1846 - 1890), укр. письменник.

Боровиковський Лев (1806 - 1889), укр. поет і педагог, збирач фольклору.

Бортнянський Дмитро (1751 - 1825), укр. композитор.

Буало-Депрео Нікола (1636 - 1711), франц. поет, критик і теоретик літератури.

Булгаков Михайло (1891 - 1940), рос. письменник.

Булгаков Сергій (1871 - 1944), рос. економіст, філософ, теолог.

1896 - засноване видавництво «Вік» (співробітники - О.Лотоцький, С.Єфремов, В.Доманицький).

1571 - Волинське євангеліє.

Вавилов Сергій (1891 - 1951), рос. академік, фізик.

Вагилевич Іван (1811 - 1862), укр. культ. діяч, письменник, один з членів «Руської трійці».

Василенко Микола (1866 - 1935), укр. історик права, громад. і політ. діяч.

Вахнянин Анатоль (1841 — 1908), польський діяч, композитор, письменник, педагог.

Вінницька Ірина (1906 - !), укр. письменниця, громад. діячка.

Вернадська (Шигаєва) Марія (1831 - 1860), перша рос. жінка політеконом. Дружина І.Вернадського.

Вернадський Іван (1821 - 1884), рос. економіст, проф. Київського і Моск. ун-тів, батько В.Вернадського.

Вериківський Михайло (1896 - 1962), укр. композитор.

Верхратський Іван (1846 - 1919), укр. філолог, письменник і природознавець.

Воблий Костянтин (1876 - 1947), укр. економіст, географ, статистик.

Возняк Михайло (1881 - 1954), укр. історик літератури, франкознавець.

Вороний Микола (1871 - 1942), укр. поет, перекладач, журналіст, видавець.

Врубель Михайло (1856 - 1910), рос. і укр. маляр.

Вухналь Юрій (1906 - 1937), укр. письменник.

1201 - 1292 - Галицько-Волинський літопис (визначна іст. і літ. пам'ятка).

1906 - засновано «Громадську думку», перший щоденник українською мовою в Києві.

Гавронський (Gawronski) Франтишек (1846 - 1930), польський письменник та історик.

Гала Анатоль (1901 - !), укр. поет, новеліст, байкар.

Галин Мартирін (1856 - 1943), укр. лікар-хірург, громад. діяч.

Гедройць Єжи (Giedroyc Jerzy) (1906 - !), польський гром. і політ. діяч.

Гейзенберг Вернер (1901 - 1976), нім. фізик.

Герашенко Іван (1881 - 1952), укр. церковн. і громад. діяч, меценат.

Герасимович Іван (1876 - 1942), педагог, громад. діяч, редактор двотижневика «Промінь», журналу «Рідна школа».

Гіляров Олексій (1856 - 1928), укр. історик філософії, професор Київського ун-ту.

Гладилович Іван (1901 - 1945), укр. політ. діяч і журналіст, редактор «Хліборобського Шляху», співредактор газети «Українські Вісті».

Глинський Теофан (1806 - 1893), укр. письменник і громад. діяч.

Гнатюк Володимир (1871 - 1926), укр. етнограф, організатор науки.

Гнилосиров (Гнилосир) Василь (1836 - 1901), укр. письменник, журналіст, педагог.

Гойя (Гоуа) Франсіско Хосе де (1746 - 1826), ісп. маляр, гравер.

Головацький Петро (1821 - 1853), укр. журналіст і перекладач.

Голубець Микола (1891 - 1912), укр. поет, прозаїк, журналіст, редактор, видавець.

Гонорський Розумник (1791 - 1819), укр. журналіст.

Горбаль Кость (1836 - 1909), укр. педагог, журналіст.

Горбачевський Антін (1856 - 1944), укр. громад. і політ. діяч.

Гордий Гаврило (1884 - 1917), укр. громад. і політ. діяч.

Грабович Іларіон (1856 - 1903), укр. письменник.

Григорович Василь (1786 - 1865), укр. історик мистецтва.

Грицай Остап (1881 - 1954), укр. журналіст, критик, письменник і перекладач.

Гришко Микола (1901 - 1964), укр. ботанік-селекціонер.

Грушевський Михайло (1866 - 1934), укр. історик, організатор укр. науки, політ. діяч.

Гузар Володимир (1881 - 1945), укр. культ. діяч, меценат.

1886 - засновано Державну наукову бібліотеку ім. В.Короленка (Харків).

Даль Володимир (1801 - 1872), рос.

письменник, етнограф і лексикограф.
Данкевич Лука (1791 - 1866), укр. письменник, священник.
Дейницький Омелян (1841 - 1900), укр. педагог, автор перших укр. підручників для гімназій.
Делямар (Delamarre) Казимір (1796 - 1870), франц. політик, сенатор, ред. часопису «La Patrie».
Дельвіг Сергій (1866 - 1944), рос. військ. історик.
Дмитерко Любомир (1911 - 1985), укр. письменник.
Досвітній Олесь (1891 - 1934), укр. письменник.
Драгоманов Михайло (1841 - 1895), укр. політ.- громад. діяч, учений і публіцист.
Дубровський Віктор (1876 - 1931), укр. лексиколог.

Епик Григорій (1901 - 1942), укр. письменник.
Ербен (Erben) Карель (1811 - 1870), чеський поет, збирач і видавець чеських пісень, переклав на рідну мову «Слово о полку Ігоревім».
Ери Федір (1881 - 1915), рос. слов'янофіл.

Енсен (Jensen) Альфред (1859 - 1921), швед. славіст.
Єфремов Сергій (1876 - 1937), укр. політ. діяч, публіцист, літ. критик, історик літератури.

Жданов Іван (1846 - 1901), рос. історик літератури.
Житецький Гнат (1866 - 1929), син Павла Житецького, укр. історик, літературознавець, зав. рукописного відділу ВБУ.
Житецький Іродіон (1851 - 1913), укр. публіцист, етнограф, громад. діяч.
Журавський Дмитро (1810 - 1856), укр. економіст і статистик.

Зайцев Павло (1886 - 1), укр. громад.-політ. діяч і літературознавець.
Заклинський Богдан (1886 - 1946), укр. поет, етнограф.
Зінківський Трохим (1861 - 1891), письменник, публіцист, співробітник газет «Зоря» і «Правда».
Зленко Петро (1891 - 1), укр. бібліограф на еміграції в Чехословаччині.

1076 - «Ізборник Святослава».

Іванищев Микола (1811 - 1874), укр. історик-правник, 1862-66 - ректор Київського ун-ту.
Іванов Михайло (1871 - 1935), укр.

зоотехнік, організатор зоостанції Асканія-Нова.
Іконников Володимир (1811 - 1923), укр. і рос. історик, засновник і перший голова Іст. Товариства Нестора-літописця.
Іллінський Григорій (1876 - 1931), рос. мовознавець-славіст.
Ірчан Мирослав (1896 - 1937), укр. письменник.

1411 - побачило світ Камінко-Струмилівське євангеліє.

Кайндль (Kaindl) Раймунд Фрідріх (1866 - 1930), австр. історик, етнограф, проф. Чернівецького ун-ту.
Калюжний Іван (1911 - 1939), укр. поет.
Караваєв Володимир (1811 - 1892), укр. хірург, проф. Київського ун-ту.
Карамзін Микола (1766 - 1826), рос. історик і письменник.
Карманський Петро (1876 - 1956), укр. поет.
Карський Єфимій (1861 - 1931), білор. мовознавець.
Касіян Василь (1896 - 1976), укр. художник-графік, ілюстратор книжок.
Качковський (Kaczkowski) Зигмунт (1826 - 1896), польський письменник.
Кивлицький Євген (1861 - 1921), укр. літератор, педагог, громад. діяч, бібліотекар.
Клен Юрій (1891 - 1947), укр. поет.
Клоков (Доленго) Михайло (1896 - 1982), укр. ботанік, поет і літ. критик.
Ключевський Василь (1841 - 1911), рос. історик.
Кобринська Наталія (1851 - 1920), укр. письменниця.
Колесса Філарет (1871 - 1947), укр. композитор, фольклорист, літературознавець.
Кониський Олександр (1836 - 1900), укр. письменник, публіцист і громад. діяч.
Кордуба Мирон (1876 - 1948), укр. історик.
Корольов Сергій (1906/07 - 1966), учений і конструктор у галузі ракетобудування.
Косенко Віктор (1896 - 1938), укр. композитор.
Кочерга Іван (1881 - 1952), укр. драматург.
Кримський Агатангел (1871 - 1941), укр. орієнталіст, письменник, історик мови й літератури.
Крип'якевич Іван (1886 - 1967), укр. історик.

Левіцький Модест (1866 - 1932), укр. письменник і громад. діяч.
Левченко Григорій (1906 - 1948), укр. мовознавець.

Лейбніц (Leibniz) Готфрід Вільгельм (1646 - 1716), нім. філософ-ідеаліст, математик, фізик, мовознавець.
Леонтович Володимир (1866 - 1933), громад. діяч і письменник, меценат.
Ліст Ференц (1811 - 1886), угор. композитор, піаніст, диригент.
Лозовський Олександр (1901 - 1922), укр. графік.
Ломаницький Михайло (1886 - 1968), укр. історик, етнограф.
Ломоносов Михайло (1711 - 1765), рос. учений, історик, поет.
Лотоцький Антін (1881 - 1949), укр. письменник і педагог.
Лукомський Володислав (1822 - 1946), рос. геральдик, генеалог та архівіст.

Мак-Дугалл Уільям (1871 - 1938), амер. філософ.
Маркович Яків (1696 - 1770), укр. держ. діяч, письменник.
Мартович Лесь (1871 - 1916), укр. письменник.
Микешин Михайло (1836 - 1896), рос. скульптор і графік.
Могила Петро (1596 - 1647), укр. церковн. та культ. діяч.
Могильницький Антін Любич (1811 - 1873), укр. письменник, громад. діяч, священник.
Мозолевський Борис (1936 - 1993), укр. археолог, історик, поет.
Морган (Morgan) Томас Хант (1866 - 1945), амер. біолог, один з фундаторів генетики.
Муравйов-Апостол Сергій (1796 - 1826), декабрист.
Мурзакевич Микола (1806 - 1893), історик і археолог.

1581 - Острозька біблія.
1056 - 1057 - Остромирове євангеліє.

Нарбут Георгій (1886 - 1929), укр. графік.
Некрасов Віктор (1911 - 1987), рос. письменник.
Некрасов Микола (1821 - 1878), рос. поет.
Новицький Орест (1806 - 1884), рос. філософ.

1821 - у Тульчині було створено Південне товариство декабристів.
1576 - засновано в Києві першу укр. школу вищого рівня, греко-слов'яно-латин. колегію.
1866 - засноване Польське іст. товариство у Львові.
Падуро Тимко (1801 - 1871), укр. і польський поет.
Петрушкевич Антін (1821 - 1913), поет, культ. - просвітн. діяч.

Підмогильний Валеріан (1901 - 1941), укр. письменник.
Попович Омелян (1856 - 1930), укр. громад.-політ. і педагог. діяч.
Прокопович Феофан (1681 - 1736), укр і рос. письменник, громад. і церковн. діяч.
Радзикович Володимир (1886 - 1966), укр. педагог, письменник і літературознавець.
Роллан (Rolland) Ромен (1866 - 1944), франц. письм., музикознавець, громад. діяч.
Роттердамський Еразм (1466 - 1536), філософ.
Рубцов Микола (1936 - 1971), рос. поет.
Русова Софія (1856 - 1940), укр. педагог і громад. діячка.

з 1856 - почав виходити журнал «Семейная Библиотека» під керівництвом Я.Головацького.
1956 - засноване об'єднання укр. письменників «Слово» (Нью-Йорк).

Саліковський Олександр (1886 - 1928), громад.-політ. діяч, редактор.
Свенціцький Іларіон (1876 - 1956), укр. філолог, музеєзнавець, мистецтвознавець.
Сенкевич Генріх (1846 - 1916), польський прозаїк.
Сенченко Іван (1901 - 1975), укр. письменник.
Синявський Антін (1866 - бл.1949), укр. історик та економіст, педагог і громад. діяч.
Скоропадський Іван (1646 - 1722), гетьман Лівобережної України.
Скотт (Scott) Вальтер (1771 - 1832), англ. письменник.
Созанський Іван (1881 - 1911), історик.
Соколовський Олександр (1896 - 1938), укр. письменник.
Стефанік Василь (1871 - 1936), укр. письменник.

Тагор Рабіндранат (1861 - 1941), інд. письменник і громад. діяч.
Тарановський Федір (1874 - 1936), укр. історик права.
Твердохліб Сидір (1886 - 1922), укр. поет і перекладач.
Теннесі Уільямс (1911 - 1983), амер. драматург, прозаїк.
Тиктор Іван (1896 - 1954), укр. видавець, меценат.
Тимченко Євген (1866 - 1948), мовознавець-україніст, перекладач.
Тисовський Олександр (1886 - 1968), укр. педагог, основоположник та організатор Пласту.

Тичина Павло (1891 - 1967), укр. поет.
Тіхий (Tichy) Франтишек (1886 - 1968), чеський та укр. письменник, філолог-україніст, педагог.
Третяк (Trefiak) Юзеф (1841 - 1923), польський літературознавець та історик.
Тютюнник Григій (1931 - 1980), укр. письменник.

Уайтхед Альфред Норт (1861 - 1947), англ. філософ.
Уеллс (Wells) Герберт Джордж (1866 - 1946), англ. письменник.
Українка Леся (1871 - 1913), укр. поетеса, письменниця.
Устиянович Микола (1811 - 1885), укр. письменник, громад. діяч, священник.

1491 - у Кракові *Ш.Фіолем* засновано першу слов'янську друкарню.

Фіцджеральд Френсіс Скотт (1896 - 1940), амер. письменник.
Франко Іван (1856 - 1916), укр. письменник, філософ, громад. діяч.
Фрейд Зигмунд (1856 - 1936), австр. лікар-психіатр і психолог, фундатор психоаналізу.

1721 - засновано *Харківський* колегіум.

Ханенко Олександр (1816 - 1895), укр. громад. і культ. діяч, історик, збирач старовини.
Харчук Борис (1931 - 1988), укр. письменник.
Холодний Григорій (1886 - 1938), математик, астроном.

Чарнецький Степан (1881 - 1944), укр. поет, фейлетоніст.
Чебишов (Чебышев) Пафнутій (1821 - 1894), рос. математик.
Чередниченко Варвара (1896 - 1949), укр. письменниця.
Черкасенко Спиридон (1876 - 1940), укр. письм. і драматург, педагог.
Чехович Костянтин (1896 - ?), філолог-славист.
Чикаленко Євген (1861 - 1929), укр. громад. діяч і публіцист, меценат.
Чумак Василь (1901 - 1919), укр. поет.

Шамрай Агапій (1896 - 1952), укр. літературознавець.
Шаровольський Іван (1876 - 1954), укр. мовознавець та історик літератури.
Шашкевич Маркіян (1811 - 1843), укр. поет, культ. - громад. діяч.
Широцький Кость (1886 - 1919), укр.

мистецтвознавець.
Шульгин Яків (1851 - 1911), укр. історик, педагог, громад.-політ. діяч.

Щербаківський Вадим (1876 - 1957), укр. етнолог й археолог.
Щурат Василь (1871 - 1948), укр. педагог, літературознавець, поет, перекладач.

Югасевич-Скляревський Іван (1741 - 1814), укр. переписувач і упорядник рукописних книг, поет, художник та збирач фольклору.
Юркевич Памфіл (1826 - 1874), укр. філософ, педагог.

Ямпольський Степан (1906 - ?), укр. економіст.
Яновська Любов (1861 - 1933), укр. письменниця, громад. діячка.
Ярковський Павло (1781 - 1845), укр. бібліотекар і бібліограф.
Яценко Лариса (1886 - 1980), укр. перекладачка.

Дні пам'яті

Александровський Григорій (1873 - 1936), укр. літературознавець, театр. критик, педагог, громад. діяч.
Алчевська Христя (1882 - 1931), укр. поетка, громад. діячка.
Аркас Захарій (1793 - 1866), укр. історик, археолог. Директор Морської бібліотеки в Севастополі.
Ахматова Анна (Горенко, 1889 - 1966), рос. поетеса.

Бабель Ісак (1884 - 1941), євр. письменник.
Біляшівський Микола (1867 - 1926), укр. археолог, етнограф.
Бордуляк Тимофій (1863 - 1936), укр. письменник, перекладач.
Борецький Іов (? - 1631), укр. митрополит, письменник, перекладач.

Ведель Артем (1767 - 1806), укр. композитор.
Верлен (Verlen) Поль (1844 - 1896), франц. поет, символіст.
Винниченко Володимир (1880 - 1951), укр. письменник, політ. діяч.
Вировий Євген (1889 - 1945), укр. громад., культ. діяч.
Вишня Остап (1889 - 1956), укр. письменник.
Віда Марко Джіролямо (1485 - 1566), італ. поет.
Вітгенштейн Людвіг (1889 - 1951), нім. філософ.
Владимирський-Буданов Михайло (1838 - 1916), рос. й укр. історик.

Волкова Анна (1 - 1876), рос. хімік, перша жінка в світі, яка опублікувала дослідження з хімії.

Гарсія Лорка Федеріко (1898 - 1936), ісп. поет і драматург.

Гауптман Герхарт (1862 - 1946), нім. письменник.

Гегель (Hegel) Георг Вільгельм Фрідріх (1790 - 1831), нім. філософ.

Геродот (484 до н.е. - бл. 426 до н.е.), давньогрецький історик.

Гейне (Heine) Генріх (1797 - 1856), нім. поет і публіцист.

Грива Максим (1893 - 1931), укр. поет і сатирик.

Григорович Віктор (1815 - 1876), рос. славіст.

15.01.1826 - поблизу с. Ковалівки було розгромлено повстання укр. декабристів (Чернігівський полк).

Данилевич Василь (1872 - 1936), укр. історик, археолог.

Довженко Олександр (1894 - 1956), укр. письменник, кінорежисер, маляр.

Дорошенко Дмитро (1882 - 1951), укр. історик, публіцист, громад., політ. діяч.

Дріш Ганс (1867 - 1941), нім. філософ.

Дубровський Василь (1897 - 1966), укр. історик, громад. діяч.

Думитрашко Костянтин (1814 - 1886), укр. письменник, викладач Київської духовної академії, згодом її бібліотекар.

1876 - Емський указ - розпорядження Олександра II про заборону ввезення з-за кордону укр. книжок, видання творів укр. мовою, здійснення перекладів з іноземної мови на укр., театральних вистав укр. мовою.

Житецький Павло (1837 - 1911), укр. філолог, педагог, громад. діяч.

Заклинський Роман (1852 - 1931), укр. педагог, письменник, освітній діяч, співредактор «Бібліотеки для молоді».

Закревський Микола (1805 - 1871), укр. історик, археолог, етнограф.

Закушевський (Zakrzewski) Станіслав (1873 - 1936), польський історик, проф. Львівського ун-ту.

Зеров Микола (1890 - 1941), укр. поет, літературознавець, перекладач.

Зібрт (Zibrt) Ченек (1864 - 1931), чеський історик культури, бібліограф й етнограф.

Зубатий (Zubaty) Йосиф Їві (1885 - 1931), чеський мовознавець-індоєвропейст.

Іваненко Євген (1883 - 1941), укр. математик, проф. Укр. Високого Пед. Ін-ту в Празі.

Каманін Іван (1850 - 1921), укр. архівіст-дослідник.

Клагес Людвіг (1872 - 1956), нім. філософ.

Каргер Михайло (1903 - 1976), укр. археолог, історик, мистецтвознавець.

Катаєв Валентин (1897 - 1986), рос. письменник.

Кащенко Андрій (1858 - 1921), укр. письменник.

Ковалевська Софія (1850 - 1891), математик, проф. Стокгольмського ун-ту.

Ковнір Степан (1695 - 1786), укр. архітектор, один з творців стилю укр. барокко.

Козачинський Михайло (1687 - 1756), укр. письменник, архімандрит Видубецького монастиря.

Колас Якуб (1882 - 1956), білор. поет, прозаїк, драматург.

Короленко Володимир (1853-1921), рос. письменник.

Королів-старий Василь (1879 - 1941), укр. письменник, громад. діяч і видавець.

Котляревський Олександр (1847 - 1881), рос. славіст, етнограф, проф. Київського ун-ту.

Крупницький Борис (1894 - 1956), укр. історик.

Леонтович Микола (1877 - 1921), укр. композитор, диригент.

Лепкий Богдан (1872 - 1941), укр. письменник і літературознавець.

Лермонтов Михайло (1814 - 1841), рос. поет.

Лінниченко Іван (1857 - 1926), укр. історик.

Ліпінський Вячеслав (1882 - 1931), укр. мислитель, історик, публіцист.

Менчиць Володимир (1837 - 1916), укр. громад. діяч, книгар і етнограф.

Міцкевич (Mickiewicz) Адам (1798 - 1855), польський поет.

Могильницький Іван (1777 - 1831), укр. освітній і церковн. діяч.

Муравйов-Апостол Матвій (1793 - 1886), декабрист.

Неруда (Neruda) Ян (1834 - 1891), чеський письменник.

Островський Олександр (1806 - 1884), рос. філософ, проф. Київського ун-ту.

Пестель Павло (1793 - 1826), керівник декабристського руху в Україні.

Петлора Симон (1879 - 1926), політ. і держ. діяч, літературознавець.

Петров Микола (1840 - 1921), укр. історик.

Платонов Андрій (1899 - 1951), рос. письменник.

Потебня Олександр (1835 - 1891), укр. і рос. філолог-славіст.

Птуха Михайло (1884 - 1961), укр. демограф і статистик.

Пфейффер Юрій (1872 - 1946), укр. математик.

Рижський Іван (1759 - 1811), рос. літературознавець, філософ, перший ректор Харківського ун-ту.

Рільке (Rilke) Райнер Марія (1875 - 1926), австр. поет.

Рубакін Микола (1862 - 1946), рос. книгознавець, бібліограф і письменник.

Рилєєв Кіндрат (1795 - 1826), рос. поет, декабрист.

Савченко Федір (1 - після 1931), укр. історик.

Седерберг (Soederberg) Яльмар (1869 - 1941), швед. письменник.

Сервантес Сааведра (Cervantes Saavedra) Мігель де (1547 - 1616), ісп. письменник.

Свідзінський Володимир (1895 - 1941), укр. поет, перекладач.

Скульський Андрій (кінець XV - 1651), укр. друкар, письменник.

Смолич Юрій (1900 - 1976), укр. письменник.

Соколов Юрій (1889 - 1941), рос. фольклорист, літературознавець.

Соловей Дмитро (1888 - 1966), укр. історик, економіст, статист.

Ставроцький Кирило (Транквіліон) (1 - 1646), церковн.-освіт. діяч, поет, учений, друкар.

Старицька-Черняхівська Людмила (1868 - 1961), укр. письменниця, літ. критик, громад. діячка.

Тарановський Федір (1874 - 1936), укр. історик права.

Таранько Михайло (1887 - 1956), укр. педагог, видавець дитячої літератури.

Тарновський Василь (старший, 1810 - 1866), етнограф, громад. діяч, меценат.

Тесленко Архип (1882 - 1911), укр. письменник.

Тимофєєв-Ресовський Микола (1900 - 1981), рос. біолог.

Товстоніс Віталій (1883 - 1936), укр. прозаїк і драматург.

Трублаїні Микола (1907 - 1941), укр. письменник і журналіст.

Тютюнник Григорій (1920 - 1956), укр. письменник.

Улашин Генріх (1874 - 1956), польський мовознавець-славіст.

Ушинський Костянтин (1824 - 1871), рос. і укр. педагог.

Фермієвич Василь (1783 - 1851), перший укр. письменник на Буковині.

Фесенко Юхим (1850 - 1926), друкар, видавець.

Хайдеггер (Heidegger) Мартін (1889 - 1976), нім. філософ.

Цветаєва Марина (1892 - 1941), рос. поетеса.

Цегельська Олена (1887 - 1971), педагог, дит. письменник.

Чайковський Міхал (1804 - 1886), польський письменник.

Челпанов Георгій (1862 - 1936), укр. і рос. психолог, філолог.

Червінський Петро (1849 - 1931), громад. діяч, земський статистик.

1986, 26 квітня - Чорнобильська трагедія.

Шаровольський Іван (1876 - 1954), укр. мовознавець та історик літератури.

Шевченко Тарас (1814 - 1861), укр. поет, маляр.

Шекспір Уільям (1564 - 1616), англ. драматург і поет.

Шлемкевич Микола (1894 - 1966), укр. філософ, публіцист.

Шпенглер (Spengler) Освальд (1880 - 1936), нім. філософ.

Шугаєвський Валентин (1884 - 1966), укр. археолог.

Щербина Федір (1849 - 1936), укр. статистик, економіст, соціолог, громад. діяч.

Яшек Микола (1883 - 1966), укр. бібліограф.

Ястжембець-Козловський (Jastrzbiec-Kozłowski) Чеслав (1894 - 1956), польський поет, перекладач.

Наталія Солонська

Виставки

Тетяна Галькевич

«МІНІАВАНГАРД» ГЕОРГІЯ СЕРГЄЄВА

Понад 20 років київський художник Георгій Сергєєв є постійним відвідувачем залу естампів та репродукцій ЦНБ ім. В.І.Вернадського, що вже давно стала для цього самобутнього графіка другою творчою майстернею. Він дарує книгозбірні свої гравюри, влаштовує персональні виставки в її приміщенні (1991 та 1993 рр.). Остання експозиція, що відбила пошуки автора в авангардистському напрямі, розгорнута в читальному залі сектора естампів та репродукцій.

Георгій Олександрович народився 1944 року в с. Шевченкове на Сумщині. Ще в дитинстві захопився малюванням. Це привело до Українського поліграфічного інституту у Львові, який він успішно закінчив (1973) за фахом: художник з оформлення та ілюстрації книги. З 1971 р. Г.Сергєєв бере участь в обласних, республіканських та міжнародних художніх виставках: «Художники України - дітям», «Естамп-82», «Художник і книга», «Світова виставка

© Галькевич Тетяна Анатоліївна, Київ, 1995

художників екслібриса» (Японія) та ін.

Г.Сергєєв плідно працює в станковій та книжковій графіці, в екслібрисі. Він створив понад 500 книжкових знаків як для окремих бібліофілів, так і для міських, районних, музейних бібліотек в Україні та за кордоном. За особливі досягнення в цьому жанрі має іменну медаль Артистичного товариства св. Луки в Барселоні (Іспанія).

Вільне володіння складною графічною технікою (дереворит, лінорит, офорт) дає йому змогу втілювати свої творчі задуми в емоційно насиченій формі. Канд. мистецтвознавства О.Федорук підкреслює: «Якість стилю, вишуканість мотиву, оригінальність задуму та різноманітність ілюстративних завдань, технічна досконалість є головними достоїнствами екслібрисів Георгія Сергєєва».

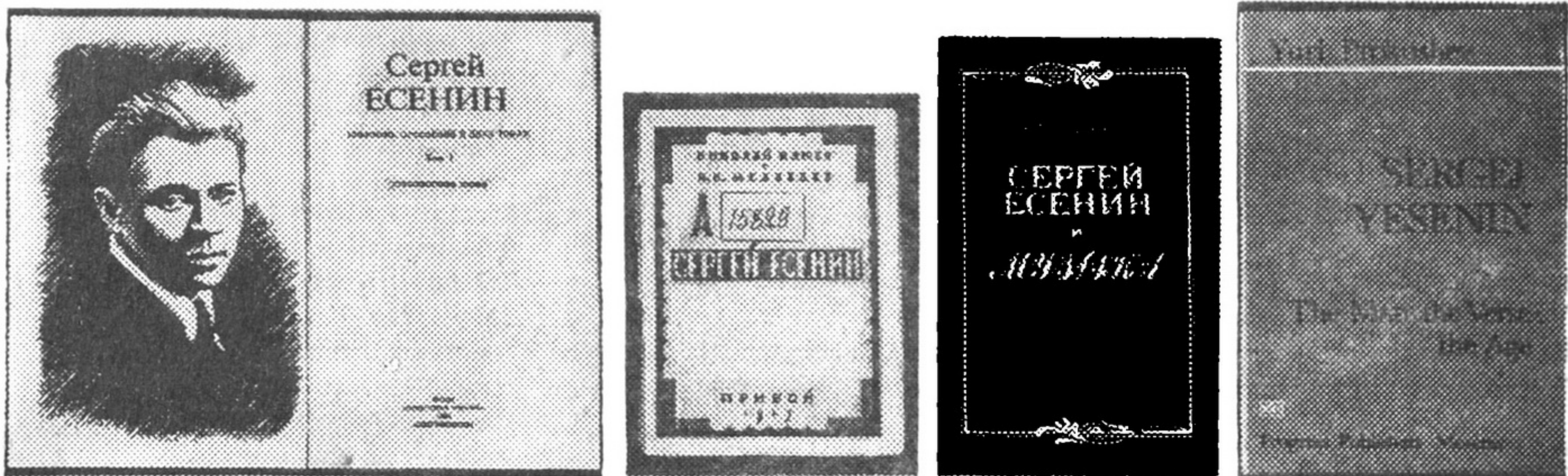
Нинішня виставка - «Мініавангард» - кардинально відрізняється від попередніх. Але чому «міні»? Як вважає сам автор, порівняно з великими картинами сучасних

авангардистів його твори справді мініатюрні. Це ніби ескізи монументальних живописних полотен, бо вони за своєю емоційною напругою та композиційною будовою можуть витримати багаторазове збільшення.

Експоновані 33 твори можна об'єднати за стилістичними ознаками в серії.

Г.Сергєєв тяжіє до підкресленої площинності, конструктивно продуманої будови, декоративності й чистоти локального кольору. Зображення окремих реальних предметів (палітра, книга, театральна маска) завжди дуже спрощені і набувають у нього певного знакового змісту.

Виставка Г.Сергєєва свідчить про його невтомний творчий пошук. Праці митця викликають непідробний інтерес у відвідувачів експозиції. І це природно - біля мініатюр відбувається активний діалог художника з глядачами.

Книжкова виставка, присвячена 100-річчю з дня народження російського поета С.О.Єсеніна (1895-1925).

Підготовлено культурно-просвітницьким центром ЦНБ. Виконавець - Валентина Мусієнко.

Тетяна Ярошенко
Тетяна Бугасова

БІБЛІОТЕКА НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

«КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКА АКАДЕМІЯ»

У XVII - XIX ст. Києво-Могилянська академія була окрасою України, духовним і культурним центром усього слов'янського світу. Тут готувалися викладачі для інших вищих шкіл, науковці, філософи, богослови, знавці мов, виростали поети, художники, музиканти, майбутні державні діячі - формувалася еліта, без якої неможливий історичний поступ нації й країни. У світлій історії Києво-Могилянської академії безумовною складовою поширення знань була бібліотека - одна з найбільших у Європі, непересічна за обсягом фондів та їх цінністю.

Досить важко визначити точну дату створення книгозбірні, але, безперечно, початок вона бере ще з часів Київської братської школи (1615). Заклав бібліотеку Петро Могила. За кілька днів до смерті він заповів Академії всю свою книжкову колекцію (2130 вітчизняних і зарубіжних видань), яку збирав протягом життя. Це стало початком доброї традиції дарування власних книгозбірень видатними діячами України, випускниками, професорами Академії та іншими доброчинцями.

На кінець XVII ст. бібліотека мала близько 3500 книжок, у тому числі видань XVI і першої пол. XVII ст. - 1813, а з другої пол. XVII ст. - 857. За каталогом, складеним професором Іринеем Фальковським, було: богословських - 525 томів, історичних - 253, філософських - 90, з риторики, поезики й граматики - 236, різних лексиконів - 69, з медицини, математики та астрономії - 76. Певне, тут переважали підручники та посібники різними мовами, передусім латиною¹. Комплектування здійснювалося за рахунок купівлі та передплати книг, періодики. Видання надходили з таких великих західноєвропейських центрів книгодрукування, як Венеція, Рим, Флоренція, Париж, Берлін, Лейпціг, Базель, Амстердам, Краків, Варшава, Вільно та ін. У 1759 р. митрополит Арсеній Могилянський виписав власним коштом для Академії французькі та російські газети, зокрема «Трудолюбивую пчелу»².

У 1768 р. при бурсі почала створюватися «особая

библіотека»³ для найбільш бідних студентів, які не мали можливості купувати книги. Її ініціатором та засновником був вихованець Академії, відомий український учений М. Бантиш-Каменський.

Бурсацька й академічна бібліотеки були об'єднані в 1780 р. (спільний фонд становив близько 12 тис. томів: словники, цінні вітчизняні й зарубіжні видання з літератури і богослов'я, історії, географії, філософії, риторики, піітики, граматики, медицини, математики, астрономії, публіцистики тощо).

У бібліотеці кілька раз траплялися пожежі. Так, у 1780 р. згоріло приблизно 9 тис. томів, у 1811 - 1 тис. томів. На кінець XIX ст. бібліотека Києво-Могилянської академії, що перейшла до Духовної академії, нараховувала 150 тис. різномовних видань — від елементарних підручників до творів стародавніх і сучасних класиків науки й культури⁴.

Закриття Духовної академії (початок 1920 р.), відомі соціально-політичні події спричинили майже повне знищення бібліотеки. За роки тоталітарного режиму більшість книжок було або втрачено назавжди, або передано до інших інституцій. Певна частина видань (книги, рукописи, стародруки) нині зберігається в ЦНБ ім. В.І. Вернадського.

У лютому 1992 р. бібліотека, як і славетна Академія, відновила свою діяльність, не маючи жодної книжки. Сьогодні її фонд становить понад 200 тис. томів, близько 400 назв періодичних видань. Це сучасна наукова та навчальна література з філософії, історії, релігієзнавства, культурології, економіки, природничих наук, мистецтва, художня література тощо. Майже 40% фонду - література іноземними мовами, передусім англійською. Є в бібліотеці цінні колекції та видання - дарунки різних фондів, установ, приватних осіб з України, США, Канади, Франції, Австралії, Польщі та інших держав світу. Маємо рідкісні й цінні видання: Требник Петра Могили: Репринтне видання 1646 р. - Канберра; Мюнхен; Париж, 1988; Острозька біблія: Репринтне видання 1581 р. - Вінніпег, 1983; Историко-культурный атлас по русской истории / Сост. Н.Д. Полонская; под ред. проф. М.В. Довнар-Запольского. - К., 1913; Релігійні містерії. - Амстердам, 1698; Грушевський М. Історія України-Руси: В 10 т. - Нью-Йорк, 1954 - 1958; Данте Аліг'єрі. Божественна комедія / Грав. Г. Доре. - 1890;

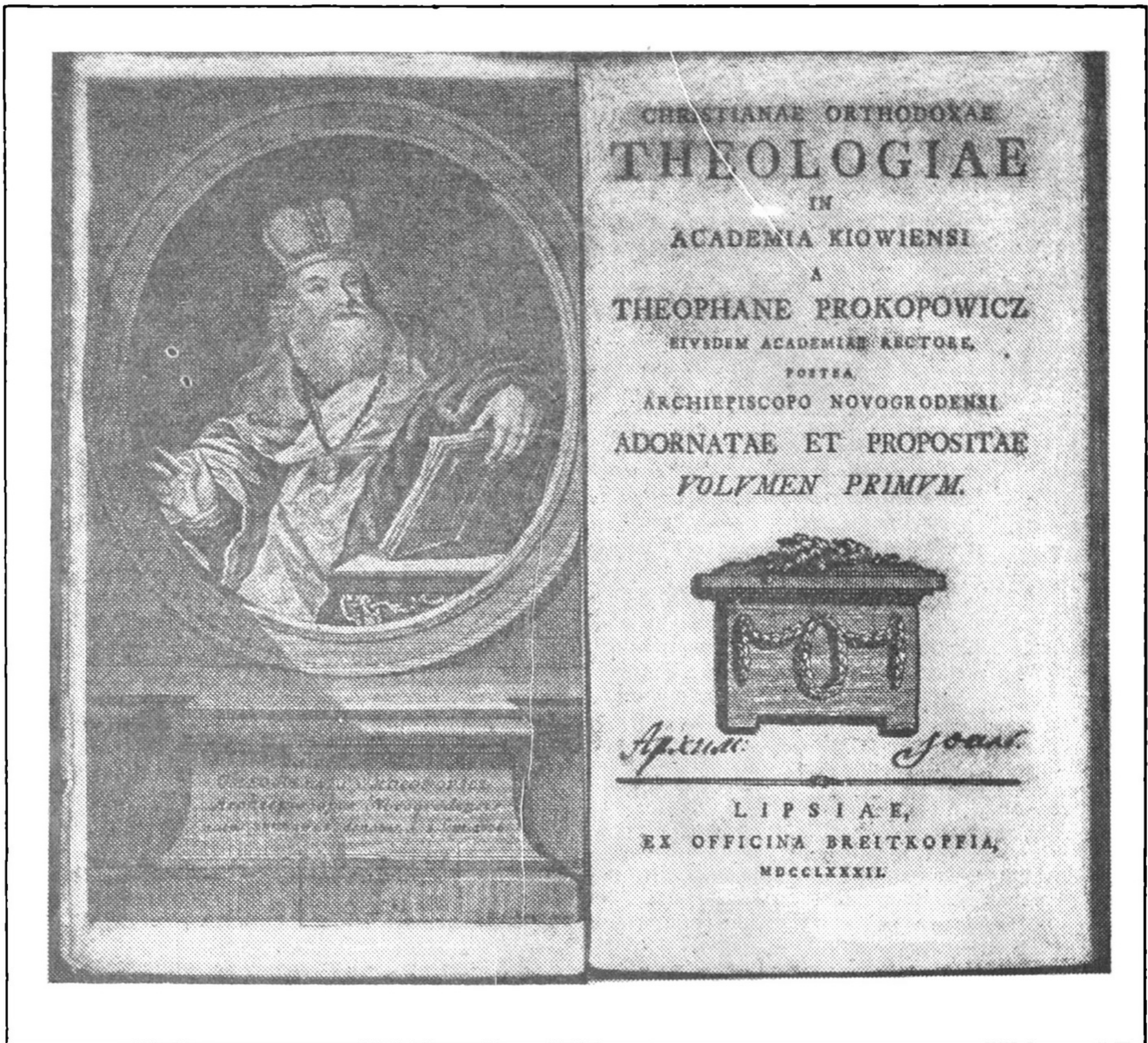
¹ *Микитась В.* Давньоукраїнські студенти і професори. - К., 1994. - С. 222.

² *Аскоченский В.* Киев з древнейшим его училищем Академией. Ч. 2. - К., 1856. - С. 302.

© Ярошенко Тетяна Олександрівна, Київ, 1995
© Бугасова Тетяна Володимирівна, Київ, 1995

³ Там само.

⁴ *Сотницько П.А.* Бібліотека Києво-Могилянської академії: Філософські джерела // Від Вишенського до Сковороди. - К., 1972. - С. 53.

Encyclopedia Americana: In 30 vol. - Danbury, 1990; Encyclopedia Britannica: In 24 vol. - Chicago; London; Toronto, 1958; The New Encyclopedia Britannica: In 32 vol. - Chicago, 1994, Encyclopedia of Ukraine: In 5 vol. / Ed. by Kubiiovyc. - Toronto; Buffalo; London, 1984 та ін.

Цінні колекції передані в дарунок В.Старицьким (Мюнхен), Ю.Паславським, Я.Головачем (обидва - США), науковцями з України В.Рінберг та В.Заїкою-Новацьким, ректором-засновником НаУКМА В.Брюховецьким, поетом Д.Павличком тощо. У формуванні фонду сучасної бібліотеки значну допомогу надали Національна парламентська бібліотека України та Бібліотека Конгресу США, Канадський інститут українських студій та Йельський університет, фундація «Сейбр» та Товариства прихильників руху в Канаді, Петра Могили та української мови ім. Т.Шевченка в Америці тощо.

За рік бібліотеку відвідують понад 70 тис. читачів, яким видається близько 120 тис. примірників. Налагоджується система оперативного інформаційного забезпечення потреб академічного та науково-дослідницького процесу в Університеті. Підготовлено

до друку науково-допоміжний бібліографічний покажчик з історії Києво-Могилянської академії, ряд методичних порад читачам. Здійснюється локальне соціологічне дослідження «Аналіз інформаційних та читацьких запитів і міра їх задоволення».

Значною проблемою, звісно, не лише для нашої бібліотеки, є комплектування фондів. Ми шукаємо прямих зв'язків з видавництвами, налагоджуємо активний книгообмін з вітчизняними та зарубіжними бібліотеками, знаходимо спонсорів для комплектування окремих видань, влаштовуємо тематичні виставки видавництв з наступним придбанням літератури за пільговими цінами тощо.

Нагальним питанням для бібліотеки є впровадження сучасних автоматизованих інформаційних технологій: реальний доступ до світових та вітчизняних інформаційних ресурсів, зокрема через INTERNET (робочі станції вже у нас встановлено), а також запровадження автоматизованої бібліотечної системи. На жаль, ринок програмних бібліотечних продуктів в Україні представлений лише кількома загальновідомими системами (ALEPH, LIBER, CDS/ISIS/m, «Библиоте-

ка 4.0», «MARC») та деякими власними розробками бібліотек. Ми прагнемо ознайомитися з найпоширенішими в світі системами (TINLIB, VTLS та ін.), щоб придбати інтегровану систему, яка б задовольняла функціональні потреби.

Основні завдання бібліотеки можна викласти так:

- підвищувати повноту, оперативність задоволення запитів читачів на основі як власних фондів та баз даних, так й інформаційних ресурсів інших бібліотек України та закордонну; інформаційно забезпечувати всі напрями науково-дослідницької та академічної діяльності Університету;
- упорядковувати комплектування фонду сучасною вітчизняною та іноземною літературою й періодикою згідно з напрямками професійної орієнтації;
- розширювати номенклатуру послуг користувачам

до рівня, відповідного сучасним закордонним університетським бібліотекам, включаючи доступ до електронних каталогів; оперативно забезпечувати довідковою літературою, надавати послуги на основі CD-ROM та засобів мультимедіа тощо;

- впроваджувати систему штрихового кодування на процеси циркуляції літератури, інвентаризації фонду та здійснити повну автоматизацію процесу реєстрації читачів, зокрема системи контролю «check-point».

Для того, щоб з Університету виходили високоосвічені люди, які б могли визначати політику держави, розумітися на економіці, відроджувати культуру, потрібна сучасна бібліотека з відповідним фондом та технічним обладнанням, яка б надавала доступ у будь-який час до різноманітних інформаційних ресурсів.

Наталія Ленченко, Людмила Литвиненко

175 років БІБЛІОТЕЦІ НІЖИНСЬКОГО ПЕДАГОГІЧНОГО ІНСТИТУТУ ім. М.ГОГОЛЯ

Науковці Ніжинського історико-філологічного інституту кн. Безбородька (НІФІ) внесли великий вклад у вивчення історії Гімназії вищих наук у Ніжині. Це був період становлення і нашої бібліотеки. Одне з кращих досліджень про неї належить першому директору інституту академіку М.Лавровському («Гимназия высших наук кн. Безбородко в Нежине (1820 - 1832). - К., 1879»). Автор подає точні відомості про започаткування бібліотеки почесним попечителем графом О.Г.Кушельовим-Безбородьком: «Ним пожертвовано прекрасну бібліотеку, що складалася переважно з класичних творів французької літератури. Вона послужила багатим підґрунтям для гімназичної, з часом лицейської, і, нарешті, інститутської бібліотеки»¹. Дарунок складався з 1877 томів, 382 назв. І надалі граф поповнював бібліотеку цінною літературою.

Його приклад не лишився без наслідування. Старший син першого директора гімназії Платон Кукольник (в інституті викладав латину), свій подарунок супроводжував такими словами: «Насмілюся запропонувати зібрання відбірних класичних творів, які належать мені, що складається з 500 томів. Я насмілюсь тішити себе надією, що хоч приношення моє не може рівнятися з численними приношеннями п.почесного попечителя, якого старанності, щедрості і турботам про благо цієї установи навряд чи знайдуться приклади не тільки в імперії, а й в усьому всесвіті; але поблажливе керівництво не відкине моєї данини, яку я в силу можливостей пропоную»².

Жителі міста та інші приватні особи подарували 677 томів, 158 томів передав уряд.

Бібліотека не була «забороненою скарбницею». «Ми там вчилися, поповнювали знання наші; іноді набували

їх з кореня, коли професор відповідної кафедри не задовольняв нашої допитливості»³, - згадував один з перших випускників гімназії письменник Н.Кукольник.

Микола Гоголь, уже в зрілому віці, познайомившись з найбільшими бібліотеками Росії та закордону, захоплено згадував «о великом множестве и ценности книг Нежинской Гимназии».

З 1832 по 1840 р., коли в Ніжині існував фізико-математичний лицей, бібліотека поповнилася ще 1850 томами.

За 35 років існування юридичного лицейу її книжковий фонд зріс до 14580 томів. Велику увагу приділяв книгозбірні Є.Стеблін-Камінський (директор лицейу в 1856 - 1866 рр.). За нього було започатковано студентську бібліотеку. В 1875 р. вона налічувала 3020 томів.

Добру пам'ять залишив по собі останній попечитель з роду Безбородьків - старший син О.Кушельова-Безбородька граф Григорій Олександрович. Він придбав для лицейської бібліотеки рукописи творів М.В.Гоголя «Мертвые души», «Тарас Бульба», «Портрет», «Ігроки», «Тяжба», «Лакейская», «Театральный разъезд», а також 32 листи Миколи Васильовича до М.Я.Прокоповича. Так було закладено підвалини рукописного відділу.

Новий етап для бібліотеки розпочався в 1875 р. відкриттям НІФІ кн.Безбородька. Потребувалася велика кількість книг зі світової та російської історії, філології, творів класиків російської та зарубіжної літератур. Ще до цієї події лицей придбав на кошти Міністерства освіти бібліотеку директора Санкт-Петербурзького історико-філологічного інституту І.Б.Штейнмана (960 томів) - твори класичними мовами, книги з історичної тематики, з міфології, літературознавства.

Варшавський університет подарував НІФІ дублетні екземпляри колекції «Polonica» (1875). У наступні роки

¹ Лавровский Н.А. Гимназия высших наук кн. Безбородко в Нежине (1820 - 1832). - К., 1879. - С.90.

² Там само. - С. 16.

© Ленченко Наталія Олександрівна, Київ, 1995
© Литвиненко Людмила Іванівна, Київ, 1995

³ Лицей князя Безбородко. - СПб., 1859. - С. 20.

на відсотки з капіталу графині Є. Суворової-Римнікської було куплено дві великі й цінні бібліотеки: професора Московського університету С.П. Шевирьова (7359 т.) та професора Лейпцигського університету Ф. Ричля (4930 т.).

Старовинні видання ХУІ - ХУІІІ ст. з богослов'я, історії, художні твори класичними мовами надійшли з Ніжинського Олександрівського грецького училища (647 томів, 254 назви). Про долю бібліотеки цього училища, яке реорганізувалося в жіночу гімназію, найбільше клопотався М. Лавровський. Він запропонував перемістити найцінніші видання до інститутської бібліотеки, на що одержав дозвіл попечителя Київського навчального округу. Книги були прийняті та інвентаризовані професором П. Люперсольським. Інститут був згодний купити бібліотеку за 300 крб., але директор училища оцінив її в 500 крб. Він намагався продати цінні книги релігійним навчальним закладам або університетам, але не знайшов зацікавлених осіб. Лише в 1888 р. бібліотеку було віддано інституту «на вічне збереження... як історичну пам'ятку»⁴, вона мала зберігатися в окремих шафах під назвою «старовинна бібліотека Ніжинського грецького училища».

Як і в Гімназійній та Ліцейській бібліотеках, обов'язки бібліотекаря НІФІ виконував один з професорів установи за невелику платню. Загальне управління бібліотекою здійснювала комісія з викладачів інституту.

Велика кількість книг, зокрема рукописів, цінних видань, потребували інвентаризації, каталогізації, визначення принципів розміщення на полицях. Щоправда, Ліцейська та Штейнманівська бібліотеки мали свій інвентар, складений за систематичним принципом, та картковий каталог.

Познайомившись зі складом книг, члени бібліотечної комісії інвентаризували їх, розмістили на полицях. У 1878 - 1880 рр. до комісії входило по одному викладачеві з кожної кафедри інституту. Вони мали перевірити систематизацію книг, їх розміщення, а також підготувати до друку систематичний каталог. На той час існувало три інвентарі: один для Шевирьовської-Ричлевської бібліотеки, другий - для книг Ліцейської, Штейнманівської, Варшавського університету та Інститутської, третій - для колекції Грецького училища.

Копітка робота по звірці наявних книг з інвентарями та їх систематизація завершилася у 1880 - 1884 рр. виданням систематичного друкованого каталогу. Він складався з 11 розділів, вказував шифри книг, кількість екземплярів кожного видання. Був доступний усім читачам, знаходився «в кабінетах професорів і в камерах студентів»⁵. Прикро, що зараз немає жодного примірника цього каталогу, адже він був би незамінним посібником для вивчення рідкісних фондів.

Бібліотека розросталася, і ревізія влітку 1891 р. дійшла висновку про необхідність її реорганізації. Було надане нове приміщення в південному крилі інституту (шість кімнат, одна - для читального залу).

Реорганізацією бібліотеки займалася комісія. Було закуплено частину нових меблів, шафи розставили в два яруси, верхній обладнали нерухомими драбинами.

За основу розстановки фонду було прийнято не систематичну, як раніше, а формальну «кріпосну систему». Книги отримали нові шифри. Ключем до пошуку літератури став алфавітний каталог.

Були вироблені правила користування бібліотекою і читальним залом. Якщо раніше студентам зовсім не видавалася література «для легкого читання», а також та, що не відповідала темам їхньої наукової роботи, то відтоді ці книги вони без обмеження могли отримати в читальному залі. Крім каталогу, тут розміщувався довідковий фонд, бібліографічні покажчики.

Принцип організації бібліотеки, розстановки фонду, створення довідково-бібліографічного апарату викладений інспектором інституту А. Добіашем у праці «Заметка об основной библиотеке Историко-филологического института кн. Безбородко, составленная по случаю реорганизации библиотеки» (Нежин, 1895, 39 с.). Вболіваючи за долю бібліотеки, автор намагався передати всі нюанси реорганізації, щоб полегшити роботу майбутнім працівникам, які зможуть «підтримати те, що знайдуть корисним, правильним і простим, рівно як і замінити друге, що знайдуть, може бути, складним і менш практичним»⁶.

До речі, зараз бібліотека НІФІ побудована за тими самими принципами. У 1964 р. було введено систематично-алфавітну розстановку книг, але тільки щодо нових надходжень.

Для повнішого і якіснішого комплектування радилися з видавцями книг, зокрема з Брокгаузом і Ефроном. Фонд поповнювався за рахунок придбання цінних приватних зібрань, видань, що купувалися в місцевих та київських книгарнях. Надходили й дарунки. Одержували також наукові записки університетів та наукових установ Росії. В свою чергу, ніжинська вища школа надсилала в університети Росії та зарубіжні країни «Известия Нежинского Историко-филологического института кн. Безбородко» та «Сборник Историко-филологического общества при институте кн. Безбородко». Здійснювався книгообмін з Францією, Англією, Німеччиною, США. В 1910 р. 13 томів «Известий Нежинского Историко-филологического института» експонувалися на художній виставці в Нью-Йорку.

Рукописний фонд бібліотеки був невеликий (близько 100 од.зб.). Основу його склали 52 рукописи, що надійшли разом з бібліотекою професора С. Шевирьова. Перший короткий опис найцінніших в історико-культурному відношенні рукописів було зроблено у 1895 р. професором інституту Є. Петуховим, детальніше описано й систематизовано професором М. Сперанським у 1990 - 1901 рр. у 2-х томах⁷ (у 1941 р. рукописи передано до ЦНБ ім. В.І. Вернадського).

Поповнювалася бібліотека книжковими зібраннями професорів інституту. У 1910 р. надійшло 515 книг з історико-філософської тематики К. Радченка, а також книги з приватної колекції Б. Яцемирського.

Після 1917 р. було визначено штат бібліотекарів (п'ять осіб). Ніжинський інститут народної освіти, а потім і педагогічний інститут було занесено до списку закладів, яким надсилався обов'язковий примірник

⁶ Там само. - С. 15-16.

⁷ Петухов Е.В. Заметки о некоторых рукописях, хранящихся в библиотеке Историко-филологического института кн. Безбородко. - К., 1895. - 28 с.; Сперанский М.Н. Описание рукописей библиотеки Историко-филологического института князя Безбородко в Нежине. - Т. 1-2. - Москва; Нежин, 1900 - 1901.

⁴ Автономов Н. Страничка из истории библиотеки Нежинского Александровского греческого училища и Института кн. Безбородко. - Нежин, 1913. - С. 15.

⁵ Добіаш А. Заметка об основной библиотеке Историко-филологического института князя Безбородко, составленная по случаю реорганизации библиотеки. - Нежин, 1865. - С. 13.

усіх видань Радянського Союзу. Книжковий фонд став швидко зростати і вже наприкінці 1924 р. нараховував 113600 томів книг.

У 1939 р. бібліотека придбала книги професора В.Резанова - 610 томів з історії російської та світової літератур. Від професора І.Бережкова надійшло 560 томів.

У 1941 р. інституту було передано бібліотеку професора І.Турцевича, 913 книг, переважно видань з історії стародавньої Греції та Риму грецькою і латинською мовами, а також книги з історії Західної Європи - французькою, німецькою, англійською. Книжковий фонд зріс до 300 тис. екземплярів.

У роки фашистського поневолення бібліотеку зберігали її директор Н.Наркевич та бібліограф З.Константинова. Але близько 100 тис. книг (підручники, деякі томи енциклопедій, програми, журнали, брошури), винесені за розпорядженням німецької комендатури до приміщення міської бібліотеки, загинуло. Тікаючи з міста, окупанти спалили міську бібліотеку. Було заміновано і книгозбірню педінституту, але фашисти не встигли висадити її в повітря.

Уже 20 вересня 1943 р. бібліотека запрацювала знову. Поділилася своїми фондами з Чернігівським, Куйбишевським, Ярославським педагогічними інститутами, а інші вузи допомогли їй.

Не припинився і потік благодійницьких дарунків. Любовно зібрані приватні бібліотеки професорів педінституту поповнювали фонди бібліотеки. Випускник, доцент і завідувач кафедру російської мови П.Іванов подарував близько 1000 книг. Понад 200 книг надійшло в дарунок від відомого вченого, академіка, вихованця ІФІ М.Державіна (видання з всесвітньої історії та слов'янської філології, повне зібрання праць самого Миколи Севаст'яновича).

Родина професора Таганрозького педінституту М.С.Антошина, який у повоєнні роки працював у Ніжинському педінституті, подарувала 613 книг з російської та слов'янської філології. Цінним поповненням фонду став подарунок видатного вченого-славіста з Ленінграда, колишнього випускника ІФІ В.В.Данилова.

У 70-ті роки виникла необхідність удосконалити довідково-бібліографічний апарат бібліотеки. Докорінної переробки потребував систематичний каталог. Для його редагування було створено комісію, яка проаналізувала всі відділи каталогу. Здійснювалася рекаталогізація, деталізувалися рубрики, підрубрики, систематизувалися книги, що викликали сумнів - вони переглядалися «de visu», уточнювалися шифри.

На сучасному етапі склалася типова для вузівських бібліотек система обслуговування читачів, довідково-бібліографічного апарату, організації фондів. У структурі бібліотеки відділи: обслуговування, комплектування, обробки літератури та організації каталогів; інформаційно-бібліографічний та відділ книгозбирання. До послуг читачів чотири читальних зали на 390 місць і два абонементи (студентський та наукових працівників). Крім того, викладачі та студенти користуються невеликими бібліотеками 26 кафедр. Усього обслуговується понад 14 тис. читачів, яким видається більше 800 тис. екземплярів різноманітних видань.

Система каталогів та картотек широко і всебічно відбиває книжковий фонд, його підсобні частини, періодичні видання. Алфавітний каталог, створений у дореволюційний час, відображає місцезнаходження

рідкісних і цінних видань, розміщених за кріпосною системою. Крім того, є два читацьких і службовий алфавітні каталоги та систематичний каталог на весь фонд, включаючи і дореволюційні видання та систематичні каталоги на підсобні фонди відділів.

У 1984 - 1986 рр. ДБА переведено на таблиці ББК.

Інформаційно-бібліографічний відділ здійснює, крім традиційного бібліографічного обслуговування, наукову роботу. Спільно з кафедрою російської літератури інституту підготовлено та видано бібліографічні покажчики: «Школьный учитель» (Нежин, 1981, 53 с.) та ін.

Цінним посібником для науковців та студентів інституту буде підготовлений до його 175-річчя бібліографічний покажчик «Викладачі ніжинської вищої школи. 1820-1920».

Інформаційно-бібліографічний відділ готує бібліографічні списки літератури на допомогу навчальній та науковій роботі (щорічно понад 20). Пропагується література з питань національного відродження, краєзнавства. Складено біобібліографічні списки літератури: «Письменники Чернігівщини - жертви сталінських репресій», «Митці й літератори Ніжинщини - представники української діаспори» та ін. Ведуться краєзнавчі картотеки: «Чернігівщина» та «Ніжинщина», «Ніжинський педагогічний інститут ім.М.В.Гоголя в минулому і тепер», «Картотека друкованих праць професорсько-викладацького складу інституту» тощо.

На індивідуальне обслуговування за системою ВРІ взято 25 тем та стільки ж індивідуальних абонентів. Їм видається понад 1000 назв інформаційних джерел.

Велике значення надається бібліотечно-бібліографічній орієнтації студентів. На перших курсах усіх факультетів (з 80-х років) провідними спеціалістами бібліотеки читається курс «Основи інформатики, бібліотекознавства та бібліографії».

Бібліотекарі прагнуть до максимального повного й оперативного задоволення запитів, до високої культури обслуговування. Читачі віддають перевагу таким його видам, як попереднє замовлення, бронювання літератури в читальних залах, тематичний її підбір.

Значна культурно-просвітницька робота. Щорічно влаштовується 120 тематичних книжково-ілюстративних виставок, організовуються літературні вечори, читацькі конференції, диспути, презентації книги, зустрічі з поетами, письменниками, вченими, політичними діячами.

Освоєнню книжкового фонду сприяють виставки на яких щорічно експонується близько 2000 книг, дні інформації, дні кафедри. Читачів щомісячно повідомляють про нові надходження.

Фонд бібліотеки перевищує 850 тис. екземплярів і являє собою значну наукову та культурну цінність. У минулі роки він щорічно поповнювався на 24 тис. екземплярів, виписувалося понад 300 назв періодичних видань. В останній час через брак коштів зростання масиву уповільнилося. У 1994 р. одержано 5945 книг, брошур, журналів. Кількість нових надходжень зменшилася більше, ніж у три рази. Це спричинює старіння фонду, прогресує зношеність навчальної літератури, погіршується книгозабезпеченість читачів науковою та навчальною літературою.

Але продовжується традиція благодійницьких пожертвувань. У 80-ті роки надійшли книги з приватних бібліотек доцентів інституту А.Батурського та М.Красильника, цінний подарунок одержано від колишніх жителів міста М.Баскіна та Н.Зелепухи

(рідкісні видання окремих творів українських письменників - В.Винниченка, Г.Григоренка, О.Стороженка, К.Поліщука та ін.).

Нотний відділ бібліотеки поповнився за рахунок дарунка нашого земляка, а нині жителя Санкт-Петербурга Б.Максименка (рідкісні видання музичних творів українських, російських та зарубіжних композиторів минулого).

Особливо багато книг дарує товариство «Просвіта» Ніжинського педінституту. Надходять книги і від гостей з української діаспори. Нещодавно Яр Славутич, професор Українського Вільного Університету в Мюнхені, подарував власні поетичні збірки та літературознавчі праці. Свої твори подарували І.Качуровський, Ольга Мак, П.Одарченко.

З метою ознайомлення студентського загалу та професорсько-викладацького складу з книжковими багатствами бібліотеки створено музей рідкісної книги. У двох невеликих залах експонується понад 2000 книг, серед яких багато раритетів та цінних видань.

На основі фондів бібліотеки та кафедри світової літератури створюється Всеукраїнський науково-методичний гоголівський центр, який розмішуватиметься в бібліотеці. Проводяться міжнародні конференції, вийшли наукові збірники: «Гоголь и современность: творческое наследие писателя в движении эпох» (К., 1983); «Наследие Н.В.Гоголя и современность» (Нежин, 1988).

Продовжуючи давні традиції, науковці інституту

вносять достойний вклад у гоголіану. Рідкісний фонд видань творів М.В.Гоголя та літературу про нього має і бібліотека. До центру ввійдуть викладачі інституту, наукові інтереси яких пов'язані з Гоголем, та досвідчені працівники бібліотеки. Ведеться копійка робота по добору з фондів бібліотеки видань різних років творів письменника, наукової літератури про його життєвий і творчий шлях, створюється довідковий апарат. Планується книгообмін з бібліотеками України та СНД. Відсутні наукові праці доукомплектовуватимуться ксерокопіями. Нещодавно надійшло до центру нове 9-томне видання творів М.Гоголя з Росії.

Встановлено контакти бібліотеки з Грецією. У вересні 1993 р. Ніжин уперше відвідав професор богослов'я Яннинського університету Христос Ласкадіс. Його інтересували культурно-історичні цінності грецьких поселень в Україні, зокрема в Ніжині, рідкісні видання грецькою мовою. Він ознайомився з цією літературою, знайшов чимало видань, яких немає в Греції, а також подарував 41 екземпляр видань наукових записок Яннинського університету грецькою мовою.

Бібліотека встановила зв'язки з Одеським філіалом Фонду грецької культури. Туди надіслано відомості про фонди бібліотеки грецькою мовою.

Успіхи бібліотеки - заслуга невеликого працелюбного колективу, який зберігає і примножує традиції. Серед її співробітників багато ветеранів. Свій великий досвід і знання вони передають молодій зміні.

О.Почкутова

50 років НАУКОВІЙ БІБЛІОТЕЦІ УЖГОРОДСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Наукова бібліотека УЖДУ - найбільша в Закарпатській області. За цінністю книжкових фондів вона є також однією з визначних бібліотек України.

Свою діяльність вона розпочала у жовтні 1945 р. Формувати фонди допомагали бібліотеки різних навчальних закладів та універсальні, які безкоштовно надсилали зі своїх фондів навчальну, наукову, суспільно-політичну та художню літературу. Поповнювалися фонди і за рахунок щорічного збільшення асигнувань.

Ще з 1948 р. бібліотека починає отримувати обов'язковий примірник за профілем університету, що значною мірою сприяло повноті комплектування науковою літературою. В 1954 р. було передано фонди колишнього педінституту, в 1988 р. - літературу будинку політосвіти.

На збагачення фондів впливає активний вітчизняний і міжнародний книгообмін. Від 63,6 тис. прим. книг (1946) книжковий масив нині сягнув за 1, 5 млн. прим. книг, брошур, періодичних видань на 24 мовах світу.

У фондах бібліотеки зберігаються цінні й унікальні видання як вітчизняного, так і зарубіжного книгодрукування. Серед них - 24 інкунабули, велика колекція палеотипів, прижиттєве видання граматики

М.Ломоносова, велика кількість латинських рукописів, старовинних грецьких та інших книг. Є також одна зі старовинних рукописних книг Закарпаття «Минея» (1556).

Відділ «Карпатика» зберігає рукописи закарпатських письменників О.Духновича, М.Лучкая, А.Коцака та інших, які користуються великим попитом читачів.

Обсяг роботи бібліотеки з кожним роком збільшується. Зростання контингенту вузу зумовлює зростання кількості читачів, відвідувань, книговидачі. Якщо в 1946 р. було 100 читачів, то протягом 1994 р. структурними підрозділами бібліотеки обслуговано понад 40 тис. студентів, аспірантів, науковців університету, творчої інтелігенції міста, спеціалістів народного господарства, науки, культури, освіти області. Книговидача становить понад 1 млн. прим.

Найінтенсивніший період розвитку бібліотеки припадає на 70 - 90-ті роки. Активно поповнюються фонди наукової та навчальної літератури, щорічно надходять 35-40 тис. прим. книг та журналів. У 1983 р. НБ було віднесено до вищої категорії бібліотек. За свою роботу вона неодноразово нагороджувалася почесними грамотами.

У структурі бібліотеки організовано нові підрозділи, де активно використовуються найсприятливіші форми та методи обслуговування читачів: групове та диференційоване обслуговування, відкритий доступ до

літератури. Створено галузеві відділи підручників. Функціонують вісім абонементів, десять читальних залів, кафедральні бібліотеки, довідково-бібліографічний відділ, ксерокс, апарати для читання мікрофільмів та мікрофіш.

Удосконалюється довідково-бібліографічний апарат. Книжковий фонд відбивається у системі каталогів та картотек.

У довідково-бібліографічному відділі ведеться головна систематична картотека статей, тематичні картотеки: «Праці науковців УжДУ», краєзнавча картотека, «Нові художні твори по назвах, надруковані в літературно-художніх журналах» та ін.

Для кращої інформаційної орієнтації читачів з 60-х років проводяться заняття з основ бібліотекознавства, бібліографії та інформатики для першокурсників усіх форм навчання. Запроваджено такі способи інформації: місячник першокурсника, місячник дипломника, дні кафедр, дні спеціаліста. Постійно подається інформація про нові надходження літератури в багатотиражку «Ужгородський університет».

Керівний склад вузу одержує інформацію з питань науки, освіти, вищої школи по системі ДОК. Спільно з відділом НТІ університету його спеціалісти інформуються по системі ВРІ. Бібліотека регулярно направляє керівництву вузу бюлетені «УжДУ в пресі», рекомендаційні списки літератури з актуальних тем.

Підготовлено й видано ряд бібліографічних покажчиків. Серед них: «Юрій Іванович Венелін-Гуца (1802 - 1839)», «Хунгарологія в Ужгородському університеті», «Основні друковані праці викладачів та співробітників Ужгородського університету (1946 - 1990)», «Професор Штернберг Яків Ісакович (до 70-річчя від дня народження)», «Голодомор 1932 - 1933 рр. на Україні», «О. В. Духнович (1803 - 1885)». Останній - спільна праця бібліографів НБ УжДУ та обласної універсальної наукової бібліотеки.

НБ УжДУ славна не тільки своїми фондами та добрими традиціями в організації роботи з обслуговування читачів, а також своїм колективом висококваліфікованих працівників (у штаті - 70 осіб), де

працює чимало самовідданих ентузіастів, справжніх знавців книг. Найголовніша мета - активна участь у підготовці національних кадрів.

Бібліотека підтримує контакти з просвітницькими товариствами, зокрема крайовою організацією «Просвіта». Широкою популярністю користуються у читачів клуби за інтересами («Сузір'я», клуб молоді сім'ї «Дует»), що працюють при студентських гуртожитках. Там проводяться літературні вечори, читацькі конференції, зустрічі з цікавими людьми краю, організовуються презентації книг.

Нині постають нові відповідальні завдання. Переглядаються, вдосконалюються форми й методи роботи, суттєві зміни відбуваються в довідково-бібліографічному апараті бібліотеки, її фондах, системі обслуговування.

Але коштів на придбання літератури мало. Якщо протягом десятиліть бібліотека одержувала щорічно до 40 тис. прим. книг, то за останні три роки — 7-9 тис. Значна частина цієї кількості надходить через вітчизняний та міжнародний книгообмін, дарується науковцями вузу, різними організаціями. У 1994 р. від Національної бібліотеки ім. Сечені (Угорщина) надіслано 80 періодичних видань з бібліографії, літературної критики, історії. Надійшло багато книг з Вроцлавського університету (Польща). Це наукові праці вузу з різних серій: математика, фізика, історія, філологія.

Наукова бібліотека УжДУ розташована в приміщенні корпусу колишнього кафедрального собору - пам'ятки архітектури XVIII ст. Виділено й додаткову площу - 1000 кв.м, що дало змогу трохи розвантажити основне книгосховище, поліпшити умови праці читачів та працівників бібліотеки. Але це не розв'язало проблему.

Затверджено проект будівництва нового корпусу бібліотеки.

Її колектив, враховуючи сучасні умови, продовжує пошуки та впровадження нових форм і методів діяльності, робить усе можливе для збереження цінних і унікальних видань, дбає про майбутнє піднесення бібліографічної та інформаційної роботи, підвищення культури обслуговування читачів.

Ольга Згурська

Світлана Науменко

50 років ІВАНО-ФРАНКІВСЬКІЙ ОБЛАСНІЙ НАУКОВО-МЕДИЧНІЙ БІБЛІОТЕЦІ

Серед обласних наукових медичних бібліотек нашої країни Івано-Франківська ОНМБ займає особливе місце. Ця школа передового досвіду з питань організаційно-методичної роботи прислужилася багатьом бібліотекарям не лише України, а й інших республік колишнього Союзу.

Початки становлення бібліотеки сягають 1945 р., коли Станіславський обласний відділ охорони здоров'я одержав від Наркомату здоров'я України штатний розпис з двох осіб на обласну медичну бібліотеку. На

підставі цього документа й було видано наказ про організацію ОНМБ.

Ядром фонду стала література Станіславської обласної лікарні, а також передана Харківською державною науковою медичною бібліотекою та закуплена в приватних осіб. На кінець 1945 р. в бібліотеці нараховувалося 1637 прим. книг та журналів. Обслуговувала вона 127 спеціалістів. Першим директором бібліотеки була М. Володкіна.

Тісне, непристосоване приміщення міської поліклініки, в якому розміщувалася тоді бібліотека, обмаль спеціальної літератури не сприяли високоякісній

роботі, однак працівники всі зусилля спрямовували на накопичення фонду медичної літератури та задоволення запитів своїх, поки що нечисленних, читачів.

У ті часи починає формуватися мережа медичних бібліотек. 1947 року вони організовуються в Івано-Франківському і Коломийському медичних училищах та Івано-Франківській обласній клінічній лікарні, а через три роки — при центральних лікарнях у Верховинському, Надвірнянському, Косівському, Яремчанському та інших районах.

На початок 70-х років у лікарнях області вже функціонує понад 50 бібліотек, 43 з них стали філіалами ОНМБ, що виробила постійнодіючу систему підвищення фахового рівня, спрямовану на зростання професійної майстерності працівників медбібліотек. Сучасні форми її методичної роботи вмістили досвід і традиції минулих років.

У 1971 р. фонд ОНМБ налічував 137 тис. прим., яким користувалися близько п'яти тис. медиків Івано-Франківщини. Для медпрацівників села організовуються бібліотечні пункти, пересувки, широко використовуються міжбібліотечний та заочний абонементи. З кожним роком збільшується їх кількість, зростає фонд (у 1994 р. - 221 тис. прим.).

Фонди бібліотеки відбиваються в інформаційних бюлетенях нових надходжень, бібліографічних списках, широко експонуються на книжкових виставках, днях інформації та фахівця, на науково-практичних конференціях, засіданнях лікарських товариств.

До послуг читачів - ДБА (каталоги, картотеки, бібліографічні покажчики), сучасні форми обслуговування. Є копіювальна техніка, створюється електронний каталог.

Активно працює інформаційна служба. Тематика читацьких запитів найрізноманітніша: тут і питання страхової медицини, організації та управління охорони здоров'я, нових методів діагностики, спеціалізованої медичної допомоги тощо.

Колектив бібліотеки працює у тісній співдружності з медиками міста та області, зокрема з обласним Управлінням охорони здоров'я. Жодне засідання колегії, оперативка чи конференція не проходять без участі бібліотеки, яка проводить огляди літератури, аналізи читання, звітує про роботу. В свою чергу, на заняттях школи передового досвіду ОНМБ завжди присутні представники Управління. Вони доповідають слухачам школи про стан і перспективи охорони здоров'я регіону, аналізують проблеми й досягнення, розвиток бібліотечно-інформаційних служб у лікувальних закладах та ін.

Колектив ОНМБ - творчий і дружний. Традиційно тут влаштовуються обласні конкурси «Кращий за професією», молоді спеціалісти посвячуються у бібліотекарі. Компетентність, оперативність, доброзичливість у ставленні до читачів - також традиція в роботі ОНМБ. Так уже заведено, що для задоволення читацьких вимог тут робиться все можливе.

Лариса Валєєва

50 років БІБЛІОТЕЦІ УКРАЇНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ЛІСОТЕХНІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Львівська лісова школа, лісовий факультет Львівської Політехніки, лісогосподарський факультет Львівського лісогосподарського інституту заклали міцні традиції лісівничої науки й освіти на західних землях України, дали можливість порівняно швидко організувати на якісно високому рівні Львівський лісотехнічний інститут (ЛЛТІ), який нині отримав статус Українського державного лісотехнічного університету. В цьому році він відзначає своє 50-річчя.

Здійснимо невеликий екскурс в історію. На лісовому факультеті Львівської Політехніки в 1940 р. було створено вісім кафедр. Наукова продукція працівників факультету - підручники, монографії, наукові статті - надходили в діючу при ньому бібліотеку. Її фонди поповнювалися також навчальною літературою, авторами якої були вчені з Ленінградського, Московського, Київського, Харківського лісогосподарських інститутів.

1 вересня 1945 р. було створено науково-технічну бібліотеку ЛЛТІ з трьома працівниками (фонд 5729 прим.). Допомагали його організувати Ленінградська лісотехнічна академія, Білоруська академія сільського господарства, Новоолександрівський інститут сільського господарства та лісівництва (нинішній Харківський сільськогосподарський інститут) та ін.

Основою фонду стали книги бібліотеки крайової школи лісового господарства. Після заснування ЛЛТІ частину галузевої літератури було передано в НТБ інституту. З рідкісних видань були тут праці першого директора крайової лісової школи *Г. Стшелецького* (*Рубки лісу*. - Вид. 2-е. - Львів: Губринович-Шмідт, 1889. - 298 с.; *Ліс в природному стані*. - Львів: Губринович-Шмідт, 1874. - 184 с.; *Ліси та лісівництво в Галиції в ХІХ столітті*. - Львів: Друкарня польська, 1900. - 73 с.; та ін.).

У фонд НТБ ЛЛТІ було передано дуже рідкісну й цінну книгу *Карла Хеппе* «Зразок або практичні поради по розведенню лягавих собак для мисливців на олені» (1751 р., написана готикою), колекцію Яна Малецького - члена Лісового товариства, комісара лісової інспекції в Новому Сончі (Польща). Більшість його зібрання - це книги з лісівництва, словники, енциклопедії. На них є власний екслібрис і штамп «Подарунок інженера Я. Малецького». В колекції є дуже цікаві видання, зокрема: *Бургсдорф Ф. Лісовий манускрипт: загальна наука, теорія, лісова практика для власників лісів та їх лісничих / Перекл. з нім.* - Т. 1-2. - Перемишль, 1808-1810 (польською м.); *Фюрст Г. люстрована лісова та мисливська енциклопедія*. - 2-е вид. - Берлін, 1904. - 916 с.: іл. (нім.); *Брем А. Е. Життя тварин: Загальні відомості про тваринний світ*. - 3-е вид. доп. - Т. 1-10. - Лейпціг, Відень, 1890 - 1893 (нім.)

Є в зібранні й книги, написані самим власником: *Спогад про екскурсію до Швейцарії в 1909 р.* - Львів, 1911 (польською мовою); *Ліси та лісівництво в Польщі* (Варшава, 1928), подарована автором з дедикацією: «Вельмишановному панові Прем'єру Ради Міністрів, професору Казіміру Бартлю з глибокою пошаною».

Фахівців з деревознавства може зацікавити *Каталог Нердлінгера «Поперечний розріз ста деревних порід»* (Штутгарт, 1890). До нього додаються зразки зрізів різних порід дерев на окремих листах (зберігаються в спеціальній коробці).

Потрапили у фонд НТБ і книги з приватної бібліотеки професора Харківського університету М. Криштафовича. Найцікавіша для фахівців: *Гартіч Р. Исследование хода роста запаса дубовых насаждений Спессарта и качества дубовой древесины* (Пер. с нем. Н. Бурового) - Варшава, 1897.

Цю книгу було подаровано самому М. І. Криштафовичу перекладачем, про що свідчить напис на титульному листі книги.

Є у фонді тритомний довідник - опис польської флори (Варшава, 1776), автором якого був Ян Кшиштоф Клюк (відомий у Польщі професор, доктор суспільних та філософських наук, ксьондз).

Першим директором бібліотеки була Т. Мещеркіна (1945 - 1949).

Після 1949 р. директорами в НТБ працювали: В. Зевін, Н. Аверіна, Л. Галушко, С. Наумов, І. Березіна, О. Стукова, Л. Захарчишин, з 1987 - Л. Валеева.

У 1946 р. книгосховище бібліотеки займало три кімнати. Був і читальний зал на 100 місць. У 1955 р. в НТБ працювало вже 12 працівників, збільшився й фонд та кількість читачів. У 1957 р. бібліотека отримала нове приміщення - триповерховий будинок з просторими читальними залами й абонементами. Книжковий фонд становив 115 911 прим. НТБ отримувала 222 назви вітчизняних журналів і 26 назв газет. Фонд іноземної літератури дорівнював 2837 прим.

Завдяки бібліографу В. Трушу було знайдено в бібліотеках Львова і передано в НТБ багато галузевої іноземної літератури, зокрема рідкісний комплект іноземних журналів (понад 100 назв), серед них одні з найстаріших у Європі - «Сільван».

Бібліотека постійно поповнює свої фонди, здійснюючи книгообмін з багатьма вітчизняними та зарубіжними установами.

З 1990 р. НТБ отримує учбову літературу з українсько-американського товариства «Світло» (114 підручників). Цінним придбанням для бібліотеки стали *Енциклопедія Британіка в 33 томах* (надійшла з США як гуманітарна допомога), *Тлумачний словник Вебстера* тощо.

З появою в бібліотеці комп'ютера, розроблено дві сервісні програми: «Учбова картотека» та АРМ «Каталог». Створено базу даних усіх підручників та посібників. Сервісна програма «Інформаційна картотека» розрахована на роботу з довідково-інформаційною картотекою праць співробітників УкрДЛТУ за всі роки його існування. Створюється база даних для цієї програми.

Функціонують кафедральні бібліотеки, дві пересувні: на кафедрах екології, устаткування інструментів та в заповіднику «Розточчя».

У НТБ постійно влаштовуються Дні інформації, проводяться «Тижні кафедр», традиційні щорічні Шевченківські та Пушкінські свята поезії. З 1987 р. ведуться заняття з першокурсниками з бібліотечно-

бібліографічної орієнтації. Здійснюється і наукова робота. Вивчається забезпеченість студентів підручниками та навчальними посібниками, аналізуються замовлення НТБ на учбову літературу та виконання цих замовлень бібліотекарем, використання учбової літератури (написаної науковцями УкрДЛТУ), читацький попит на окремі підручники, публікації, навчальні посібники, запити по МБА, попит на періодичні видання, відмовлення на літературу, питання збереження книжкового фонду тощо. У 1992 р. дослідженням «Читацький об'єкт і споживач інформації» займалися всі відділи НТБ, що сприяло вдосконаленню інформаційного забезпечення навчального процесу і розвитку наукового потенціалу на факультетах. Було перевірено фонд з метою виявлення стародруків вітчизняної та іноземної літератури, в результаті було знайдено 4 іноземних стародруки, виданих до 1880 р., і 34 бібліографічно рідкісні вітчизняні книги, видані до 1900 р.

Для поліпшення обслуговування читачів та комплектування фондів НТБ було розроблено і запропоновано користувачам анонімну анкету. Результати дослідження проаналізовані й узагальнені.

З 1987 р. в НТБ працює клуб книголюбів «У світі прекрасного», де відбуваються цікаві масові заходи, літературні та тематичні вечори, зустрічі з цікавими людьми.

Структура сучасної НТБ складається з чотирьох відділів, семи секторів. Працює 4 читальних зали на 210 місць. Крім загального та наукового читальних залів, є ще 2 галузевих - у гуртожитку та учбовому корпусі. Діє два абонементи - навчальної і художньої літератури.

До 50-річчя УкрДЛТУ підготовлено до друку бібліографічні покажчики праць учених закладу: І. Батіна, А. Яцюка, Н. Білої, Б. Гастева, М. Горшеніна, С. Шевченко, Ю. Третьяка.

Фонд НТБ на 1.01.95 р. становив 409 906 прим., у тому числі книг - 350 381 прим. Фонд навчальної літератури дорівнює 151 126 прим. (підручників - 73 822 прим. і навчальних посібників - 77 304 прим.). За єдиним читацьким квитком НТБ обслуговує 5 505 читачів, у тому числі 4300 студентів. Книговидача становить 428 860 прим.

З 1992 р. НТБ працює за комплексною програмою виховання студентської молоді на традиціях українського народу, національної культури та духовності, згідно якої і проводяться всі масові заходи.

Чимало в нас і проблем. Це: забезпечення НТБ сучасними технічними засобами, електронно-обчислювальною технікою, створення єдиного в нашому університеті інформаційного центру на базі НТБ, нові книгосховища. Треба запровадити в дію комплекс заходів, спрямованих на збереження книжкових фондів, запобігання читацької заборгованості. Необхідно розв'язати питання про надання коштів на передплату галузевих періодичних видань з інших країн, включення НТБ до списку обов'язкової розсилки платного примірника видань, що виходять у країнах СНД за профілем нашого університету як єдиного в Україні лісотехнічного вузу, отримання валютних видань та ін.

Своє завдання на майбутнє НТБ бачить і в подальшому сприянні повноцінному навчально-виховному та науковому процесам університету, в забезпеченні співробітників УкрДЛТУ, його науковців, студентів навчальною та науковою літературою, оперативною інформацією за профілем вузу.

НАШІ АВТОРИ

Бугасова Тетяна Володимирівна - зав. відділом НБ Національного ун-ту «Кієво-Могилянська академія» (НаУКМА)
Валєєва Лариса Михайлівна - директор НТБ Українського державного лісотехнічного ун-ту
Вєрба Ігор Володимирович - канд. іст. наук, в.о. вченого секретаря Інституту української археографії та джерелознавства ім. М.С.Грушевського НАН України
Галькевич Тетяна Анатоліївна - м.н.с. сектора естампів і репродукцій ЦНБ
Дєгтяренко Лариса Олександрівна - зав. відділом зарубіжної україніки тієї ж установи
Дідківська Галина Григорівна - канд. філол. наук, зав. сектором того ж відділу
Дзюба Олена Миколаївна - канд. іст. наук, зав. сектором пам'яток освіти і книгодрукування Інституту української археографії та джерелознавства
Захаржевська Вікторія Олександрівна - канд. філол. наук, учений секретар

Українського комітету славистів
Згурська Ольга Степанівна - зав. відділом координаційної роботи бібліотек і бібліотечного маркетингу Державної наукової медичної бібліотеки (ДНМБ)
Костенко Леонід Йосипович - канд. техн. наук, зав. відділом автоматизації обробки інформації ЦНБ
Куденко Олена Євгенівна - канд. пед. наук, ст. викладач кафедри бібліотечнознавства Харківського держ. ін-ту культури
Кушнарєнко Наталя Миколаївна - д-р пед. наук, зав. кафедрою бібліотечних фондів і каталогів, декан ф-ту бібліотечнознавства тієї ж установи
Лазорєнко Юлія Іванівна - доц. кафедри бібліографознавства та інформаційних ресурсів Київського державного ін-ту культури
Лєнченко Наталя Олександрівна - директор бібліотеки Ніжинського педагогічного ін-ту ім. М.Гоголя

Литвинєнко Людмила Іванівна - головний бібліотечар цієї ж установи
Навроцька Валєнтина Дмитрівна - начальник відділу бібліотек та інформаційних систем Міністерства культури України
Науєнко Світлана Михайлівна - головний бібліотечар ДНМБ
Погребєнник Федір Петрович - д-р філол. наук, провідний співробітник Інституту літератури ім. Т.Г.Шевченка
Почєкутова О.І. - директор НБ Ужгородського державного ун-ту
Русанівський Віталій Макарович - академік, директор Інституту мовознавства ім. О.Потєбні НАН України
Солонська Наталя Гаврилівна - заст. головного редактора журналу «Бібліотечний вісник»
Якимова Ірина - зав. відділом НБ Львівського держ. ун-ту ім. І.Франка
Ярошенко Тетяна Олександрівна - директор НБ НаУКМА

З М І С Т

ОФІЦІЙНІ МАТЕРІАЛИ

Статут Української бібліотечної асоціації 1
У вченій раді ЦНБ ім.В.І.Вернадського 3

БІБЛІОТЕЧНА ОСВІТА (обговорюємо вузівські програми)

Кушнарєнко Н.М. Бібліотечне краєзнавство - сфера діяльності і предмет викладання 4
Куденко О.Є. Курс «Обслуговування в бібліотеці» 6

З ІСТОРІЇ БІБЛІОТЕК

Лазорєнко Ю.І. Доля бібліотек під час другої світової війни 8
Вєрба І.В. Одна з ранніх праць О.Оглоблина 11
Оглоблин О. Бібліотека Волинського ліцею 11

КНИГОЗНАВСТВО. КНИГОВИДАВНИЧА СПРАВА

Погребєнник Ф.П. Рідкісні українські періодичні видання за рубєжем 24

ФАКТИ НАУКОВОГО ЖИТТЯ. ХРОНІКА ПОДІЙ

Костенко Л.Й., Навроцька В.Д. Нові технології та нові форми співробітництва 16
Якимова І. Франківські читання 19

Дні слов'янської писемності

Русанівський В.М. Витоки українського слов'янознавства 22

Захаржевська В.О. Україна і слов'янський світ 22

ДО ОРГАНІЗАЦІЇ КУЛЬТУРНО-ПРОСВІТНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БІБЛІОТЕК

Солонська Н.Г. Ювілейний калєндар на 1996 р. 26

ВИСТАВКИ

Дідківська Г.Г., Дєгтяренко Л.О. «Цей шлях вів до України» 15
Галькевич Т.А. «Мініавангард» Георгія Сергєєва 30

БІБЛІОТЕКИ-ЮВІЛЯРИ

Ярошенко Т.О., Бугасова Т.В. Бібліотека Національного університету «Кієво-Могилянська академія» 31
Лєнченко Н.О., Литвинєнко Л.І. 175 років бібліотеці Ніжинського педагогічного інституту ім.М.Гоголя 33
Почєкутова О.І. 50 років науковій бібліотеці Ужгородського державного університету 36
Згурська О.С., Науєнко С. М. 50 років Івано-Франківській обласній науково-медичній бібліотеці 37
Валєєва Л.М. 50 років бібліотеці Українського державного лісотехнічного університету 38

РЕЦЕНЗІЇ

Дзюба О.М. Каталог палеотипів 7

Цей номер журналу видано за допомогою Міжнародного фонду «Відродження»

Редакція залишає за собою право виправляти мову і скорочувати статті. Рєдколегія та редакція можуть не поділяти думок, висловлєних авторами статей. У разі передруку посилання на «Бібліотечний вісник» обов'язковє.

БІБЛІОТЕЧНИЙ ВІСНИК

Науково-теоретичний та практичний журнал Центральної наукової бібліотеки ім. В.І.Вернадського
№ 6, 1995 рік. Заснований у 1993 році. Свідєцтво про державну реєстрацію № 189.

Редактор-корєктор Л.Д.Сушко. Художньо-технічний редактор - Г.Т.Конєв.

Комп'ютерна верстка - Л.С.Климова. Фотограф - О.П.Шолудько.

Засновники - Центральна наукова бібліотека ім. В.І.Вернадського та Національна академія наук України
Адреса редакції - 252039, Україна, Київ-39, пр-т 40-річчя Жовтня, 3. Центральна наукова бібліотека ім. В.І.Вернадського НАН України
Україnian Academy of Sciences Central Sci Library Ukraine, Kyiv-39, pr. 40-richja Zhovtnja, 3
Формат 60x84 1/8 Фіз. друк. арк. 4. Умов.-друк. арк. 4,5. Обл.-вид. арк. 3,7. Друк офсетний. Тираж 3900.
Друкарня ЦНБ ім. В.І.Вернадського

АЛФАВѢЙ СОБРАНЫ.

ГЛАВАМИ ПЛОЖИНЫ.

ѿ сѣбѣ писаній,
 и вѣрившихъ реченій,
 и вѣрившихъ ерѣмъ чѣвшами,
 и вѣрившихъ ерѣмъ сѣвшами.
 и вѣрившихъ ерѣмъ римска,
 и вѣрившихъ ерѣмъ славянска,
 и вѣрившихъ ерѣмъ печатана,
 во сѣбѣ сѣвша.

БЛАГО: ПЛЕНЕ ВЪ БѢСѢ ПРОВОДИ:

ВРО МАТИ ГДНА ОЦА

ИОАННА МАШИМОВИЧА

Лихтенъ: Чръ: Носенъ: и прѣ: Трѣмъ.

и Трѣ: Сѣ: Трѣмъ: Іако: Лихтенъ: Чръ:

и вѣрившихъ ерѣмъ: Трѣ: Сѣ: Трѣмъ:

ВЛАДЛАМЪ ВЛОИЛВЕНУЪ.

И В Д А 1 6 0 0.

и вѣрившихъ ерѣмъ: Бѣ: Олока

рѣ: и вѣ: и вѣ: и вѣ:

и вѣ: и вѣ:

и вѣ: и вѣ:

и вѣ: и вѣ:

